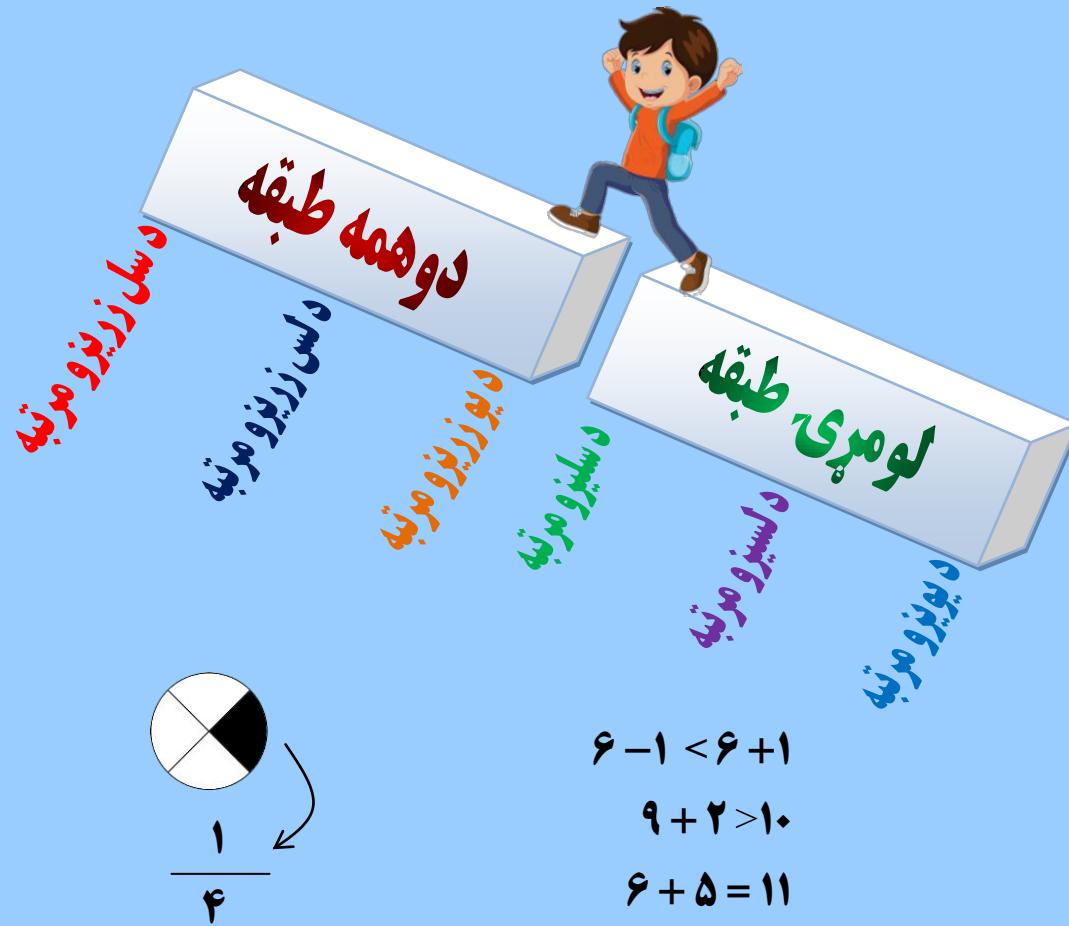

د پوهندي وزارت

ریاضی

دریم ټولکۍ

ملي سرو د

دا وطن افغانستان دی   دا عزت د هر افغان دی
کورد سولې کور د توري   هر بچې يې قهرمان دی
دا وطن د تولوکور دی   د بلوخ و د ازبک و
د پښتون او هزاره وو   د ترکمن و د تاجک و
پامیریان، نورستانیان   پرسره عرب، گوجردی
براھوی دی، قزباش دی   هم ايماق، هم پشه يان
دا هېواد به تل څلېږي   لکه لمړ پرشنه آسمان
په سينه کې د آسيابه   لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر   وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د پوهنې وزارت

ریاضی

دریم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: ریاضي

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د ریاضي دیپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفين

ادیت کوونکۍ: د پښتو ژبې د ادیت دیپارتمنت غړي

ټولگۍ: دريم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکۍ: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تأليف لوی ریاست

خپروونکۍ: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوی ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسی

د چاپ ځای: کابل

چاپ خونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دي. په بازار کې یې پلور او پېرودل منع دي. له سرغروونکو سره قانوني چلنډکېږي.

د پوهنې ۵ وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

دلوي او بیشونکي خداي ﷺ شکر په خاى کوو، چې مورته يې ژوند رابنلي، او د لوسټ او ليک له نعمت خخه يې برخمن کړي يو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومپني پیغام ورته (لوستل) و، درود وايو.

خرنګه چې ټولو ته بنکاره د ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هپواد بنوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. بنوونکي، زده کوونکي، کتاب، بنوونځي، اداره او د والدینو سوراګانې د هپواد د پوهنې نظام شپرگوني بنسيتیز عناصر بلل کيري، چې د هپواد د بنوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هپواد په بنوونيز نظام کې د دوډې او پراختیا په لور بنسيتیز و بدلونونو ته ژمن دی.

له همدي امله د بنوونيز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لوړي ټوبونو خخه دي. همدارنګه په بنوونځيو، مدرسوا او ټولو دولتي او خصوصي بنوونيزو تأسیساتو کې، درسي کتابونو معحتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې خاى لري. مور په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د بنوونې او روزنې اساسی اهدافو ته رسپدلى نشو.

پوريتیو موخو ته د رسپدو او د اغښناک بنوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هپواد له ټولو زړه سواندو بنوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو خخه په درنافي هيله کوم، چې د هپواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محټوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوبنښ وکړي. هره ورڅ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوسټ پیل کړي، چې دن ورڅي گران زده کوونکي به سباد یوه پرمختللي افغانستان عماران، او د ټولنې متمند او ګټور او سپدونکي وي. همداراز له خوربو زده کوونکو خخه، چې د هپواد ارزښتاكه پانګه ده، غونښته لرم، خو له هر فرصت خخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د خيرکو او فعالو ګاپونوالو په توګه، او بنوونکو ته په درنافي سره، له تدریس خخه بنه او اغښناکه استفاده وکړي.

په پاڼي کې د بنوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د بنوونيز نصاب له مسلکي همکارانو خخه، چې د دې کتاب په لیکلوا او چمتو کولو کې يې نه ستري کېدونکې هلي خلپي کړي دي، مننه کوم، او د لوي خداي ﷺ له دربار خخه دوى ته په دې سپیڅلې او انسان جوړونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معاري او پرمختللي بنوونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وګړي ېې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر
دكتور محمد ميرويس بلخي

لړیک

شمېره	سرليکونه	مخونه
	لومړی فصل	
۱	د رقمونو مقامی قيمت	۱
۹	اټکل او تخمين	۲
	دویم فصل	
۱۱	له (۱۰۰۰) خڅه تر (۱۰۰۰۰) پوري د عددونو لوستل او لیکل	۳
۱۵	له ۱۰۰۰۰ خڅه تر ۱۰۰۰۰۰ پوري د عددونو پیژندل.	۴
	درېیم فصل	
۱۸	د جمعي په عملېي کې د لس دانه یېزو ډلو له جو پولو	۵
۲۰	د شورقېي عددونو جمع چې د جمعي حاصل یې له ۱۰۰۰۰ زیات نشي	۶
۲۲	د هغۇ عددونو جمع چې له دوو جزو خڅه زیاتي اجزاوی ولري	۷
۲۴	د جمعي د عملېي از مینست	۸
	څلورم فصل	
۲۶	له یو بل خڅه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفريقي	۹
۲۸	د پور اخیستلو په صورت کې د تفريقي د عملېي سرته رسول	۱۰
۳۳	د تفريقي د عملېي ازمایل	۱۱
	پنځم فصل	
۳۵	د عددونو خط	۱۲
۳۷	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرته	۱۳
۳۹	په عددي خط باندي په جمعي عملېي	۱۴
۴۰	د عددونو په خط باندي د تفريقي عملېي	۱۵
	شپږم فصل	
۴۲	د ضرب د عملېي پیژندنه	۱۶
۴۴	د یوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۷
۴۶	د ۶ او ۷ د ژبني ضرب جدول	۱۸
۴۹	د ۸ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۱۹
۵۲	د (۱۰-۱) د ژبني ضرب له جدول خڅه د کار اخیستلو طریقه.	۲۰
۵۵	د ضرب په عملېي کې د بدلون خاصیت	۲۱
۵۸	په ۱ او ۱۰ کې د یوه عدد ضربول	۲۲

مخونه	سرليکونه	شمپره
	اووم فصل	
٦٤	د اوردوالي د اندازه کولو واحد (متر)	٢٣
٦٦	سانتي متر	٢٤
٦٨	ديسي متر	٢٥
٦٩	ملي متر	٢٦
٧١	کيلو متر	٢٧
	اتم فصل	
٧٢	نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط	٢٨
٧٥	د خط ډولونو	٢٩
٧٧	د زاويه ډولونو	٣٠
٨١	خلاص او تپلي شکلونه	٣١
٨٣	د اوردوالي اتكلي او دقيق اندازه کول	٣٢
٥٨	د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول	٣٣
	نهم فصل	
٨٨	د کتلي د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	٣٤
٩٢	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	٣٥
٩٨	ورخ، اونی، مياشت، کال	٣٦
٩٩	د کلیزی يا جنتري پیژندنه	٣٧
١٠٣	د معایاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)	٣٨
١٠٥	د یوه رقمي عددونو ضرب کول په خو رقمي عددونو کې .	٣٩
١٠٧	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	٤٠
١١١	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	٤١
	لسمن فصل	
١١٤	د تقسيم عملية	٤٢
١١٧	د دوه رقمي عددونو تقسيم په یوه رقمي عددونو باندي	٤٣
١٢١	د درې رقمي عددونو تقسيم په یوه رقمي عدد باندي	٤٤
١٢٤	د ضرب او د عمليو ازمويته د یو بل په واسطه	٤٥
	يوولسم فصل	
١٢٧	کسر	٤٦

لومړۍ فصل

په عد دونو کې دارقامو مقامي قيمت

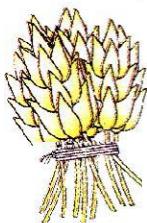
لومړۍ لوست: د رقمونو مقامي قيمت

هدف: زده کوونکي به د یو رقم مقامي قيمت په اړوندو مرتبو کې تشخيص کړای شي.

گرانو زده کوونکو تاسو مخکي د یویزو، لسيزو او سليزو مرتبې پیژندلې دي. دا چې د عددونو په ليکلو کې د مرتبو پیژندل مهم دي، یو ځلې بیا د هفو یادونه کوو.

پام وکړئ:

100

10

1

100

40

60

يویز	لسيز	سليز
۱	۴	۶

۱. لاندی شکلونه په نظر کې ونيسي. د هغوله مخې لاندی تشن حایونه ڈک کړئ.

کېږي

سلیز، ټوله

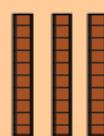
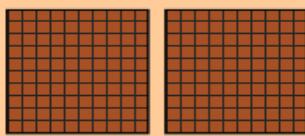
لسيز

يویز

لاس ته راغلی عدد خو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندی جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يویز	لسيز	سلیز
------	------	------

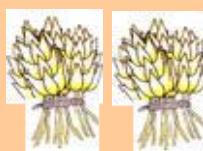
۲. لاندی شکلونه په نظر کې ونيسي. د جدول تشن حایونه په مناسبو عددونو سره ڈک کړئ.

کېږي دا عدد په لاندی جدول کې ولیکئ. ۳ لسيز او ۲ سلیز

يویز	لسيز	سلیز
------	------	------

۳. د لاندی شکلونو له مخې تشن حایونه په خپلو کتابچو کې ڈک کړئ.

کېږي دا عدد په سلیز ټول

لسيز سلیز

يویز

لاندی جدول کې يې وښیاست.

يویز	لسيز	سلیز
------	------	------

پوښتنې:

۱- د لاندې مثال سره سم تش چایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۳۹۸

۸ یویز ۹ لسیز ۳ سلیز

۶ یویز ۵ لسیز ۹ سلیز

۹ یویز ۹ لسیز ۸ سلیز

۲- د لاندې مثال څخه په کارا خستنې سره تش چایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

سلیز	۷	لسیز	۸	یویز	۲	=	۷۸۲
سلیز	۰	لسیز	۸	یویز	۹	=	۸۹
سلیز		لسیز		یویز		=	۷۰
سلیز		لسیز		یویز		=	۲۰۶
سلیز		لسیز		یویز		=	۷۶۰
سلیز		لسیز		یویز		=	۹۵۲

۳- لاندې هر یو عدد په خپلو کتابچو کې په رقامونو سره ولیکئ.

- دوه او یا
- پنځه سوه خلور اتیا
- دوه سوه پنځه دیر ش
- شپږ پنځو س
- اووه سوه خلور خلو ینبنت
- پنځه سوه درې

۴- لاندې عددونه ولولئ او هريو په خپلو کتابچو کې په تورو
وليکي.

.....	٧٤٦
.....	٦٤٢
.....	٧٠٧
.....	٩٠٢
.....	٤٣٠
.....	١٢٣

۵- د ۴ او ۶ له عددونو څخه څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

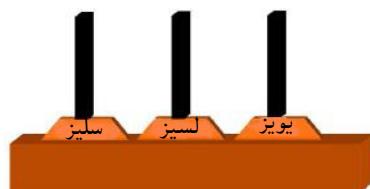
۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ت يول هفه عددونه چې د
رقم ولري وليکي.

۷- فهيم ۳۳ افغانی لري د بني لوري د ۳ رقم ته او هم د کين
لوري د ۳ رقم ته حيرشئ.

الف: ووايast چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه
توبير لري؟

ب: د ۳۳ عدد بني او کين لوري رقمونه په عملي توګه د
لرگو تو په واسطه ونسياست؟

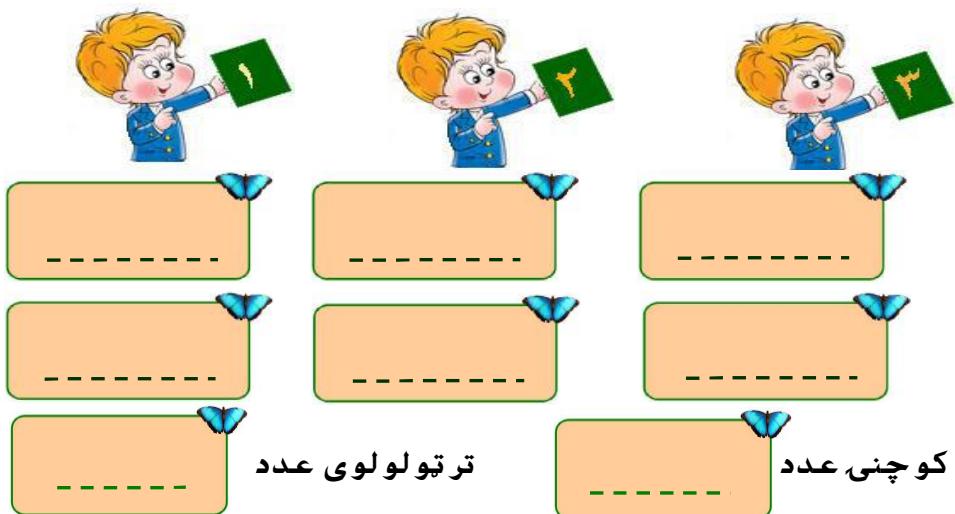
ج: د ۳۳ عدد رقمونه په چوت کې ونسياست.

- لاندی عددونه په نظر کې ونيسیئ.
- الف - د ۶۶ په عدد کې خو یویز او خو لسیز موجود دی؟
- ب - د اووه نوي په عدد کې خو یویز او خو لسیز موجود دی؟
- ج - د دوه رقمي عددونو تر تیولو کوچني عدد کې خو یویز او خو لسیز موجود دی؟
- د - د دوه رقمي تر تیولو لوی عدد کې خو یویز او خو لسیز موجود دی.

فعالیت

بساغلی بسوونکی دی د زده کوونکو خخه درې تنه د تولگی مخي ته ودروي هريوه ته دې د ۳،۲،۱ یو یو کارت ورکړي او له هفو خخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو تیولګیوالو ته وښیي. بیا دې بساغلی بسوونکی له زده کوونکو خخه پوښته وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد ليکلای شئ. په دویم حُل دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولکې. په همدي ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هفه وخت پوري په جدول کې ولکې چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشمیري چې خو درې رقمي عددونه، د ۳،۲،۱ رقمونو خخه لاس ته راغلی دی او هم د هفو تر تیولو کوچنیو او تر تیولو لویو عددونو نومونه واخلی.

فعالیت

۱- د مثال په توګه دواړه مساوی عددونه په خپلو کتابچو کې د غشی په واسطه یو له بله سره و نبلوئ.

۲ یودانهبي او ۵ لسيز

۴ یودانهبي او ۷ لسيز

۱۳ یودانهبي او ۲ لسيز

۳ یودانهبي او ۷ لسيز

۱۲ یودانهبي او ۴
لسيز

۱۴ یودانهبي او ۲ لسيز

۲- د حل شوي مثال خخه په گټي اخيستو سره د بني لوري جدولونه د کين لوري له عددونو خخه داسي بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

سليز	لسيز	يويز	سليز	لسيز	يويز
۳	۱۲		۴	۲	
سليز	لسيز	يويز	سليز	لسيز	يويز
۱۷	۳				
سليز	لسيز	يويز	سليز	لسيز	يويز
۲	۱۳				

۳- د لاندې مثال په ډول د پونتنو ټوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکۍ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبوکې قرار لوی؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳ د لسيزو په مرتبه کې).

- د ۷۶ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟ ..... او
- د ۶۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟
په خپله خوبنه يو عدد ولیکي چې په هفه کې يويز، لسيز وجود ولري او وواياست چې دا عدد خو رقمي دي؟
- په شمير لو کې له ۹ عدد خخه وروسته کوم عدد رائي؟
- په شمير لو کې له ۹۹ عدد خخه وروسته کوم عدد رائي؟
- په شمير لو کې له ۹۹۹ عدد خخه مخکي کوم عدد رائي؟
- د ۹۹۹ عدد خو رقمي دي؟

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هفه عددونه ولیکي چې د يويز رقمونه يې ۵ وي؟

اڳل او تخمين

دويم لوست:

هدف: زده کونکي د تخمين په مفهوم پوه شي او مقدار ٻي تخمين کړاي شي.

مونو، ٿنڀي وخت مقدارونه تخمينو او بيا د شميرلو په واسطه یې دقيقه اندازه د یویزو او لسیزو په شکل تاکو. گورو چې زموږ تخمين په کومه اندازه حقیقت ته نژدې دی. په حقیقت کې تخمين کول يو هوبسیارانه سوچ يا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم گنيل کېږي. عموماً په کورنيو کې د کوچنیانو د ساعت تیری لپاره ډير بنه ده. مثلاً که چیرې په کورني کې زردآلو و خورل شی او د هفو مندکې (زری) سره يو ځای کړي او خپلو کوچنیانو ته ووايې چې چا خو داني خورلي دي؟ چا زيات خورلي دي؟ چا لپو خورلي دي؟ هر يو د خپل فکر سره سـم يو عدد وايې په پـاـي کـې دقـيقـ شـمـيرـلـ کـېـږـيـ. ليـدلـ کـېـږـيـ چـېـ د کـومـ يـوـهـ تخـمـينـ حقـيقـتـ تـهـ نـژـدـېـ دـيـ؟

بساغلی بسوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبيا دانې، یا د زرد آلو مندکي، د هندوانې یا ختکي او یا کدو زړي تولگي ته راوري او د تولگي مخې ته دې کښېږدي، تولو زده کوونکو ته دې وښي. بيا دې هغه په یوه پاکت یا کحوره کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندې وویشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

۱. هر دله دې داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوه ستونه د تخمين او دقیقو شمیر لو وي.
۲. د ډلي هريو تن دې د پاکت یا کحورې د شي مقدار په اټکلى توګه و تاکي.
۳. دهرو ډلي جدول دې د تولگي مخې ته حورند شي.
۴. له هري ډلي خخه دې یو، یو تن راشي د پاکت یا کحورې د نه توکي دې داسې وشمیري چې لوړۍ دې، لس، لس جلا کړي چې خو لسه او خو یو دانه یې دې.
۵. د شمیر حقيقي اندازه دې د ډلو د تخمين له جدول سره پر تله کړي.
۶. کومه ډله چې د مسابقې ګتيونکې دې هغه ډله دې تشویق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضیح کړي.

دویم فصل

له ۱۰۰۰ خخه تر ۱۰۰۰۰ پوري د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: له ۱۰۰۰ خخه تر ۱۰۰۰۰ پوري د عددونو لوستل او ليکل

هدف: زده کونکي به وکړۍ شي چې عددونه له ۱۰۰۰ خخه تر ۱۰۰۰۰ پوري ولولي، وې شميري طبې، او اړوندې مرتبې بې وېژنې او بیانې ولیکي.

تا سو له ۱ خخه تر ۹۹۹ پوري ټول عددونه په دویم تولگي کې پېژندلي او لوستلي دي چې ۹۹۹ درې مرتبې لري دا درې مرتبې لومرې مرتبه (ديویز و مرتبه) بلل کېږي. که چېرې په ۹۹۹ باندې د یوه عدد ور زیات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد خلور رقمونه لري چې خلورم رقم بې د (۱) عدد او په دویم مرتبه پوري اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه لیدلاي شئ چې هر ه مرتبه بې د (ديویز، لسيز او سليز) درې مرتبې لري.

دوهمه مرتبه (زريزو مرتبه)				لومرې مرتبه (د يویزو مرتبه)				عدد
د سل زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د يویزو مرتبه		
				۹	۹	۹	۹۹	
			۱	۰	۰	۰	۱۰۰	
		۹	۹	۹	۹	۹	۹۹۹	
	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰۰	
	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۲۰۰۰	
	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۳۰۰۰	
	۴	۰	۰	۰	۰	۰	۴۰۰۰	
	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۵۰۰۰	
	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۶۰۰۰	
	۷	۰	۰	۰	۰	۰	۷۰۰۰	
	۸	۰	۰	۰	۰	۰	۸۰۰۰	
	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۹۰۰۰	

که چیري اوس په دويمه مرتبه کي د يو زريزو مرتبه ته پاملننه وکوي، ليدل کيبي چي د (۱) عدد په همدي مرتبه کي دی او د لومرى مرتبه تولې مرتبى يې صفر دي، چې (۱۰۰۰) يوزر لوستل کيبي که چيري د (۱) د عدد په ئاي د ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲ او ۹ عددونه وليكو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصليبي.

تاسو پوهېي چې د پورته عددونو صفرونه په لومرى طبقي پوري اره لري، که چيري د لومرى طبقي د صفرونو په ئاي د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه وليكل شي په دي صورت کي د ۱۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹.

عددونه په لاس راخي.

فعاليتونه

لاندي کارتونو ته پاملننه وکړي:

د يوизو مرتبه   د سليزو مرتبه   د يوزريزو مرتبه

الف: هفه عدد چې د پورتنيو ۴ کارتونو خخه په لاس راخي ول يكن.

ب: نومورى عدد خو رقمونه لري؟

ج: نومورى عدد ولوئ او په تورو باندي يې ول يكن.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کي موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کيبي او که نه؟

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲، ۲۰۵۶ او عددونه ولوئه او په تورو يې وليکي د نوموره عددونه رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبه کې وليکي.

یویز	لسيز	سلیز	زریز
------	------	------	------

۲- د یوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتیا او نه زرو اته سوه درې څلوا پښت عددونه په رقم سره وليکي او په جدول کې ونسیاست چې د هر یوه په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

یویز	لسيز	سلیز	زریز
------	------	------	------

۳- کله چې تا سو نهه زره درې ووایاست په یوه جدول کې يې ونسیاست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځای لري او هفه مرتبې چې نه لوستل کېږي کومې دی، په هفو کې کوم رقم قرار لري؟

یویز	لسيز	سلیز	زریز
------	------	------	------

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکي. په جدول کې يې ونسیاست او رقمونه يې په اړوندو مرتبه کې وليکي.

یویز	لسيز	سلیز	زریز
------	------	------	------

۱- هر زده کوونکی دې د مرتبه یو جدول رسـم او د ۱۸۸۷، ۱۹۰۷ او ۱۹۰۱، ۱۹۰۷ او عددونه ارقام دې په اړوندو مرتبه کې وليکي.

۵- اته زره نهه سوه نهه ويشت په عددی بنه او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

يویز	سلیز	زریز

۶- خلور زره يو سلو شپ په ارقامو ولیکي او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

يویز	سلیز	زریز

۷- اته زره اووه سوه شپ نوي په ارقامو ولیکي او رقمونه يې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

يویز	سلیز	زریز

۸- تهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

يویز	سلیز	زریز

۹- تهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي او هم د ۱۸ او ۹ ګنيو پونستنو د مرتبو په منځ کې توپير په خپلوا کتابچو کې ولیکي.

يویز	سلیز	زریز

خرنگه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شي، د ۱۰۰ عدد په لاس راغلى. که چیرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زیات شي، کوم عدد لاس ته راخي او خو رقمي دي؟ د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکي.

څلورم لوست

له ۱۰۰۰۰ اڅخه تر ۱۰۰۰۰۰ پوري د عددونو پیژندن

هدف: زده کونکی به وکړۍ شي چې تر ۱۰۰۰۰۰ پوري عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې نېټولیکي.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژندلی دی. که چېږي اوس په دې عدد باندې د ۱) عدد زیات کړو، د ۱۰۰۰۰۱ په لاس راځي چې دا عدد یو پنځه رقمي عدد دی او نوموری عدد د ۱) رقم د دویمي طبقي د لس زريزو په مرتبه کې قرار لري. که چېږي اوس د لس زريزو په مرتبه کې د ۱) د عدد په ځای د ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۷، ۸، ۹ او ۰ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عددونه په لاس راځي.

دويمه طبقي (د زريزو طبقي)			لومړۍ طبقي (ديویزو طبقي)		
د زريزو مرتبه	دلس زريزو مرتبه	د سلزيزو مرتبه	د زريزو مرتبه	دلس زريزو مرتبه	ديویزو مرتبه
			۹	۹	
			۱	۰	۰
			۹	۹	۹
	۱	۰	۰	۰	
	۹	۹	۹	۹	۹
۱	۰	۰	۰	۰	
۹	۹	۹	۹	۹	۹
۱	۰	۰	۰	۰	

او س که چېږي د ۹۰۰۰ د لومړۍ طبقي د یویزو په مرتبه کې د ۱)، ۹۰۰۰۳، ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۱، ۹۰۰۰۹، ۰۰۰، ۹۰۰۰۹، ۰۰۰، عدد د لسیزو، سلیزو او زريزو په مرتبو کې د ۹، ۰۰۰۰۰، ۳، ۲، ۱، ۰۰۰۰۰، ۹۷۵۴۲، ۹۶۰۲۵، ۹۰۷۶۸، ۹۹۹۹۹..... عددونه ولیکو د ۱) عدد زیات شی، د رقمونه ولیکو د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د ۱) عدد ورزیات شی، د راځي. که چېږي د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د ۱) عدد زیات شی، د ۱۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ، ځنې عددونه د لاندې جدول په اړوندو طبقو او مرتبو کې وګورئ.

لاندی تشن حایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په
دول په خپلو كتابچو کي ډک کړئ.

مثال: شپ او یا زره دوه سوه

پونستني:

7	2	2	0	.
---	---	---	---	---

	.	.	.	.
--	---	---	---	---

1		2		5
---	--	---	--	---

3	2			
---	---	--	--	--

2				5
---	--	--	--	---

1) شل زره

2) اوولس زره شپ سوه پنځه خلو پښت

3) دوه دېرش زره

4) اته ويشت زره پنځه دېرش

لاندی عددونه لکه حل شوي مثال په حروفو باندی ولیکي.

مثال: ۳۸۹۳۰- اته دېرش زره نهه سوه دېرش

1 ..... ٦٥٠٤

2 ..... ٧٣٦٤٢

3 ..... ١٠٠٠٠

4 ..... ٨٧٠٠٧

5 ..... ٩٩٩٩٩

گورنۍ دنده

زده کوونکي دې طبقو او مرتبو جدول په خپلو كتابچو کي رسـم
کړي، بیا دې لاندی عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کي ولیکي او په
تورو دې ولیکي.

٩٥٩٩٩ ، ١٠٠٠ ، ٣٤٠٠٣

- ۱- خو داسې عددونه ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې يې ۹ او د سلیزو په مرتبه کې يې ۳ يې وي.
- ۲- یو داسې عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې يې ۴ او د زریزو په مرتبه کې يې ۲ راغلي وي.
- ۳- یو داسې عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې يې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې يې ۷ راغلي وي.
- ۴- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې يې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې يې ۶ راغلي وي.
- ۵- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې يې ۹ او وواياست چې دا عدد خو رقمونه لري؟
- ۶- که چېړي د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لوړۍ او دويمې طبقي په نورو مرتبو کې يې صفر ليکل شوي وي، کوم عدد لاس ته راخي؟

کورنۍ دندہ

په خپلو کتابچو کې د طبقو یو جدول رسـم او د ۱۶۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	سل زریزو	سلیزو	زریزو	لـس زریزو	لـسیز	لـسیز	لـسیز
------	----------	-------	-------	-----------	-------	-------	-------

دریم فصل

جمع

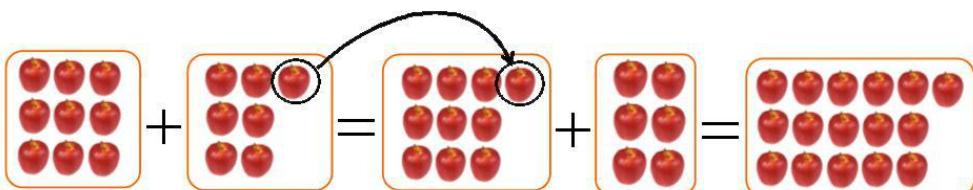

پنځم لوست: د جمعې په عملی کې د لس دانه یېزو ډلو جوړول

هدف: زده کوونکي به وکړۍ شي چې د جمعې عملیه د لس دانه یېزو ډلو په جوړولو سره سرته ورسوي

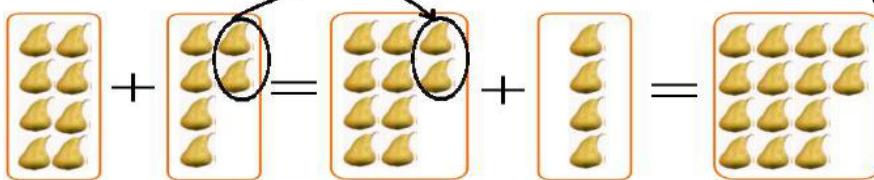
۱- مثال: لاندې شکلونو او د هغوى اړوندو عملیوته پاملرنه وکړئ.

$$9 + 7 = 10 + 6 = 16$$

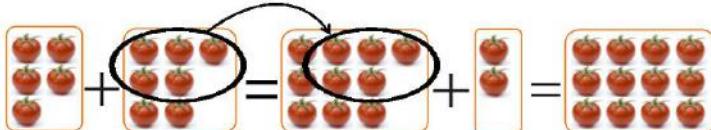
۲- مثال

$$8 + 6 = 10 + 4 = 14$$

فعاليت

حل شوي مثال په نظر کې ونسیئ او تشن ځایونه یې ډک کړئ

$$\boxed{} + \boxed{} = \boxed{} + \boxed{} = \boxed{}$$

پوښتنې:

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تشن ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

$$\boxed{2} + \boxed{7} = \boxed{10} + \boxed{3} = \boxed{13}$$

$$\boxed{7} + \boxed{9} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}, \quad \boxed{5} + \boxed{2} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{8} + \boxed{7} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}, \quad \boxed{9} + \boxed{2} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{8} + \boxed{9} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع یو عدد په جوړولو سره لاندې تشن ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

$$\boxed{8} + \boxed{2} = \boxed{10} + \boxed{4} = \boxed{14}$$

$$\boxed{7} + \boxed{8} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{15}, \quad \boxed{9} + \boxed{4} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{13}$$

$$\boxed{9} + \boxed{7} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{12}, \quad \boxed{3} + \boxed{9} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{12}$$

$$\boxed{7} + \boxed{2} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{13}$$

۳- د جمعې په عملیې کې لاندې تشن ځایونه ډک کړئ.

$$\boxed{6} + \boxed{8} = \boxed{\quad} + \boxed{4} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{3} + \boxed{7} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{4} + \boxed{6} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

خو داسي عددونه پیدا کولای شي چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

شپړم لوست

د خو رقمي عددونو جمع چې د جمعي حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کرونکي به وکړای شي چې د خو رقمي عددونو د جمعي حاصل په لاس راوړي.

زده کرونکي په دې وپوهیوي چې په هره مرتبه کي یوازي یو رقم ليکلائي شو.

پاملننه وکړي: تاسو په دو هم ټولګي کې د حاصل لرونکو عددونو جمع په کو چنيو عددونو کې ولوستل او ولوستل او زده موکړ، د جمعي دا عملیه په لويو عددونو کې دا سې په نظر کې ونسی.

زريز	سليز	لسيز	يويز
۰	۰	۰	
۲	۵	۳	۴
+ ۶	۷	۶	۷
۹	(۱) ۳	(۱) ۰	(۱) ۱

مثال:

$$\begin{array}{r}
 00\ 0 \\
 25\ 34 \\
 + 6767 \\
 \hline
 9301
 \end{array}$$

فعاليت

مخامخ پوښتنې حل کړي:

$$\begin{array}{r}
 7321 \\
 + 2609 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 5843 \\
 + 6080 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 6435 \\
 + 1586 \\
 \hline
 \end{array}$$

کورنۍ دندہ

لا ندي پوښتنې حل کړي.

$$\begin{array}{r}
 34056 \\
 + 64967 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1087 \\
 + 994 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 2703 \\
 + 9619 \\
 \hline
 \end{array}$$

پوښتنې:

۱- د حاصل خخه په کار اخستنې سره لاندې د جمعې پونستنې حل کړئ.
۳۴۵۶   ۱۰۰۴۷   ۱۴۴۳

$$+ \quad ۴۰۹۰۷$$

$$+ \quad ۹۹۹۳$$

$$+ \quad ۱۸۵۸$$

۲- لاندې پونستنې خپلو کتابچو کې وليکي او په تشو ځایونو کې یې مناسب عددونه وليکي.

$$\begin{array}{r} & & ۱ \\ & ۸ & ۸ & ۶ \\ + & \boxed{} & \cdot & \boxed{} \\ \hline ۱ & ۳ & ۹ & ۴ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} & & ۱ & ۱ \\ & \boxed{} & ۷ & ۳ \\ + & ۳ & ۴ & \boxed{} \\ \hline ۵ & ۲ & ۲ & \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \quad \boxed{} \quad \boxed{} \\ + \quad ۴ & ۷ & ۸ \\ \hline ۴ & ۷ & ۸ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} & & ۱ \\ & ۷ & \boxed{} & \boxed{} & ۶ \\ + & ۴ & ۳ & \boxed{} \\ \hline ۷ & ۷ & ۹ & ۰ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} & & ۸ & ۷ & ۶ \\ & \boxed{} & \boxed{} & \boxed{} \\ + & \boxed{} & \boxed{} & \boxed{} \\ \hline ۱ & ۱ & ۰ & ۹ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} & & ۱ & ۱ \\ & ۶ & ۷ & ۸ \\ + & ۳ & ۲ & \boxed{} \\ \hline ۱ & ۰ & ۰ & ۱ \end{array}$$

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار یې د سودا اخيستلو لپاره ۷۰۶۵ افغانۍ نوری هم ورکړي او س له احمد سره خو افغانۍ دي؟

۴- په یوه بن کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګي او د زردالو ۵۵۰ نیالګي موجود دي، معلوم کړئ چې د بن ټول نیالګي خومره دي؟

۵- کريمه له ذبيح خخه ۱۸۰ افغانۍ زياتې لري. که چيرې ذبيح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کريمه پيسې معلومې کړئ.

کورسونه دندنه

دا ختر په ورڅه پلار خپل زوی کريم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ زامنو ته یې ۵ ، ۵ افغانۍ ورکړي، معلوم یې کړئ چې پلار یې زامنو ته خو افغانۍ ورکړي دي؟

اووم لوت

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو خخه زياتي اجزاوي ولري

هدف: زده کوونکي به وکړۍ شي چې د جمعي عملیه چې له دوو جزو خخه زياتي اجزاوي ولري سرتنه ورسوي

۱	۱	
۱	۴	۸
۲	۶	۵
+ ۱	۰	۰
۵	۱	۳

۱	۱	
۱	۷	۶
۲	۰	۰
۵	۲	۰
+ ۶	۴	۰
۹	۶	۰

د جمعي لوړۍ ھز	۲	۵
د جمعي دویم ھز	۱	۲
د جمعي درېم ھز	۱	۰
د جمعي حاصل	۴	۷

مثالونه:

فعاليتونه

۱- جمع يې کړئ.

$$\begin{array}{r}
 & 3 & 4 & 7 \\
 & 1 & 1 & 2 \\
 + & 6 & 2 & 2 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 & 1 & 0 & 1 \\
 & 2 & 3 & 4 \\
 & 5 & 6 \\
 + & 1 & 2 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 & 3 & 4 & 7 \\
 & 1 & 0 & 0 \\
 & 1 & 2 & 3 \\
 + & 1 & 4 & 7 \\
 \hline
 \end{array}$$

- ۲- خو داسي عددونه ولیکن چې د جمعي حاصل يې ۹ شي، په داسي حال کې چې اجزاوي يې تکرار نشي.
- ۳- خو داسي عددونه ولیکن چې د جمعي حاصل يې ۱۲ او ۱۶ مساوي اجزاوي ولري.

کورني دندہ

جمع يې کړئ:

$$\begin{array}{r}
 & 3 & 5 \\
 & 7 & 4 & 3 \\
 & 3 & 7 & 1 \\
 + & 1 & 0 & 0 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 & 7 & 0 & 0 & 2 \\
 & 1 & 8 & 7 & 0 \\
 & 9 & 4 & 0 & 2 \\
 + & 8 \\
 \hline
 \end{array}$$

پوبستني:

- ۱- یوه بنوال د ۳۶۲۰۰ افغانيو منې د ۱۲۰۰۰ افغانيو ناك او د ۶۱۰۰ افغانيو شفتالو و پلورل. معلوم کړئ چې نوموري بنوال تولې خو افغاني لاس ته راوبري دي؟
- ۲- یوه هتي وال په لومرۍ ورڅ د ۱۲۰۰ افغانيو، په دوهمه ورڅ د ۱۲۰ افغانيو، په دريمه ورڅ د ۱۸۰۰ افغانيو او په خلورمه ورڅ د ۲۰۲۰۰ افغانيو اجناس پلورلي دي، معلوم کړئ چې هتي وال په خلورو ورڅو کې تولې خو افغاني لاس ته راوبري دي؟
- ۳- لاندي پوبستني لومرۍ په خپلو كتابچو کې ولیکۍ او بیایې تشن ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$ \begin{array}{r} \overset{1}{\textcircled{1}} \quad \overset{1}{\textcircled{1}} \quad \overset{1}{\textcircled{1}} \quad \overset{1}{\textcircled{1}} \\ \boxed{} \quad \boxed{} \quad \boxed{5} \quad \boxed{5} \\ + \quad 7 \quad 0 \quad 9 \quad \boxed{5} \\ \hline 1 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad \boxed{5} \end{array} $	$ \begin{array}{r} \overset{1}{\textcircled{1}} \quad \overset{1}{\textcircled{1}} \quad \overset{1}{\textcircled{1}} \quad \overset{1}{\textcircled{1}} \\ \boxed{} \quad \boxed{} \quad \boxed{3} \quad \boxed{7 \ 3} \\ + \quad 6 \quad \boxed{4} \quad \boxed{3 \ 8} \\ \hline 7 \quad 1 \quad 1 \quad 1 \ 1 \end{array} $
$ \begin{array}{r} \overset{1}{\textcircled{1}} \quad \overset{1}{\textcircled{1}} \quad \overset{1}{\textcircled{1}} \\ 1 \quad 0 \quad 6 \\ + \quad \boxed{1} \quad \boxed{2} \quad \boxed{3} \quad \boxed{5} \quad \boxed{6} \\ \hline 1 \quad 2 \quad 3 \quad 5 \quad 6 \end{array} $	$ \begin{array}{r} \overset{0}{\textcircled{0}} \quad \overset{0}{\textcircled{0}} \quad \overset{0}{\textcircled{0}} \\ 7 \quad 8 \quad 8 \\ + \quad 9 \quad 8 \quad 8 \quad 7 \\ \hline \boxed{} \quad \boxed{} \quad \boxed{} \quad \boxed{} \quad \boxed{} \end{array} $

د ټوکر او بدلو یوې فابریکې په لومرۍ ورڅ ۴۳۰ متره ټوکر، په دويمه ورڅ ۷۴۰ متره ټوکر او په دريمه ورڅ ۱۰۲۰ متره ټوکر تولید کړي دي. معلوم يې کړئ چې په درې واړو ورڅو کې نوموري فابریکې خو متره ټوکر او بدلي دي.

اټم لوست

د جمعي د عملیې ازمويښت

هدف: زده کونکي به وکولای شي چې د جمعي عملیې امتحان کړي.

$$\begin{array}{r} 322 \\ + 1076 \\ \hline 1398 \end{array} ?$$

شاکر، فهیم ته وویل: کولای شي چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړي؟
فهیم وویل هو، داسې یې جمع کوم:

شاکر وویل: خرنګه پوهیبې چې پونستنه دې صحیح حل کړې
ده او که غلطه؟

فهیم وویل: ددې کار لپاره د جمعي د اجزاءو ۱۰۷۶
خایونه بدلوو او د جمعي عملیه سرته رسوو.
خرنګه چې په دوارو حالتونو کې عین عدد لاس
ته راغنى نو ټواب صحیح دی.

لاندې پونستني لوړۍ په کتابچو کې جمع او بیا یې و آزماي.

$$\begin{array}{r} 29764 \\ + 50235 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10860 \\ + 28015 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2345 \\ + 1022 \\ \hline \end{array}$$

۱. لاندې عددونه لو مری جمع او بیا یې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r} 17891 \\ + 71864 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 7650 \\ + 63425 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 37764 \\ + 15321 \\ \hline \end{array}$$

۲. د ۱۷۲۰۳۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۳. د ۹۰۹۹ او ۹۹۹۹ عددونه یو له بل سره جمع او امتحان یې کړئ.

۴. په یوه بن کې ۸۰۰۰ د منو نیالکي وه، په نوموري بن کې ۱۶۷۴۵ نور نیالکي یې کینول شول او س په بن کې خو نیالکي موجود دی. په دوه ډوله یې ټواب په لاس راوړئ.

لاندې پونستې لو مری په خپلو کتابچو کې حل او بیا یې و آز مایه.

$$\begin{array}{r} 70042 \\ + 20800 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 1642 \\ + 8607 \\ \hline \end{array}$$

څلورم فصل

د تفریق عملیه

نهم لوست: له یو بل خخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفريقي

هدف: زده کوونکي به وکړۍ شي چې په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

پاملنې وکړئ:

حمیده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانۍ یې قلم او کتابچه واخیستل او س د حمیده سره خو افغانۍ پاتې دي؟

$$\begin{array}{r} \text{مفروق منه} \\ 94 \\ - 42 \\ \hline 52 \end{array}$$

مفروق
د تفریق حاصل

۹۴ - ۴۲ = ۵۲

يا:

محسن ۱۳۸ کريته منې لري، که چېري د هفو خخه ۲۸ کريته منې خرڅې کري، خو کربته منې به له هفه سره پاتې شي؟

$$\begin{array}{r} 138 \\ - 28 \\ \hline 110 \end{array}$$

يوه هتي وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود، که چېري له هفو خخه یې ۷۸۰ متره توکرپلورلى وي خو متره توکر نور ورسه پاتې دي؟

$$\begin{array}{r} 3980 \\ - 780 \\ \hline 3200 \end{array}$$

يوه عبارت پونستنه ترتیب او حل کري

مئو او نهرين

۱- لاندی پونستنی حل کړئ.

۶۷۴۲

۶۸۹۲۷

۱۹۹۹۹

- ۱۰۳۰

- ۵۶۷۰۶

- ۷۹۹۹

_____

_____

_____

۲- لاندی پونستنی په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱۷۷۶۵

۱۹۹۵۲

۱۹۹۵۲

- ۲۶۴۲

- ۱۷۳۱۰

- ۲۶۴۲

_____

_____

_____

۱- دا ووه اویا زره له عدد څخه دا ووه زره عدد تفریق کړئ.

کوواني دندو

لاندی د تفریق عملی په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۷۹۷۸

۱۸۹۷۹

۱۸۹۷۹

- ۱۸۴۷

- ۱۸۴۷

- ۱۷۱۳۲

_____

_____

_____

لسم لوست

د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سره رسول

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې خخه کوچنۍ وي زده کوونکي د وروستي رقم خخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته رسولاي شي.

خرنگه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسي د یو یزو له مرتبې خخه لسیزو ته او یو سلي د لسیزو له مرتبې خخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کرل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې خخه یو لسي د یو یزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې خخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې خخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه خخه کار و اخلىء.

$$\begin{array}{r}
 & 2 & 14 & 12 \\
 - & 3 & 5 & 2 \\
 & 1 & 7 & 5 \\
 \hline
 & 1 & 7 & 7
 \end{array}$$

فعالیت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r}
 7358 \\
 - 6359 \\
 \hline
 \text{_____}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 3006 \\
 - 11248 \\
 \hline
 \text{_____}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \text{_____} \\
 - 9991 \\
 \hline
 \text{_____}
 \end{array}$$

کړانۍ دندو

د جمعي او تفريقي تعریفونه:

۱- په چوکات کي دوه عددونه يو له بل سره جمع کړئ

۷۰۳ او ۸۴۰

۱۱۱ او ۱۰۴

۲۱۳ او ۱۰۰

۵۸۳ او ۶۰۷

۸۴ او ۲۵۶۴

۶۴۱ او ۳۷۲

۲- په چوکات کي دوه عددونه په نظر کي و نيسئ، دلوي
عدد خخه کو چنی عدد تفريقي کړئ.

۱۷۳۲ او ۴۸۱

۷۸۶ او ۳۲۵

۱۰۹ او ۳۰۰۵

۹۷۸ او ۱۰۰۰

۶۴۰ او ۱۹۲

۸۷ او ۱۷۶

۳- ۱۸۰ کسانو چې سري او شني جامي يې اغواستي وي، د
ځفاستي په يوې لوبي کې يې گډون وکړ، که چېږي
۹۲ تنو يې سري جامي اغواستي وي خو تنو يې شني جامي
اغواستي دي؟

کوواني دنده

په يوه لومړني بسوونۍ کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که
چېږي ۱۷۴ يې نجوني وي د هلکانو شمېر معلوم کړئ.

٤- په يوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دی، ۲۳۰ تنه يې په يوه هوائي دگر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموري الوتکي ته وختل. اوس د مسافري نو شمېر خو تنه دی؟

٥- په يوه کارتنه کې ۱۰۰ دانه ييز دوه قطیه قلمونه و، که چېري ۶۸ داني قلمونه زده کوونکو ته ويشل شوي وي، نور خو داني قلمونه پاتې دی؟

٦- که چېري د دريم (الف) په ټولګي کې ۳۷ زده کوونکي او د دريم (ب) په ټولګي کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي، په داسي حال کې که په دواړو ټولګيو کې ۲۰ نجوني وي، په دواړو ټولګيو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

٧- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دی، که چېري په يوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي دبل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

٨- د چرګانو په يوه فارم کې ۲۰۵ چرګي او په بل کې ۳۱۱ چرګي دي، په دواړو فارمونو کې د روغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسي حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی؟

کوانۍ دندہ

د تفريقي يوه عبارتني پونستنه ولیکئ او حل يې کړئ.

$$\begin{array}{r}
 1421 \\
 + 218 \\
 \hline
 \end{array}$$

۹- لوړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د
جمعی حاصل خخه هر یو د جمعی جز
تفریق کړئ.

- ۱۰- احمد یو خوراک، محمود دوه خوراکه او سليم درې خوراکه کباب و خور او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغاني ورکړي، که چېږي د یو خوراک کباب قيمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي خو افغانۍ بيرته ورکړي؟
- ۱۱- کريم ۹۸۰ افغانۍ در لودې خپلو در پوو زامنو هر یوه ته یې ۹۹ افغانۍ د نسونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړي، معلوم کړئ چې د کريم سره خو افغانۍ پاتې دي؟
- ۱۲- د = ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسي او حل یې کړئ، بیا داسي عبارت ورته ولیکي چې د عملیې مفهوم و بنېي.

زده کوونځي دې لاندې پونستني په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې حل کړي.

$$\begin{array}{r}
 8110 \\
 - 618 \\
 \hline
 \boxed{}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 4039 \\
 + 7047 \\
 \hline
 \boxed{}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 109 \\
 + 613 \\
 \hline
 \boxed{}
 \end{array}$$

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عدد و نو خخه کوم یو بی لوی او کوم
بی کوچنی دی؟ له لوی عدد خخه کوچنی عدد تفریق کرئ.
۱۴- د لاندی پونتنو تش حایونه د <،=،> په مناسبو نبو
سره ډک کرئ.

۲۳۴۵۱	<input type="text"/>	۷۶۴۲
۴۳۵۲۰	<input type="text"/>	$۴۳۲۱۶ + ۳۰۴$
۴۳۲۱۶	<input type="text"/>	$۴۳۵۲۰ - ۳۰۴$
۷۸۴۳۰	<input type="text"/>	۸۷۹۸۶

لاندی پونتنو حل کری.

$$\begin{array}{r}
 18042 \\
 - 8724 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 76421 \\
 - 67840 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 10076 \\
 - 9327 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 10000 \\
 - 92468 \\
 \hline
 \end{array}$$

يولس ملود

د تفريقي د عملبي از مايل

امتحان		
۴	۱	۲
۳	۲	۲
+		
۷	۳	۴

مثال		
۸	۳	۴
۴	۲	۲
-		
۴	۱	۲

هدف: زده کوونکي په دې پوه شي چې د تفريقي پونستنه بي په سمه توګه حل کړي ده او

که نه

د دې لپاره چې باوري شو د تفريقي پونستنه مو په سمه توګه حل کړي ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمويو:

آزمويه	مثال
د تفريقي حاصل	مغروق منه
مغروق	مغروق
مغروق منه	د تفريقي حاصل
۴ ۱ ۲	۸ ۳ ۴
۴ ۲ ۲	۴ ۲ ۲
<hr/>	<hr/>
۸ ۳ ۶	۴ ۱ ۲

د تفريقي د عملبي د از مايلو لپاره لو مری د تفريقي حاصل له مفروق سره جمع کوو، که چېرې مفروق منه لاس ته راشي پونستنه سمه ده او له هغه پرته غلطه ده.

فعاليت

- د پورته حل شوي مثال په توګه لاندې پونستني په خپلو كتابچو کې حل او آزمایئ.

۷۶۲۹

۸۴۴۷

   - ۴۵۵۲

   - ۶۲۴۵

کورني دندو

هر زده کوونکي دي په خپله يوه پونستنه ولکي او حل

پونستني:

۱- لاندې پونستني په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:

$$\begin{array}{r} 10000 \\ - 99999 \\ \hline \end{array}$$

ج:

$$\begin{array}{r} 7325 \\ - 1976 \\ \hline \end{array}$$

ب:

$$\begin{array}{r} 6420 \\ - 1840 \\ \hline \end{array}$$

۲- یوه بنوال ۱۰۸۰ نیالگی و پلورل، ۲۱۰ نیالگی له هفه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموري بنوال ټول خو نیالگی درلودل؟

۳- یوه مال دار ۱۲۰۰۰ میږې درلودې، نوموري ۹۰۴ میږې و پلورلې، معلوم کړئ چې خو میږې ورسه پاتې دې؟

۴- یوه دکان دار په خلورو ورخو کې د ۸۷۶۰۲ افغانيو توکر پلورلې دې، که چېږې په لومرۍ ورخ یې د ۱۰۸۰۰ افغانيو، په دویمه ورخ یې د ۱۶۰۷۰ افغانيو او په دریمه ورخ یې د ۳۸۰۰۰ افغانيو توکر پلورلې وي، د هفه د خلورمې ورخې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغاني معاش اخلي، که چېږې په ۹۰۰ افغاني اوړه واخلي، ۲۰۰۰ افغاني د کور کرايه ورکړي، خو افغانۍ له هفه سره پاتې کېږي؟

یوه بزگر په یو کال کې ۵۰۰ منه د غنemo حاصل، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراک لپاره و ساتل، پاتې خومره غنم بايد و پلوري تر خو خپلې نوري اړ تیاوې بشپړې کړي؟

پنځم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کرونکي به د عددونو خط و پیشني او په ترتیب سره به عددونه په هغه باندې ولیکلادی شي.

فعالیت

۱ د عددی کارتونو د شکلونو خخه په ګته اخښتنې سره د لاندې جدول تشن ځایونه ډک کړئ.

۲ د پورته ډک شوي جدول خخه په ګته اخستانې سره د لاندې خط په هفو ټکو باندې چې عدد ليکل شوي نه دي، په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هفو اړوند عدد ولیکي.

پاملرنه:

الف: صفر د پیل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددی خط د پیل (مبدأ) په نامه يادېږي.

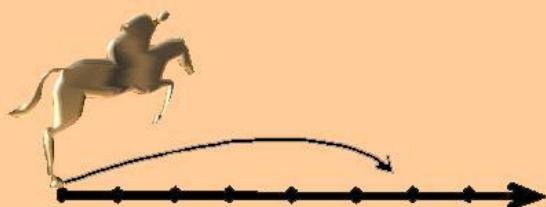
ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه يادېږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۱۷، ۱۹ عددونه داسې ترتیب کوو.

۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۱، ۲

- ۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ باندې لس نقطي په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتیب سره عددونه له کین لوري څخه بنې لوري ته ولیکئ.
- ۲- یو زده کوونکی دې د تولګي مخې ته په قدم و هلو پیل وکړي، نور زده کوونکی دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښی.
- ۳- د ۳، ۵، ۷، ۲، ۱۶، ۴ او ۱۱ عددونه په ترتیب سره د عددی خط په مخ ولیکئ.
- ۴- د ۹، ۳، ۶، ۵، ۲، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنيو عددونو، څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ.
- ۵- د لاندې عددونو عددی خط نقطي په نظر کې ونیسه، عددونه په ترتیب سره د کین لوري څخه بنې لوري ته ولیکئ.

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۱، ۲، ۴، ۵، ۷، ۶، ۸ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

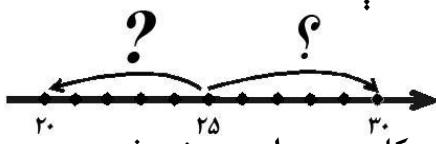
هدف: زده کوونکی به لسونو ته نژدی عددونه يعني ($10, 20, 30, \dots$) ته نژدی عددونه) تشخيص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندي په لاتدي توګه بسودل شوي دي، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدی دي؟ يعني ۲۰ ته او که ۳۰ ته نژدی دي؟

د خط په مخ باندي ليدل کېږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري، خرنګه چې ۲۲ له ۲۰ خخه د ۲ واحدونو په اندازه او له ۳۰ خخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د د ۳۰ عدد په نسبت د ۲۰ عدد ته نژدی دي، نومونه ۲۲ د ۲۰ په نژدی والي کې حساب وو.

فعاليت: آيا د ۲۵ عدد ۲۰ ته نژدی دي او که ۳۰ ته؟

۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې پروت دي، کله چې داسې پښه شي، موږ وايو دواړو ته یو شان فاصله لري.

پښتنې:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ ته او کوم یې ۲۰ ته نژدی دي؟ جلا جلا یې ولیکۍ او کوم عدد د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دي.

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراقه دي کوم عددونه چې ۴۰ ته نژدی دي؟ وي یې ولیکۍ!

د ۹۳، ۹۷، ۹۸، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کوم عددونه ۹۰ او کوم عددونه ۱۰۰ ته نژدی دي جلا، جلا یې ولیکۍ.

۱- د عددونو خط ته په پاملرنی سره د حل شوي مثال په توګه لاندې عددونه کوم عددونه ۶۰ او کوم عددونه ۷۰ ته نژدي.

دی.
مثالونه:

	۶۴
	۶۶

	۶۷
	۶۳

۶۰	۶۱
۷۰	۷۹

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې وئيسي، کوم عددونه ۴۰ ته او کوم عددونه ۵۰ ته نژدي دی؟

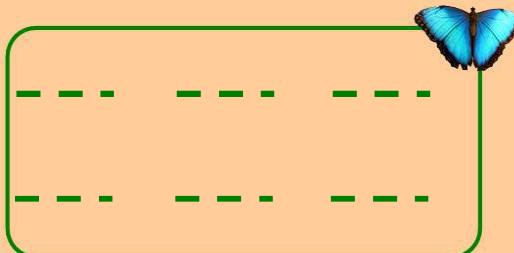

	۴۶
	۴۴

	۴۸
	۴۲

	۴۴
	۴۵

۳- هفه عددونه چې ۷۰ ته نژدي دی په خپلو كتابچو کې په ترتیب سره ولیکي.

۴- د ۴۰ او ۶۰ په منځ کې خو عددونه ۵۰ ته نژدي دی؟ په ترتیب سره بې ولیکي.

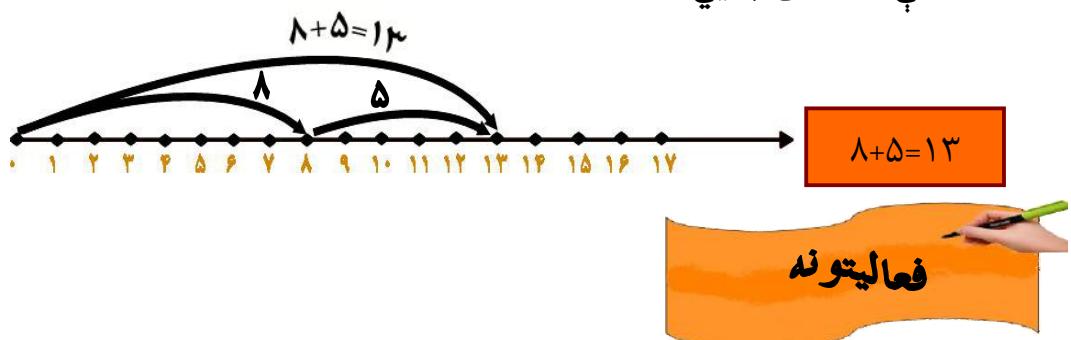
د ۷۵، ۷۹ او ۷۶ عددونو خخه کوم عددونه او يا او کوم يې اتيا ته نژدي؟ په خپلو كتابچو کې بې ولیکي.

څوار لسم لوست

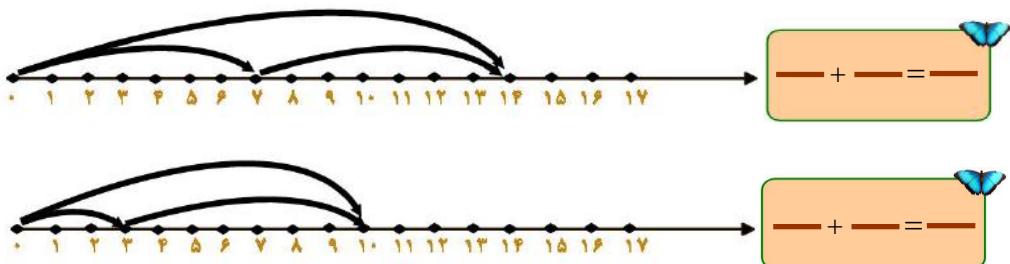
په عددی خط باندې د جمعي عملیه

هدف : زده کونکی به وکړۍ شي د جمعي عملیه په عددی خط باندې سرهه ورسوی.

د $13 = 8+5$ د جمعي عملیه په عددی خط باندې داسې سرهه رسوو.
 لوړۍ د لاندې عددی خط په مخ باندې د صفر خخه د ^{8} واحدونو
 په اندازه بنسي خوا ته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په
 نښه شوي نقطې خخه د ^{5} واحدونو په اندازه بنسي خوا ته حرکت
 کوو، ليدل کېږي چې د 13 عدد ته رسیږو، دا عدد د ^{8} او ^{5} عددونو
 د جمعي حاصل بنسي.

د لاندې شکلونو له مخي د هر یوه رياضي افاده ولیکه او د جمعي
عملیه سرهه ورسوی.

کونکی دنده

لاندې عملیې د عددونو د خط پر مخ باندې سرهه ورسوی.

$$3+6 = 9$$

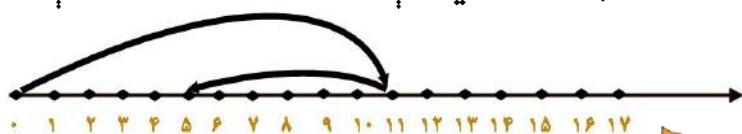
$$3+4 = 7$$

د عددونو په خط باندي د تفریق عملیه

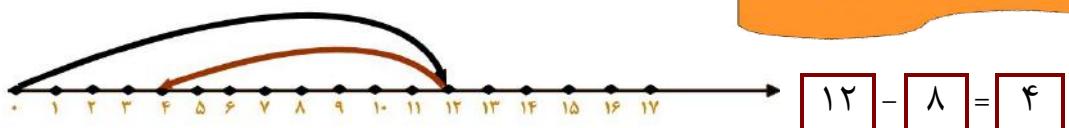
هدف: زده کورونکي به وکړۍ شي د عددونو په خط باندي د تفریق عملیه سره ورسوی.

غواړو د عددی خط په مخ باندي د ۱۱ له عدد خخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددی خط په مخ باندي د صفر له نقطې خخه د ۱۱ واحدو په اندازه نسی خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددی خط په مخ باندي د ۱۱ له عدد خخه کینې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته گرځوا او حرکت کوو. ليدل کېږي داسې نقطې ته رسیېو چې د ۵ عدد رابښي. د شکل له مخی معلومېږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لوړرنې نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په ریاضي کې هفه عملیه داسې لیکو.

$$11 - 6 = 5$$

فعاليتونه

$$12 - 8 = \boxed{4}$$

۱- د پورته مثال په پام کې نیولو سره د لاندې شکلو نوله مخی د تشو ځایونو په ډکولو سره عملیي سره ورسوی.

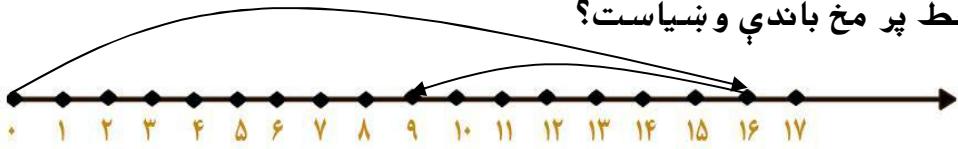

$\boxed{} - \boxed{} = \boxed{}$

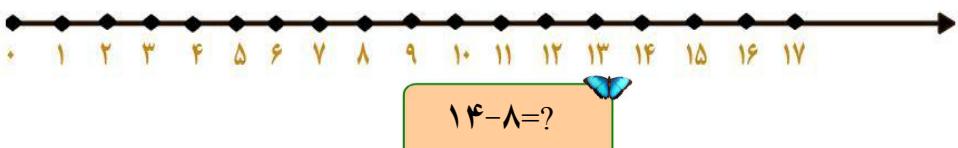

$\boxed{} - \boxed{} = \boxed{}$

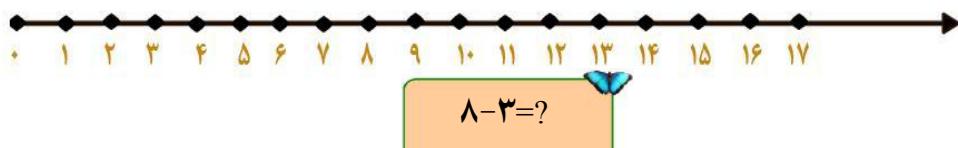
۲ - د لاندې تفریق عملی په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې وبنیاست؟

$$16 - 7 = ?$$

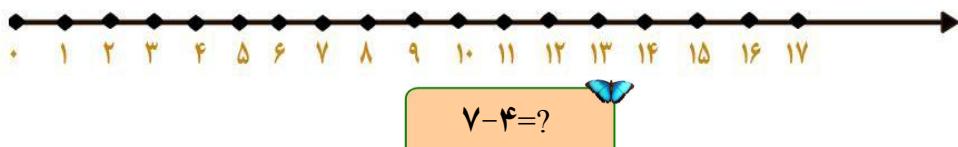
$$14 - 8 = ?$$

$$8 - 3 = ?$$

کوړنۍ دندہ

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

$$7 - 4 = ?$$

شپږم فصل

ضرب

شپارسم لوست: د ضرب د عملیې پیژندنه

هدف: زده کونکي د ضرب عملیه چې د خو مساوري عددونو د جمعي لنډې طریقې په مفهوم وپهړوي.

فعالیتونه

لاندې شکلونه په نظر کې و نیسې او په شفاھي توګه ورته
خواب واياست:

۱- په دوه بساخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دی او تولې
خو کېږي؟

۲- په لاندې تصویر کې خو گلداڼي وينئ او په هره گلداڼي کې
خو گلان دی؟ تیول خو گلان کېږي؟

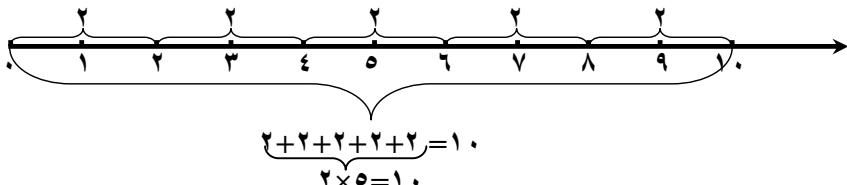
لومړۍ مثال:

خو قابه وینئ، په هر قاب کې خو داني ناكه دی او د تیولو ناكو شمېر
خو کېږي؟

$$2+2+2+2=8$$

په پورته عملیه کې د ۲ رقم ۴ واري ليدل کېږي، په دې معنا چې: ۴ واري
۲ د ۸ سره مساوي کېږي او د ضرب په شکل یې داسي لیکو. $2 \times 4 = 8$
داسي لوستل کېږي، ۲ ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کېږي.

دویم مثال: د لاندی عددی خط په مخ باندی د ضرب افاده په پام کې نیسو:

در یم مثال:

شپږ ستوري په خو گروپونو کې وینئ، قول خو ستوري کيږي؟

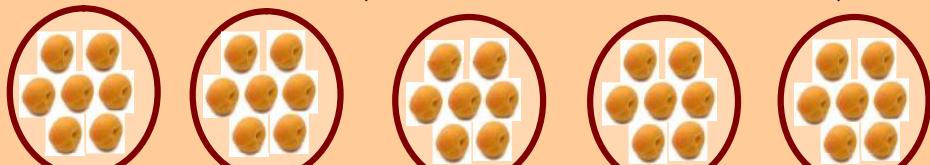

$$6+6+6+6=24$$

هغه د ضرب په شکل داسې ليکو:

۱- د لاندی شکلونو د جمعي او ضرب افادې ولیکئ.

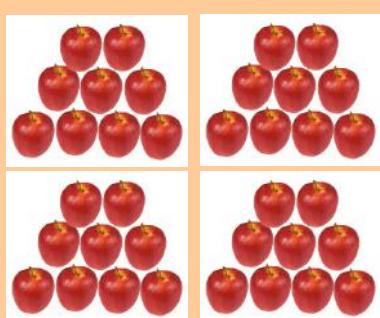
۲- د چاپيریال د موادو په واسطه د جمعي د افاده 3×3 په شکل و بنیاست!

۳- د لاندی عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې ولیکئ

$$5+5+5+5+5+5+5+5$$

او حل يې کړئ.

$$\underline{\hspace{1cm}} \times \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

مخامنځ شکلونه په نظر کې و نیسې، د هفو د جمعي او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل يې کړئ.

$$\underline{\hspace{1cm}} + \underline{\hspace{1cm}} + \underline{\hspace{1cm}} + \underline{\hspace{1cm}} + \underline{\hspace{1cm}} + \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

$$\underline{\hspace{1cm}} \times \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف هدف: زده کوونکي به وکرای شي چې یو رقمي عدد په دوه رقمي

تاسو په دويم تولگي کې د یو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب ولوستل، اوس د لابنه پوهيدو لپاره 63×5 د ضرب حاصل له نظره تير وو. په دې پوبنتنه کې لوړۍ 5 د یو یزو له رقم یعنې 3 سره ضربوو چې 15 کېږي، د 5 رقم د ضرب حاصل د یو یزو په مرتبه کې لیکو د لسيز و مرتبه یې چې له 1 لس خخه عبارت دي د لسيز و د مرتبې د عدد په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} ① \\ 63 \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$$

اوسم د لسيز و په مرتبه یعنې 6 کې ضربوو چې د ضرب حاصل یې 30 کېږي او د حاصل سره (1) چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} ① \\ 63 \\ \times 5 \\ \hline 315 \end{array}$$

فعاليتونه

۴۴	۲۵	۴۱	۱۵
$\times 6$	$\times 7$	$\times 8$	$\times 8$
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
۲۲	۵۳	۳۰	۲۵
$\times 6$	$\times 7$	$\times 6$	$\times 9$
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

پوښتنی:

- ۱- تش حایونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز خخه په گته اخستنی سره په مناسبو عددونو ډک کړئ.

$$\begin{array}{|c|c|} \hline & \times & ۴ \\ \hline ۵ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۱۶ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|} \hline & \times & ۳ \\ \hline ۴ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۲۷ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|} \hline & \times & ۲ \\ \hline ۳ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۱۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|} \hline & \times & ۳ \\ \hline ۴ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۲۴ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|} \hline & \times & ۲ \\ \hline ۳ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۲۴ \\ \hline \end{array}$$

- ۲- د کین لوري د جدول له بشپړولو وروسته د بنې لوري د جدول تش حایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

۵	$\times$	۵	=	۲۵
۶	$\times$	۵	=	
۷	$\times$	۵	=	
۸	$\times$	۵	=	
۹	$\times$	۵	=	
۱۰	$\times$	۵	=	

۵	$\times$	۵	=	۲۵
۵	$\times$	۶	=	
۵	$\times$	۷	=	
۵	$\times$	۸	=	
۵	$\times$	۹	=	
۵	$\times$	۱۰	=	

- له لوبيا، ورو دبرو او یاد چاپير يال له نورو توکو خخه په گته اخېستنی سره د لاندې جدول تش حایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$\times$	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

اټلسیم لوست

د ۶ او ۷ ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړي.

پاملنه و کړئ!

۱	$\times$	۲	=	۲
۲	$\times$	۲	=	۱۲
۳	$\times$	۲	=	۱۸
۴	$\times$	۲	=	۲۴
۵	$\times$	۲	=	۳۰
۶	$\times$	۲	=	۳۶
۷	$\times$	۲	=	۴۲
۸	$\times$	۲	=	۴۸
۹	$\times$	۲	=	۵۴
۱۰	$\times$	۲	=	۶۰

۱	$\times$	۷	=	۷
۲	$\times$	۷	=	۱۴
۳	$\times$	۷	=	۲۱
۴	$\times$	۷	=	۲۸
۵	$\times$	۷	=	۳۵
۶	$\times$	۷	=	۴۲
۷	$\times$	۷	=	۴۹
۸	$\times$	۷	=	۵۶
۹	$\times$	۷	=	۶۳
۱۰	$\times$	۷	=	۷۰

د جدول له مخي دي د ۶ او ۷ عددنو ژبني ضرب له یاده زده کړي.

مشکل او تبریز

۱. دژبئي ضرب خخه په گته اخيستني سره لاندي تشه
حایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$$4 \times \boxed{\quad} = 24$$

$$\boxed{\quad} \times 6 = 24$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 28$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 35$$

$$7 \times 5 = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{\quad} \times 6 = 42$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 48$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 56$$

$$7 \times 6 = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{\quad} \times 5 = 35$$

$$4 \times 7 = \boxed{\quad}$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 49$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 36$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 49$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 56$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 56$$

$$9 \times 7 = \boxed{\quad}$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 56$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 63$$

$$\boxed{\quad} \times 6 = 48$$

کوړنۍ دندو

لاندې عددونه ضرب کړئ.

$$3 \times 7 = \boxed{\quad}$$

$$7 \times 3 = \boxed{\quad}$$

$$4 \times 9 = \boxed{\quad}$$

$$9 \times 4 = \boxed{\quad}$$

$$5 \times 8 = \boxed{\quad}$$

$$8 \times 5 = \boxed{\quad}$$

۲- لاندی پونستنی حل کړئ.

$$4 \times 7 = \boxed{}$$

$$7 \times 4 = \boxed{}$$

$$5 \times 7 = \boxed{}$$

$$7 \times 5 = \boxed{}$$

$$6 \times 7 = \boxed{}$$

$$7 \times 6 = \boxed{}$$

$$3 \times 8 = \boxed{}$$

$$8 \times 3 = \boxed{}$$

$$4 \times 8 = \boxed{}$$

$$8 \times 4 = \boxed{}$$

$$5 \times 8 = \boxed{}$$

$$8 \times 5 = \boxed{}$$

۳- لاندی پونستنی حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 64 \\ \times \quad 7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 76 \\ \times \quad 7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 32 \\ \times \quad 6 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 46 \\ \times \quad 6 \\ \hline \end{array}$$

د ۸ او ۷ ژبني ضرب جدول په خپلو کتابچو کې وليکي.

نوسلم لوست

د ۱۰ او ۹، ۸ او ۷ زبني ضرب جدولونه

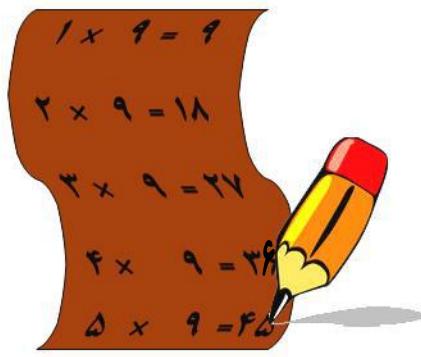
هدف : زده کوونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددنو په زبني ضرب پوه شي او په ورخني ژوند کې ورڅنه کته و اخلي.

د زبني ضرب لاندي هريوه جدول ته پاملنه وکړي.

۱	$\times$	۱۰	=	۱۰
۲	$\times$	۱۰	=	۲۰
۳	$\times$	۱۰	=	۳۰
۴	$\times$	۱۰	=	۴۰
۵	$\times$	۱۰	=	۵۰
۶	$\times$	۱۰	=	۶۰
۷	$\times$	۱۰	=	۷۰
۸	$\times$	۱۰	=	۸۰
۹	$\times$	۱۰	=	۹۰
۱۰	$\times$	۱۰	=	۱۰۰

۱	$\times$	۹	=	۹
۲	$\times$	۹	=	۱۸
۳	$\times$	۹	=	۲۷
۴	$\times$	۹	=	۳۶
۵	$\times$	۹	=	۴۵
۶	$\times$	۹	=	۵۴
۷	$\times$	۹	=	۶۳
۸	$\times$	۹	=	۷۲
۹	$\times$	۹	=	۸۱
۱۰	$\times$	۹	=	۹۰

۱	$\times$	۸	=	۸
۲	$\times$	۸	=	۱۶
۳	$\times$	۸	=	۲۴
۴	$\times$	۸	=	۳۲
۵	$\times$	۸	=	۴۰
۶	$\times$	۸	=	۴۸
۷	$\times$	۸	=	۵۶
۸	$\times$	۸	=	۶۴
۹	$\times$	۸	=	۷۲
۱۰	$\times$	۸	=	۸۰

زده کوونکي دې د ۸ او ۹ زبني ضرب د کاغذ په توټو باندي وليکي او یاد دې کړي.

۱- د ۸ ژبني ضرب خخه په گتهه اخستنې سره لاندې تشن
حایونه ډک کړئ.

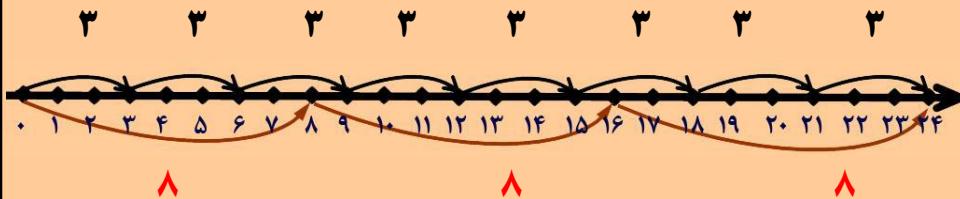
۸			۲۴				۵۶		۸۰
---	--	--	----	--	--	--	----	--	----

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تشن
حایونه ډک کړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	
۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په یوه بن کې ۸ هلکان د منو په ټیولولو بوخت دي، که
چېرې هر هلك ۷ دانې منې ټیولي کړې وي، معلوم کړئ
چې ټیولي یې خو منې ټیولي کړې دي.
یادو نه: لاندې مثال په پام کې ونیسی.

$$8 \times 3 = 24 \quad \text{یا} \quad 3 \times 8 = 24$$

د پورته مثال سره سه لاندې پوښتنې په عددې خط
باندې حل کړئ.

الف: $9 \times 2 = 18 \quad 2 \times 9 = 18$

ب: $4 \times 6 = 24 \quad 6 \times 4 = 24$

لاندی پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۱۲۸

$$\begin{array}{r} \times \\ 9 \\ \hline 1152 \end{array}$$

۴۷

$$\begin{array}{r} \times \\ 8 \\ \hline 376 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 38 \\ \times 8 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 24 \\ \times 9 \\ \hline \square \end{array}$$

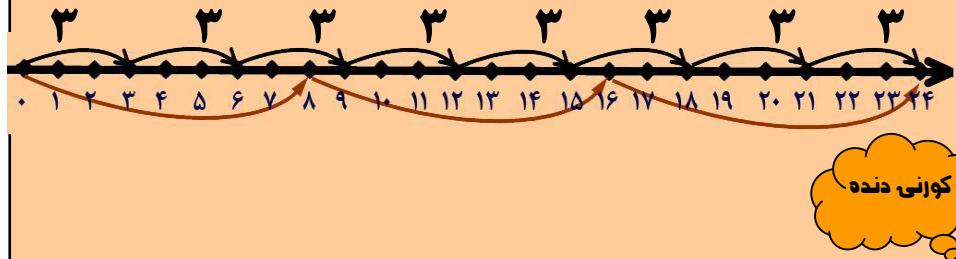
$$\begin{array}{r} 114 \\ \times 7 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 289 \\ \times 8 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 98 \\ \times 7 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 178 \\ \times 9 \\ \hline \square \end{array}$$

۲- د لاندی شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضيکي افادي ولیکي.

تیول زده کوونکي دې ۹، ۸ او ۱۰ ژبني ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچوکې دې ولیکي.

شلم لوست

۱۰-۱) پوري د زبني ضرب له جدول خخه د کار اخستلو طريقه

هدف: زده کونکي د زبني ضرب جدول و پيژني او له هغه خخه گئيه و اخستلای شي.

لاندي د زبني ضرب جدول ته پاملننه وکړي:

$\times$	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخښتني طريقه:

د 5×4 د ضرب د پيدا کولو له پاره د بني لاس یوې گوتې ته د لوړۍ ليکي د 4 له عدد خخه کښته خواته حرکت ورکړي او د کين لاس یوې گوتې ته د لوړۍ ستني (ستون) د 5 له عدد خخه بني خواته حرکت ورکړي، په نتيجه کې دواړه گوتې په یوه عدد باندي سره یو خای کېږي، کله چې عدد ولوئه ليدل کېږي چې د 20 عدد دی چې د

$$5 \times 4 \text{ د عملاني د ضرب حاصل دي. يعني: } 20 = 4 \times 5$$

پوښتنې:

- ۱- د جدول خخه په ګتې اخېستو سره ټوابونه په خپلو کتابچو کې په
تشو ټایونو کې ولیکئ.

$$5 \times 6 = \boxed{}$$

$$7 \times 8 = \boxed{}$$

$$9 \times 6 = \boxed{}$$

$$10 \times 1 = \boxed{}$$

$$7 \times 8 = \boxed{}$$

$$4 \times 8 = \boxed{}$$

- ۲- لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ او ټوابونه یې د ژبني
ضرب په جدول کې پیدا کړئ.

۴	۶	۵	۹	۸	۷
$\times 5$	$\times 8$	$\times 7$	$\times 6$	$\times 8$	$\times 6$
<hr/> <hr/>					

- ۳- په متناوب ډول، اته، وشمیرئ او تشن ټایونه پري ډک کړئ.

<hr/> <hr/>	72	<hr/> <hr/>	56	<hr/> <hr/>	32	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	8
-------------	----	-------------	----	-------------	----	-------------	-------------	---

- ۴- د ژبني ضرب خخه په ګتې اخېستنې سره لاندې تشن ټایونه په
مناسبو عددونو ډک کړئ.

<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	9	9	<hr/> <hr/>	9
$\times$	.	$\times$	9	$\times$	6	$\times$
<hr/>	.	<hr/>	72	<hr/>	45	<hr/>

<hr/> <hr/>	8	<hr/> <hr/>	8	<hr/> <hr/>	6	<hr/> <hr/>	7
$\times$	8	$\times$	8	$\times$	6	$\times$	7
<hr/>	.	<hr/>	8	<hr/>	54	<hr/>	.

۵- په ۶، ۸ او ۴ عددونو کې دیر لوی عدد له دیر کو چني عدد سره ضرب او د ضرب حاصل يې پیدا کړئ.

۶- لطيفي ۹ قطي تباشير راواخيسټل که چېږي په هري قطي کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفي خو قلمه تباشير اخيسټلي دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

x	۸	۷	۹	۵	۶
۸					
۷					
۹					

زده کوونکي دې لاندې پوبنتني حل کړي.

$$\begin{array}{r}
 22 \\
 \times 9 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 15 \\
 \times 8 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 14 \\
 \times 7 \\
 \hline
 \end{array}$$

یوویشتم لوست

د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت

هدف: زده ګونکي به د ضرب په عملیه کې د بدلون په خاصیت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصیت سره ته ورسوي.

مثال: قاسو پوهیږئ چې :

د ضرب حاصل د ضرب دزيم جز د ضرب لومړۍ جز
یا:

$$6 \times 5 = 30$$

او س غواړو چې د ۵ عدد ۶ واري جمع کړو.

$5+5+5+5+5=30$

د ضرب حاصل د ضرب دزيم جز د ضرب لومړۍ جز
یا:

$$5 \times 6 = 30$$

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه دا نتیجه اخستل کېږي چې د ضرب د اجزاءو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعنې:

$$6 \times 5 = 5 \times 6 = 30$$

فعالیت

- ۱ - د $\boxed{\quad} = ۵۶$ افاده په نظر کې و نیسی.
- الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟
- ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟
- ج: د $۵\boxed{6}$ عدد په خه نامه یادیږي؟
- د: نامعلوم جز یا تشن ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.
-
- ۲ - د $\boxed{\quad} \times ۷ = ۵۶$ په افاده کې.
- الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟
- ب: نامعلوم جز یا تشن ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.
- ج: د (۱) او (۲) پونستنو افادي یو له بله سره پر تله کړئ او وواياست چې خه توپیر لري؟
- د: کومه پايله چې د (۱) او (۲) پونستنو له پر تله کولو څخه لاس ته راغلې په خپلو كتابچو کې یې ولیکئ.

کورانی دندو

د نمونې په دول خالي ځایونه په مناسبو عدد دو نو سره ډک کړئ.

نمونه:

$$\begin{array}{rcl} 7 & \times & 6 \\ \boxed{7} & \times & \boxed{6} = \boxed{6} \times \boxed{7} = 42 \\ 6 & \times & \boxed{6} = \boxed{6} \times 6 = 54 \\ 7 & \times & 8 \\ \boxed{7} & \times & \boxed{8} = \boxed{8} \times \boxed{7} = 56 \end{array}$$

پوبستنی:

۱- د کین لوري د ضرب خخه په گتې اخستني سره د نسي لوري د ضرب تش چایونه بشپړ کړئ.

۶	×	۷	=	
۹	×	۷	=	
۳	×	۸	=	
۶	×	۴	=	
۷	×		=	۲۱

۷	×		=	۴۲
	×	۹	=	۶۳
۸	×		=	۲۴
	×	۶	=	۲۴
۳	×		=	۲۱

۲- په لاندې پوبستنو کې تشن چایونه ډک کړئ.

الف:

$$\begin{array}{r} \boxed{7} \\ \times \boxed{4} \\ \hline \boxed{4} \end{array}$$

ب:

$$\begin{array}{r} \boxed{6} \\ \times \boxed{4} \\ \hline \boxed{4} \end{array}$$

ج:

$$\begin{array}{r} \boxed{7} \\ \times \boxed{4} \\ \hline \boxed{4} \end{array}$$

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱۰									
۲		۴								
۳			۹							
۴				۱۶						
۵					۲۵					
۶						۳۶				
۷							۴۹			
۸								۶۴		
۹									۸۱	
۱۰										۱۰۰

کوافی دندنه

په لاندې تشنو چایونو کې داسي عددونه ولیکن چې ضرب حاصل بې بدلون ونکړي.

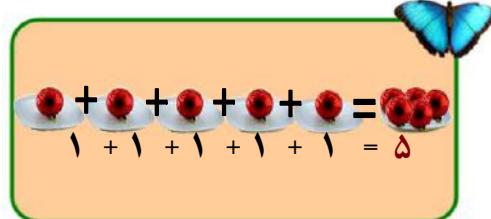
$$\boxed{} \times 4 = 4 \times 7 = \boxed{}$$

$$8 \times 4 = \boxed{} \times 8 = \boxed{}$$

دوه ويشتم لوست

په ۱، ۱۰، او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول

هدف: زده کرونکي به په ۱، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول د یوی آسانې طریقی په توګه ويژني.

په لند ډول داسي ليکل کيږي.

$$1 \times 5 = 5$$

کولای شو چې د ضرب عملیه په لاندې ډول هم ونسيو.

په پورته شکل کې ۵ داني منې يو واري وينو نو د ضرب عملیه يې داسي

$$1 \times 5 = 5$$

له پورته دوو عملیو خخه دا نتيجه لاس ته رائحي، که چيرې (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دي، نو ليکلی شو چې:

$$1 \times 8 = 8$$

$$8 \times 1 = 8$$

$$4 \times 1 = 4$$

$$1 \times 4 = 4$$

$$64 \times 1 = 64$$

$$1 \times 64 = 64$$

فعاليت

په تشو چایو نوکی د حل شوي مثال په چول مناسب عددونه ولیکي.

مثال : $1 \times 9 = 9$

$$1 \times 182 = \boxed{}$$

$$1 \times 71 = \boxed{}$$

$$1 \times 1 = \boxed{}$$

$$\boxed{} \times 420 = 420$$

$$\boxed{} \times 254 = 254$$

$$\boxed{} \times 1 = 1278$$

$$307 \times \boxed{} = 307$$

$$194 \times 1 = \boxed{}$$

$$2781 \times 1 = \boxed{}$$

$$4005 \times \boxed{} = 4005$$

$$7002 \times 1 = \boxed{}$$

$$1 \times \boxed{} = 2764$$

$$\boxed{} \times 265 = 265$$

$$7640 \times \boxed{} = 7640$$

$$601 \times 1 = \boxed{}$$

کوئاني دندنه

زده کوونکي دي د لاندي عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

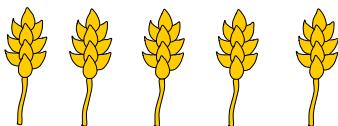
$$61 \times 1 = ?$$

$$184 \times 1 = ?$$

$$1 \times 740 = ?$$

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

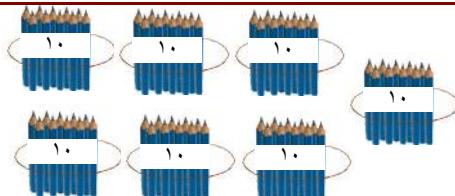
$$\text{مثال: } 10 + 10 + 10 + 10 = 50$$

تاسو پوهیبئي چې:

۱۰ پنځه وارې جمع شوي دي.

$$10 \times 5 = 50$$

$$\text{مثال: } 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 70$$

۱۰ اووه وارې جمع شوي دي.

$$10 \times 7 = 70$$

له پور ته شکلونو او عملیو خخه معلومیبی، که چېږي 10 په هر عدد کې ضرب شي او یا هر عدد په 10 کې ضرب شي، لوړۍ یو په هم هغه عدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل بنې خواته یو صفر لیکو یا په لنډ ډول د هم هغه عدد بنې خواته یو صفر بدو او د ضرب د حاصل په ځای کې یې لیکو.

فعالیت: لا ندي پونستني حل کړئ.

$$10 \times 9 =$$

$$10 \times 134 =$$

$$10 \times 768 =$$

$$8 \times 10 =$$

$$721 \times 10 =$$

$$2356 \times 10 =$$

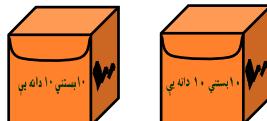
کوونۍ دندنه

په یو رقمي عددونو کې د (1) عدد ضرب او په یو رقمي عددونو کې د (1) عدد ضرب د لاندې جدول په خالي ځایونو کې ولیکئ او نتيجه یې ولیکئ چې یو له بل خخه خه توپیر لري.

$\times$	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

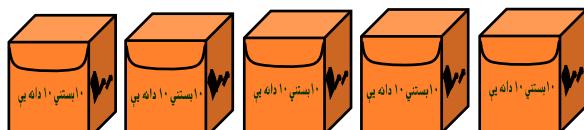
په يوه عدد کې ۱۰۰ ضربول:

لومړۍ مثال:

$$100 + 100 = 200$$

دوه ئللي ۱۰۰ ليدل کيږي.

دويم مثال:

$$100 + 100 + 100 + 100 + 100 = 500$$

$$100 \times 5 = 500$$

د پورتنيو عمليو او شکلونو خخه نتیجه لاس ته را ئې، که چېري ۱۰۰ په يوه عدد کې یا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، کولی شو عدد د ضرب د حاصل په ئای کې ولیکو او بنی خواته یې دوه صفر ونه کيږي دو.

فعاليت

د لاندي عمليو د ضرب حاصل پیدا کړئ.

$$6 \times 100 = ?$$

$$67 \times 100 = ?$$

$$213 \times 100 = ?$$

$$47 \times 100 = ?$$

$$16 \times 100 = ?$$

زده کوونکي دي لاندي پونتنې حل کړي:

$$100 \times 5$$

$$100 \times 4$$

$$100 \times 3$$

پوښتنې

لا ندي پوښتنې د حل شوو مثالون په خير په خپلو کتابچو کې
حل کړئ.
مثالونه

$$100 \times 2 = 200$$

$$100 \times 10 = 1000$$

- ۱

100	$\times$	$\square$	$=$	400
$\square$	$\times$	6	$=$	600
100	$\times$	$\square$	$=$	900
9	$\times$	$\square$	$=$	900

$\square$	$\times$	11	$=$	1100
100	$\times$	$\square$	$=$	2500
$\square$	$\times$	20	$=$	2000
$\square$	$\times$	100	$=$	2000

۲- یو سرې یو کارتون منې په ۱۰۰ افغانۍ و پلورلي، د ۸ کارتونو
قيمت ملعوم کړي.

۳- که یو کس په یوه ورخ ۲۵۰ افغانۍ اجوره واخلي، د ۱۰۰
ورخو اجوره یې خو افغانۍ کېږي؟

که چېړې په یوه کارتون کې ۱۰۰ پاکته چاکلېت وي، معلوم یې
کړئ چې په ۷ کارتونوکې به خو پاکته چاکلېت موجود وي؟

۱ - لادندي عددونه يوله بله سره ضرب کړئ.

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 87 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 10 \\ \times 82 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 100 \\ \times 84 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 240 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 100 \\ \times 890 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 100 \\ \times 760 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 604 \\ \times 10 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 10 \\ \times 604 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 740 \\ \times 100 \\ \hline \end{array}$$

۲ - یوه هتییوال په یوه ورځ کې ۱۰۰ متره تیوکر وپلورل، که چېږي د یو متر تیوکر بیه ۱۸ افغانی وي، معلوم یې کړئ چې خواهی
یې په لاس راوري دي.

۳ - که چېږي یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره
اخیستې وي، معلوم یې کړئ چې نومورې کورنۍ به په
خوکې دخواهیو بوره راواخلي؟

کوانۍ دنده

د ۷۰، ۹۰، ۹۳، ۸۴، ۳۵ او ۱۰۰ عددونه د ۱۰۰ او ۱۰۰ عدد ونوكې ضرب
کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل یې يوله بله سره پر تله
او نتيجې یې ولیکئ.

اووم فصل داندازه کولو واحدات

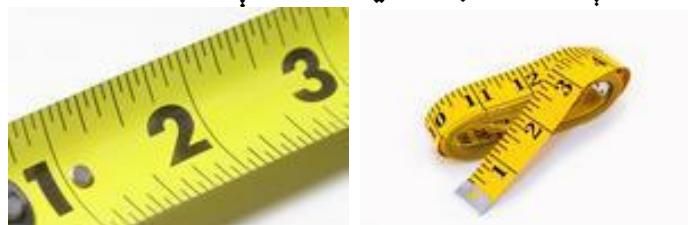
در ويشم لوست: د اوبردواالي داندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کونکي به متر داوبردواالي د واحد په توګه وپیشني او له هغه خخه به په ورځني ژوند کې کار واختسلی شي.

فهيمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردي ته اړتیا لرم، مهربانې وکړه داسې یوه پرده راولیېه چې جګوالی یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهيمې خور بسارتله ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې ټوکر واخیسته پرده یې ورڅه و ګندله او ور ويې لېږله. کله چې فهيمې پرده په کړکۍ باندي را وحړوله ډېره خواشېنې شوه، د هفې د خواشېنټیا علت خه وي؟ خرنګه چې لوېشتې یوله بله سره توپیر لري او پرده یې د اړتیا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو ووايast چې خه بايد وکړو.

خرنګه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ او لاس په ګړوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علمائو د اوبردواالي واحد چې متر بل کېږي و مانه چې نن د اوبردواالي له همدي واحد خخه کار اخستل کېږي.

فعالیتونه: بسوونکی دی دوه تنه زده کوونکی دټولگی مخې ته را وغوارې او یود بل په واسطه دی دهفوی قدونه اندازه کړي.

- ۱- د خپل ټولگی او بدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ
- ۲- ستاسو په ډله کې د کوم یوه د قد او بدوالی له یو متر څخه زیات دی؟
- ۳- ستاسو په ډله کې د کوم یوه غرې د قد او بدوالی له یو متر څخه کم دی؟
- ۴- ستاسو د ټولگی او بدوالی د هغه له سور څخه خومه زیات دی؟
- ۵- ستاسو د میز او بدوالی له یو متر څخه زیات دی او که کم؟
- ۶- ستاسو د میز سور له یو متر څخه خولو پېشتی کم دی؟

د خپل کور د یوې کوتې او بدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

څلورو یشم لوست

سانتي متر

هدف: زده کونکي به سانتي متر د متر د جزء (ديوه متر دسلمي برخې) په توګه وپېژني او په ورځني ژوند کې به له هغه خخه کار واخلي.

تاسو به ليدي وي چې توكر پلورونکي د توکرد اخيستلو او پلور لو لپاره ديوي فلزي ټوقي خخه کار اخلي، ترکايان، معماران او مهندسان د شيانو د او بد والي د اندازه کولو لپاره د متر له فيتو خخه کار اخلي بساغلي بسوونکي دې په ټولګي د تختې په مخ باندي ديوه متر په اندازه يو خط رسم کړي او د زده کوونکو پام دې ورته را وګرځوي، بياادي زده کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرګي، لبستي يا تار خخه يې جوړ کړي دی، خرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر خود ټولګي او ميز او بد والي او سور اندازه کړي. په ځينو حالاتو کې به ووینئ چې د ميز او بد والي او سور له متر خخه زيات يا کم دی، په دې صورت کې ارتيا پيداکړي چې د او بد والي کوچنۍ واحد هم وپېژنو، نو که چېږي يو متر په سلو مساوي برخو جلا کرو هري برخې ته يې يو سانتي متر وايي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په ليدو سره وپېژنۍ.

$$100 \text{ سانتي متر} = 1 \text{ متر}$$

=

پوښتنې:

۱- ستاسو خط کش خو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره خو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالي او سور اندازه کړئ.

۴- که چېري ستاسو د مېز اوږدوالي له یوه متر خخه زیات او له دو و
مترو خخه لې وي، د اندازه کولو د کوم واحد خخه کار اخلي؟

۵- د ا ب ، ب ج ، او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالي اندازه کړئ او
ووايast چې هر یو خو سانتي متره دی؟

زده کوونکي دي د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په
اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

پنځه و يشتم لوست

د يسي متر

هدف: زده کونکي به وکولي شي چې د يسي متر د متر د جزء په توګه وپیزنۍ او د اړتیا په وخت کې کار ور خخه واخلي.

فعاليتونه

له خپل خط کش خخه په کار اخيستني سره لاندې فعالیتونه سرته ورسوی.

۱- ستاسو خط کش خو ساتتي مترو دی؟

۲- د ۱۰ ساتتي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ.

۳- د یوی لنستي یا د کاغذ له ترپشي خخه د ۱۰ ساتتيم ترو په اندازه جلا کړئ.

۴- د جلا شوي لنستي یا د کاغذ د ترپشي په واسطه یو متر واتن اندازه کړئ.

۵- وایاست ستاسو د جلا شوي برخې خو لنستي یو متر کېږي؟

هفو زده کوونکو چې په دقیقه توګه یې کار سرته رسولی دی بناې وي اي چې ۱۰ لنستي یا ۱۰ ترپشي یو متر کېږي، هفه دې تشویق شي او پونستني دې ور خخه وشي.

په تاسوکې خوک ويلى شي چې دغه د ۱۰ ساتتي مترو لنسته په بل خه نامه یادېږي؟

باید و پوهیږئ چې دا د ۱۰ ساتتي مترو واتن یو دیسي متر بل کېږي.
نو ويلى شو:

$$10 \text{ ساتتي مترو} = 1 \text{ دیسي متر}$$

پونستني:

۱- ۴ متره خو دیسي متره کېږي؟

۲- د کريم د قد او بدوالۍ ۱۳۰ ساتتي مترو دی، د کريم د قد او بدوالۍ په دیسي متر سره معلوم کړئ؟

۳- وایاست چې ۱۲۵ ساتتي مترو خو دیسي مترو او خو ساتتي مترو کېږي؟

کوونۍ دنده

د یو دیسي متر جلا شوي لنستي خخه کار واخلي د خپل کور د یوه وره سور اندازه کړئ او ووایاست چې خو دیسي مترو او خو ساتتي مترو کېږي؟

شپږ و یشم لوست

ملي متر

هدف: زده کونکی به وکولی شي چې ملي متر و پیژنۍ او د اوردوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور خخه کار و اخلي.

فعاليتونه

لاندي شکل ته پاملرنه وکړئ.

دا شکل د یوه ساتي متر واتین (فاصله) راښي چې په لسو مساوي برخو و يشنل شوی دي.

هري برخې ته یې یو ملي متر وايي په دې صورت کې.

$0 \text{ ملي متر} = 1 \text{ ساتي متر}$ کېږي

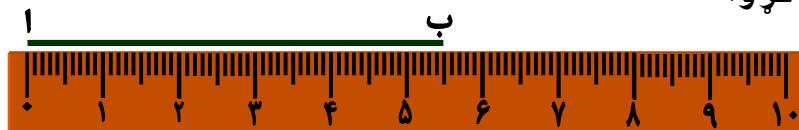
لومړۍ مثال: $2 \text{ ساتي متر} = ? \text{ ملي متر}$ کېږي؟

حل: پوهېرو چې یو ساتي متر له لسو ملي مترو سره مساوي دي، نو 2 ساتي متره مساوي کېږي له.

$$20 \text{ ملي متر} = 10 \text{ ملي متر} + 10 \text{ ملي متر}$$

$$\text{یا } 20 \text{ ملي متر} = 10 \times 2 \text{ ملي متر}$$

دویم مثال: غواړو چې د لاندي قطعه خط اوږدوالي د خط کش په واسطه اندازه کړو.

د خط کش صفر د (1) له تکي سره سه پدو ليدل کېږي چې د هفه د (b) تکي د 5 ساتي مترو خخه 5 ملي متره زيات دي، نو وايو چې ددي قطعه خط اوږدوالي 5 ساتي متره او 5 ملي متره دي.

په عمومي توگه ليکلى شو چې:

۱۰ ديسىي متره = ۱ متر

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر

۱ سانتي متره = ۱ ديسىي متر

۱ ملي متره = ۱ سانتي متر

د حل شوي مثال خخه په گتې اخيستني سره لاندي پونسنتي په خپلوا كتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره خو ملي متره کېږي؟

۲. ۶ سانتي متره خو ملي متره کېږي؟

۳. د خپل خط کش خخه په گتې اخيستني سره لاندي قطعه خطونه اندازه کړئ او ووايast چې هر يو خو سانتي متره او خو ملي متره کېږي؟

ز د ن ج ب

۴. د ۵ سانتي مترو او ۵ ملي مترو په اندازه يو قطعه خط رسم کړئ

۵. يو قطعه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو خخه ۲ ملي متره کم وي.

۳ سانتي متره خو ملي متره کېږي؟

۵ سانتي متره خو ملي متره کېږي؟

۴ ديسىي متره خو سانتي متره او خو ملي متره کېږي؟

اووه ويشتم لوست

کيلو متر

هدف: زده کونکی به وکولی شي چې د متر خخه لوی واحد،
کيلو متر)وپېژني.

حامد له خپل پلار خخه پونښته وکړه، پلار جانه کوچني
واټنونه (فاصلي) مو د ديسې متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه
اندازه کړل، د دوو بسارونو تر منځ واتین په خه شي سره اندازه کولای
شو؟ پلار يې خواب ورکړ، زويه، لوی واتنونه لکه: د بسارونو او
هيوادونو تر منځ واتنونه د کيلو متر په واسطه اندازه کيږي.

حامد پونښته وکړه کيلو متر خه شي دی؟ پلار يې خواب ورکړ، زر
(۱۰۰۰) متر واتين ته یو کيلو متر وايي. يعني: ۱۰۰۰ متره = ۱ کيلو متر
مثال: که چيرې د دوو بسارونو تر منځ واتين ۶ کيلو متره وي، نوموري
واتين په متر سره حساب کړئ.

$$6000 \text{ متره} = 1000 \text{ متر} + 1000 \text{ متر} + 1000 \text{ متر} + 1000 \text{ متر}$$

$$1000 \times 6 = 6000$$

په پورته مثال کې سربېره پو دي چې د متر او کيلو متر تر منځ په رابطه
پوه شوو، که چيرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په
حاصل کې د هم هغه عدد بنسی خواته درې صفر ونهوليکو.

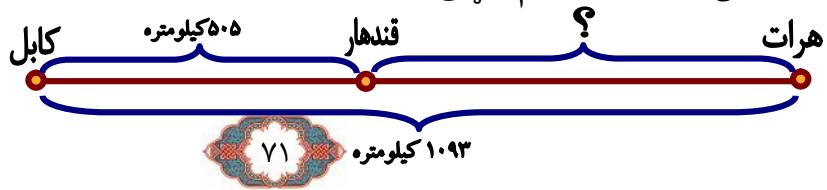

پونښتني:

۱. ۴ کيلو متره له خو مترو سره مساوي کيږي؟
۲. ۷ کيلو متره له خو مترو سره مساوي کيږي؟
۳. ۲ کيلو متره خو متره کيږي؟

۱- د کابل او هرات تر منځ واتين ۱۰۹۳ کيلو متره دی، که چيرې د
کابل او قندھار تر منځ واتين ۵۰۵ کيلو متره وي، د قندھار او هرات
تر منځ واتين معلوم کړئ.

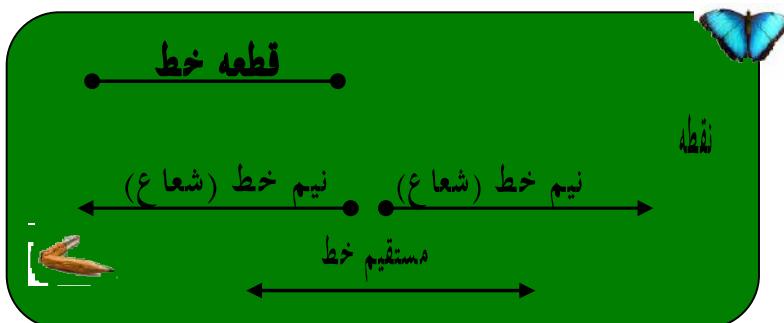
ا تم فصل هندسه

ا تم و يشم لوست: نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط

هدف: زده کونکی به نقطه، قطعه خط، نيم خط(شعاع) او مستقيم خط و پیزني او
يو له بله سره يې توپير و کړای شي.

فعاليتونه

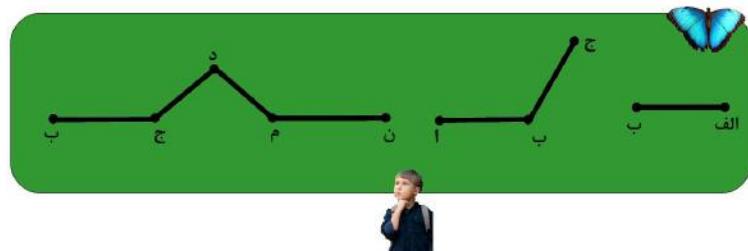
تا سو لاندي هندسي شکلو نو او نومونو ته پاملن، و کړي. او له هر
يوه سره چې بلديا لري، نوم يې واخلي او رسم يې کړي.

پورتني شکلو نه په نظر کې و نيسئ او لاندي پوبنتونه څواب
وواياست:

- ۱- دا.) نبته چې د پنسل د خوکې په واسطه د کاغذ د پاني په مخ
اینسودل شوې ده خه نوميرې؟
- ۲- د (ا) - ب) شکل د خه په نامه يا ديرې؟
- ۳- که چيري د خپل پنسل خوکه په کاغذ باندي کېږدو او په مستقيم
ډول حرکت ورکړو، خه شى لاس ته رائي؟

-٤- په لاندې شکلو نو کې خو قطعه خطونه وجود لري؟

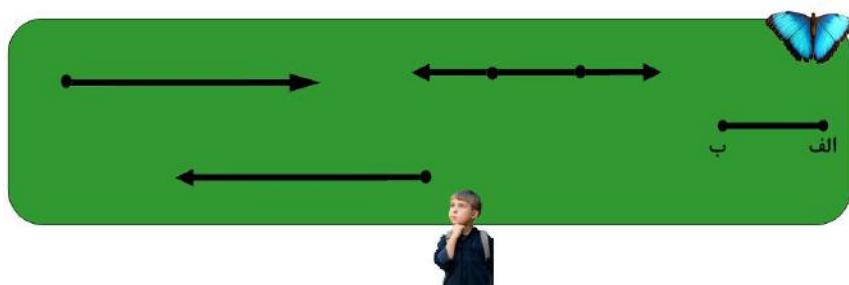
-٥- که چيري د (ا ب) قطعه خط تر بسى او کيني خواته امتداد ورکرو،
کوم هندسي شکل لاس ته رائي.

-٦- که چپري د (ب) له نقطي خخه بسى خواته يو مستقيم خط رسم او
ادame ورکرو، کوم شکل لاس ته رائي؟ رسم يې کړئ.

- زده کوونکي دې لاندې شکلو نه په خپلو کتابچو کې رسم کري او
دهفو نو موونه دې ولیکي.

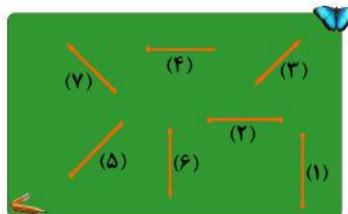

- د کاغذ پرمخ دوه نقطي و تاکئ او بيا يې په مستقيمه توګه يو له بل
سره و نبلوئ، په دوارو نقطو باندې نومونه کېږدی. یعنی ۱، ب،
و وايast چې دا خط په خه نامه یادیږي؟

پونستنی:

۱- له دې شکلونو خخه کوم يو يې مستقیم خط، کوم يو يې نیم خط(شعاع) او کوم يو يې قطعه خط دی؟

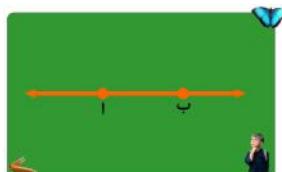
د لو مری پونستنی شکلونه په نظر کې ونيس، د شکلونو له مخي لاندي پونستنوه خواب ووايast:

الف: آيا يو مستقیم خط او يوه شعاع يوله بله توپير لري؟

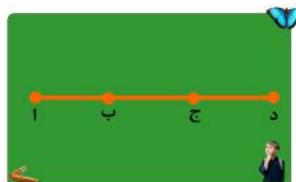
ب: يوه شعاع او يو قطعه خط يو له بل سره خه توپير لري؟

ج: يو قطعه خط او يو مستقیم خط يو له بل سره خه توپير لري؟

۲- په لاندي شکل کې خو مستقیم خطونه او خو قطعه خطونه دی؟

په لاندي شکل کې خو قطعه خطونه ليدلى شئ؟ د دوو نقطو په واسطه يې وبنیاست.

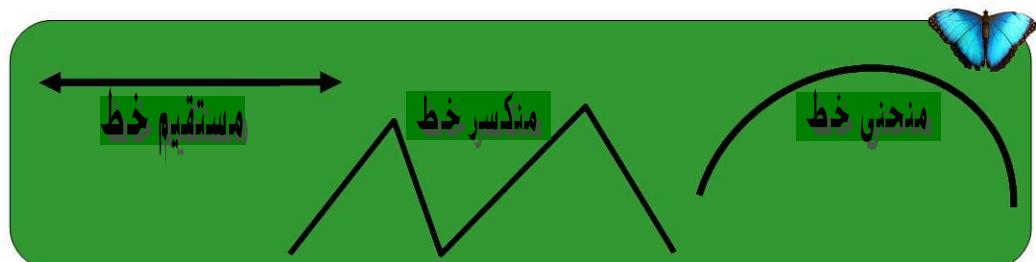
نېھه ويشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کونکی به مستقیم، منکسر او منحنی خطونه پیژنی او یو له بل سره بې توپیر و کړای شي.

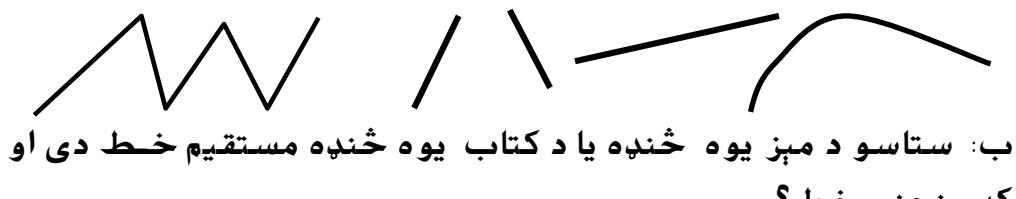
فعاليتونه

د چو کاټ د شکلونو نومونه ولوله او په خپلو کتابچو کې یې رسم کړئ.

لاندې پونستنو ته حوابو نه و واياست.

الف: له لاندې شکلونو خخه کوم یو منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

ج: د $\rightarrow$ ب او ج $\leftarrow$ د شکلونه یو له بل سره خه توپير لري؟

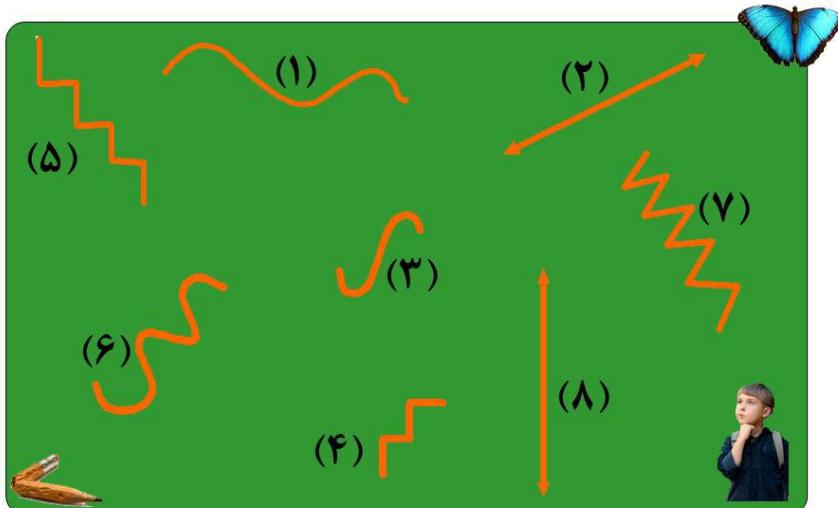
د: که چېري یو تار د دواړو لاسونو په واسطه نسه کش کړئ، کوم خط بنسي؟ که چېري کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدي کړئ کوم خط بنسي؟

ه: په خپل تیولګي کې د خوشیانو نومونه واحلىء چې د منکسر خط او منحنۍ خط شکلوونه ولري.

کواني دندنه

۱- لاندې شکلوونه په نظر کې ونيسي، هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نومونه یې ولیکئ.

۲- د خپل چاپیر یال د هفو شیانو او شکلوونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحنۍ او مستقیم خطو نو شکل ولري.

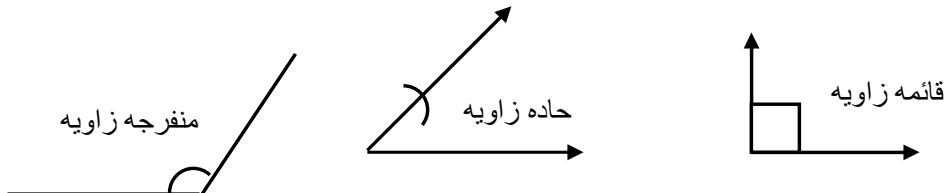
دېرشم لوست

د زاویو ډولونه

هدف: زده کونونکي به زاویه او د هغې ډولونه پیژنې.

فعالیتونه

تاسو له لاندې شکلونو سره پیژند گلوي لري.

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملی توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او
له هغې څخه په ګټې اخېستني سره نوري زاویې و پیژنو.

ګرانو زده کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې و نیسم.

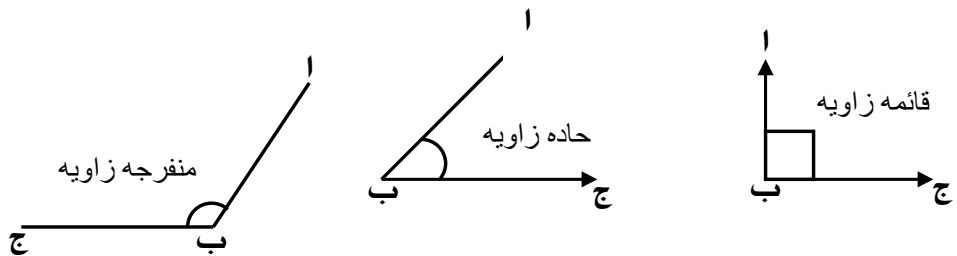
الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ په یو بل باندې دا سې قات کړئ چې د قات شوی
کاغذ څندي په یو بل باندې منطبق راشي.

ج: د قات شوی کاغذ کنج یوه قایمه زاویه جوړو ی.

د: قات شوی کنج د کاغذ په مخ باندې کېږدئ او زاویه رسماً کړئ.

هـ: خپلې رسماً کړي زاویې ته پاملنې و کړئ او وواياست چې د لاندې
کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او همدارنګه چې له کومې زاویې
څخه لویه او کومې یوې څخه کوچنی ده؟

په پورته شکلونو کې به وويني چې ستاسو جوړه کړي زاویه د قايمې زاویې سره برابر، حاده زاویه له هفې خخه کو چنۍ او منفرجه زاویه له هفې خخه لویه ده.

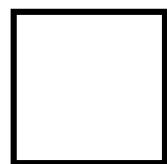

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې توقي خخه قايمه زاویه جوړه کړي او تولگي ته دې راوبري.

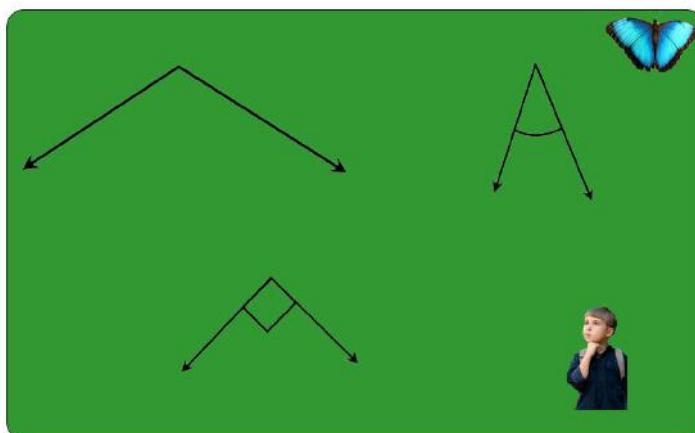
پښتنې:

- ۱- د خپلې جورې کړې قایمې زاویې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسـم او د هفو له زاویو سره یې پر تله کړئ. وواياست چې هر يو شکل خو زاویې لري او د هر شکل نوم ولیکئ.

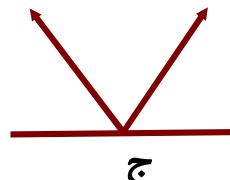
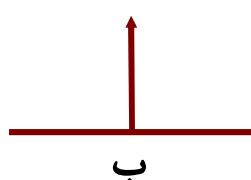
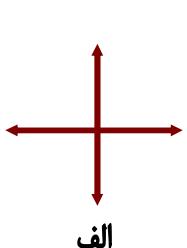

له پر تله کولو وروسته به تاسو ووینې چې مربع د خلورو قایمې زاویو لرونکې او مستطيل هم خلور قایمې زاویې لري. اوس وواياست چې د هفو تر منځ توپیر خه شی دي؟

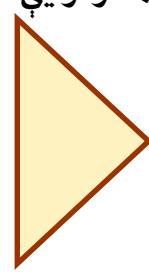
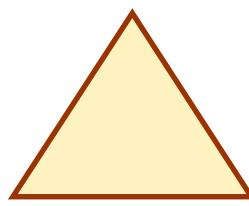
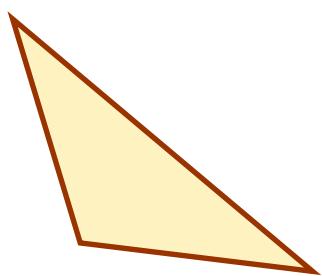
- ۲- د خپلې جورې کړې قایمې زاویې خخه کار واخلئ او په لاندې شکلونوکې حاده، قایمه او منفرجه زاویې وبنیاست.

۳- د خپلې قایمې جورپې كې زاویې خخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاویې اندازه كړئ او وواياست چې په هر شکل کې خو قایمې زاویې ليدل کېږي او دهفو حاده او منفر جه زاویې هم وښیاست.

۴- په لاندې شکلوته کې خو حاده زاویې، خو منفر جه زاویې او خو قایمه زاویې ليدل کېږي.

د خپل تولګي او کور ځینو اسبابونو ته بنه ځیر شئ، په نومورو اسبابو کې (حاده، قایمه او منفر جه) زاویې چې په بنه کړئ.

يو دېرشم لوست

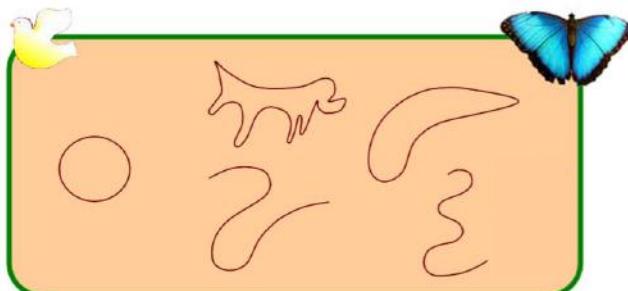
خلاص او تېلې شکلونه

هدف: زده کونکي به خلاص او تېلې شکلونه وېژنی او يو له بله سره بې تربیړ او تشخیص کړي.

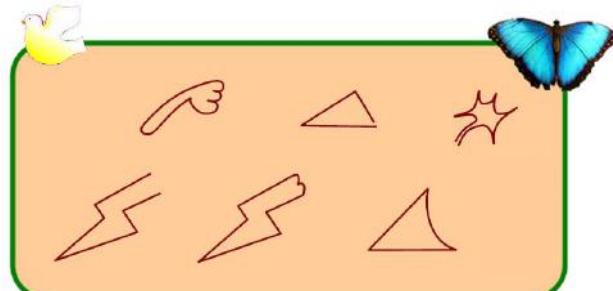
فعالیتونه

پاملنې وکړئ:

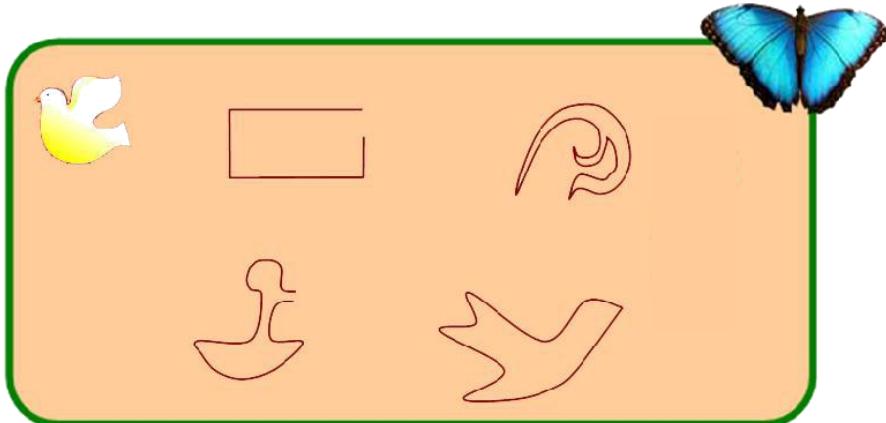
دا يو خلاص شکل دی او دا يو تېلې شکل دی. دا يوه خلاصه منحنی او دا يوه تېلې منحنی ده.
۱- په لاندې شکلونو کې تېلې او خلاص شکلونه وښیاست.

۲- په لاندې شکلونو کې کوم يو خلاص او کوم يو تېلې دی؟

- ٣- الف: آيا مثلث خلاص شکل دی او که ترلى؟
- ب: آيا مربع خلاص شکل دی او که ترلى؟
- ج: آيا مستطيل خلاص شکل دی او که ترلى؟
- د: آيا دائيره خلاصه منحنی ده او که ترلى؟
- ٤- د لاندي شکلو نو څخه کوم یو ترلى او کوم یو خلاص دی؟

- ٥- هغه خلاص او ترلي شکلو نه چې په خپل تولگي کې وينئ و بنیاست.
- ٦- د دريو قطعه خطونو او څلورو قطعه خطونو په واسطه خلاص او ترلي شکلو نه رسم کړئ.

کورني دندہ

په خپله خوبنې یو خلاص او یو ترلي شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په بل درسي ساعت کې یې راوري.

دوه ديرشم لوست

د او بدواالي اتكلي او دقيق اندازه کول

هدف: زده کونکي د تضمین به مفهوم پوه شي او وکولاي شي به دقيق توگه کميونه اندازه کړي.

لومړۍ د لاندي هر قطعه خط اندازه تخمين کړئ او بيا د هر یوه او بدواالي د خط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګوري چې ستاسو تخمين تر کومه حده واقعيت ته نژدي دي؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د

اتکلي او دقيق اندازه کولو وروسته
مخامنځ جدول بشپړ کړئ.
ب

ج

م

و

ل

ز

زده کوونکي دي د پورتنيو قطعه خطونو او بدواالي په نظر کې ونيسي،
له او بده قطعه خط خخه دي د لنډ قطعه خط خواته ترتیب او ولیکي.

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې دلي ته دې د لاندې جدول په دول یو جدول رسم کړي، د ډلو د یوه، یوه زده کوونکي قد دې په ترتیب سره د لوړۍ اټکل او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د قد اندازه		د هرې دلي د زده کوونکو نومونه
دقیق	اټکلی	

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلي زده کوونکي پر تله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي اټکل حقیقت ته دیر نژدي دی او هفه دې یادداښت کړي، بیا دې لوړۍ تن د هرې ډلي سره پر تله شي په ډلو کې دې لوړۍ، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

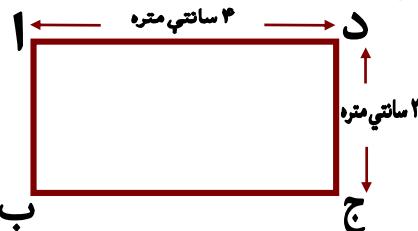
هر زده کوونکي دې د خپل کور د یوې کوټې پراخواли د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بیا دې په دقیقه توګه د متر په واسطه اندازه کړي، بیا دې توپیر ولیکي.

دري دېشم لوست

د مربع، مستطيل او مثلث د محیط پیدا کول

هدف: زده کونکي به د مربع، مثلث او مستطيل محیط اندازه کړئ شي.

لندې شکل هې ته پاډرنه وکړئ:

پورته شکل یو تر لى شکل دي که چیرې د (۱) له نقطې خخه و خوخيږو او د هفه په ټولو ضلعو باندي په ترتیب سره ولاړ شو او بيا د (۱) نقطې ته راوسیږو په حقیقت کې د مستطيل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلي ده چې دا د مستطيل محیط بلل کېږي.
خرنګه چې د مستطيل مخامنځ ضلعې یو له بل سره مساوي دي، نو د نوموري مستطيل د ضلعو مجموعه $12 = 4+2+4+2$ سانتي متره کېږي.
په دې صورت کې دراکړل شوي مستطيل محیط ۱۲ سانتي متره دی. خرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د خلورو وارو ضلعو داوبډوالې مجموعه د هفه محیط بلل کېږي او همدارنګه د مثلث د درې وارو ضلعو داوبډوالې مجموعه د هفه د محیط خخه عبارت دې.

فعاليتونه

- په لاندي مستطيل کي د دوو ضلعو او بدواالي درکرل شوي دي، د دوو نورو ضلعو او بدواالي اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوري.

- د خط کش او قایمې زاویې خخه استفاده وکړئ او یوه مریع رسـ^۹ کړئ چې د هري ضلعې او بدواالي یې (۵) سانتي متره وي.

۱- که چيرې د یوې مریع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي، د نومورې مریع محیط پیدا کړئ.

۲- که چيرې د یوې تولګي او بدواالي ۸ متره او سورې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۳- د یوې مریع محیط چې د هري ضلعې او بدواالي یې ۴ سانتي متره دي، د هغه مستطيل له محیط سر ۵ پر تله کړئ چې او بدواالي یې ۶ سانتي متره او سورې ۲ سانتي متره وي.

۴- که چيرې د یوه مستطيل شکله بن او بدواالي ۳۵۰ متره او سورې ۲۳۰ متره وي، خو متره اغزن سيم ته اړتیا ده تر خو د بن محیط و تری؟

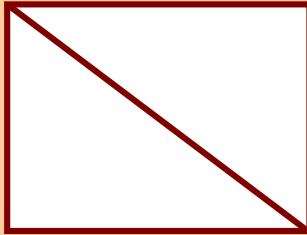
۵- د یوې کوتې د فرشۍ او بدواالي ۴ متره او سورې ۳ متره وي محیط پیدا کړئ؟

د کاغذ له یوې پابني خخه داسي یو مستطيل جوړ کړئ چې او بدواالي یې ۷ سانتي متره او سورې ۳ سانتي متره وي، بیا د نومورې مستطيل محیط حساب کړئ.

۱- په لاندې شکل کې خو مستطيلونه او خو مثلثونه دي، د هري ضلعي او بـ دوالى يې اندازه او محيطونه يې معلوم کړئ.

۲- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنګه د (هـ) او (و) نقطې يو له بل سره ونبلوئ.

الف: خو مستطيلونه او خو مریع گانې ليدلای شئ؟

ب : د هري مریع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر مستطيل محیط معلوم کړئ.

کوراني دندہ

که چيرې د یوه مثلث اصلاح په ترتیب سره ۳، ۷، ۵ او ۵ سانتي متراه وي محیط يې پیدا کړئ.

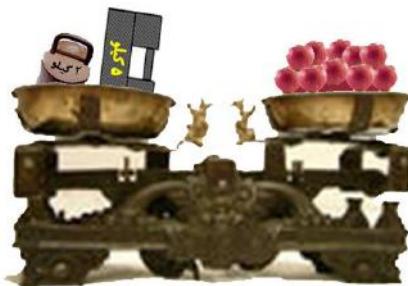
نهم فصل

د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

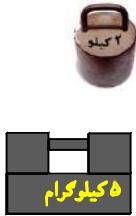
څلور د ډیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام)

هدف: زده کونکي به د کتلې د اندازه کولو نړیوالو واحد پیشني او په ورځنې ژوند کې به ورځنخه کار راخستلی شي.

د تلي شکل ته وګوري چې د هفې په یوه پله کې منې او په بله پله کې د کیلوګرام وزنو نه اینسودل شوي دي پاملنې وکړئ.

کیلوګرام: د دې لپاره چې د کتلې لرونکو

شيانو پلورل او اخيستل په حیر تیا سره وشي، له هفو وزنو خخه کار اخيستل کېږي چې په ځای کې خلک ورسه بلدتیا ولري. د دې وزنو نو ډېر نامتو وزن ۱ کیلو گرام دی چې په مخامنځ شکلونو کې یې بنه لیدلی شئ.

د ۱ کیلو گرام خخه زیات وزنو نه یعنې ۲ کیلوګرامه، ۵ کیلوګرامه، ۱۰ کیلوګرامه او ۲۰ کیلوګرامه دی چې د نړۍ په گوت گوت کې ورځنخه کار اخلي. د ډېر کو چنيو شيانو داندازه کولو لپاره د کو چنيو وزنو خخه چې هغه هم پیشندل شوي دي کار اخښتل کېږي.

لاندي شکلو نو ته پاملرنه وکړئ، درانه او سپک وزونه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکي.

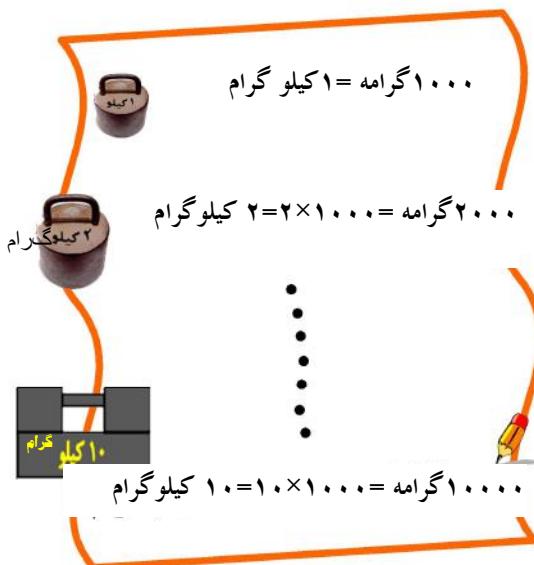

زده کوونکي: بساغليه بسوونکي! گرام خه شى دى؟

بسوونکي: ۱ گرام په تقریبی ۶۰ د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دى.

زده کوونکي: بساغليه بسوونکي! نو ۱ کيلو گرام خو گرامه دى؟

بسوونکي: گرانو زده کوونکو! باید پوه شئ چې ۱ کيلو گرام له ۱۰۰۰ گرامه سره مساوي دي.

شقاو شردن

- ۱- که چېري د ۱ کيلو گرام وزن ونه لرئ خرنګه کولی شئ د نورو وزنو نو په کارولو سره یو کيلو گرام منې اندازه کړئ؟
 ۲- د <, = او > نبو خخه کار و اخلئ او تشن ځایونه په مناسبو نبو سره ډک کړئ؟

۵ کيلو گرامه	☐	۵۰۰۰ گرامه
۵۰۰۰ گرامه	☐	۱۰۰ گرامه + ۲۰۰ گرامه + ۴۰۰ گرامه
يو ۵۰ گرامه او درې ۲۰ گرامه	☐	۱۰۰ گرامه
۵۰۰ گرامه	☐	نيم کيلو گرام
۵۰۰ گرامه	☐	دوه ۲۰۰ گرامه، یوه ۵۰ گرامه او دوه ۲۰ گرامه
۷ کيلو گرامه کچالو	☐	۷۰۰۰ گرامه یوه بو جى پنبه

- ۳- یوه هتي وال د تلي په یوه پله کې د ۵ کيلو گرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښوده او ويې ليدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلي په بله پله کې یې د ۱ کيلو گرام وزن کېښود تله د تعادل حالت ته راغله، وواياست چې د هندوانې دروندوالی خومره دی؟

کوزاني دندو

زده کوونکي دې له ډبيو خخه تله جوره کړي او قولګي ته دې راوري.

زده کوونکی: دېر دراندہ شیان دخه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده کوونکو! دېر زیات دراندہ شیان لکه: بار لروونکی موټرونه او نور د تین په واسطه اندازه کېږي.

زده کوونکی: یو تین خومره وزن دي.

ښوونکی: یو کیلو گرام مو و پېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو گرامه یو تین کېږي.

$$1 \text{ کیلو گرامه} = 1 \text{ تین}$$

$$2 \times 1000 = 2000 \text{ کیلو گرامه} = 2 \text{ تین}$$

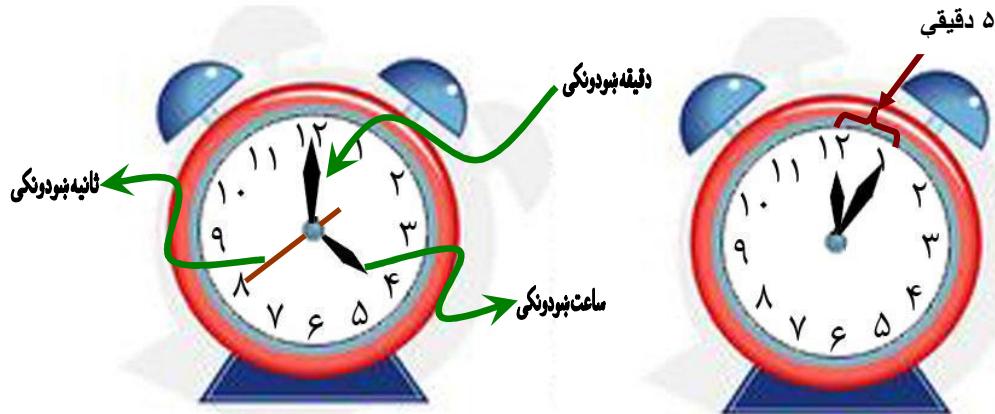

که چېري یو موټر د بار سره ۲۰ تین وزن ولري او د موټر وزن ۵ تنه وي، د موټر د بار وزن پیدا کړي.

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کونکی به ساعت و پیژنی، د ساعت بندونکی، دقیقه بندونکی او ثانیه بندونکی په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

د ساعت په واسطه دوخت بندول

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توګه یوه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو خایونو کې وینې، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه يا نقطې دی، کوم وخت چې ثانیه بندونکی له یوه عدد خخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه بندونکی له یوې نقطې خخه بلې نقطې ته رسیبې، ویل کېږي چې یوه دقیقه تیره شوې ۶۰. که چېږي دقیقه بندونکی له یوه عدد خخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ۶۰ نقطو يا خطونو خخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې يا یو ساعت تیر شوی دی، په دې صورت کې د ساعت بندونکې عقربه له یوه عدد خخه بل عدد ته رسیبې نو په دې

صورت کې لیکلی شو چې:

$$60 \text{ دقیقې} = 1 \text{ ساعت}$$

$$60 \text{ ثانیې} = 1 \text{ دقیقې}$$

الف

ب

د ساعت لوستل

که چېري د شکل ساعت ته پاملره و کړئ، ليدل کېږي چې دقیقه بسودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت بسودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري، داسي لوستل کېږي چې ساعت ۴ بجې دي او يا داسي ۴:۰۰. اوس که چېري دقیقه بسودونکی له ۱۲ خخه حرکت وکړي، لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي. د ساعت بسودونکی های هم د ۴ رقم خخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسي لوستل کېږي. له خلورو خخه پنځلس دقیقې تیرې دي. یا ۱۵:۴ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

فعاليتونه

- لاندي شکلونو ته حُیر شو، وختونه لکه د بني خواه ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵

۱۵ پاڼي ۴ ته

پوشتنی:

۱- مخامنځ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

ساعت ته ئېیر شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په خپر په ترتیب
د ۵، ۵ په زیاتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه ولیکي.

۲- ووایاست هر یو ساعت کوم وخت بنسی، ساعتونه په پام کې و نیسی د
هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکي.

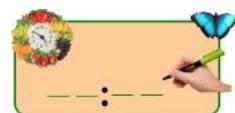
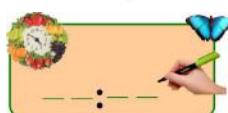
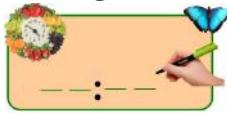
ج

ب

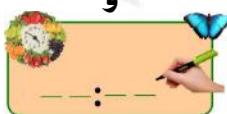
الف

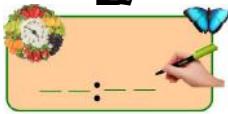
د ساعتونو، دقیقو، ثانیو د بسوډنکو په پام کې نیولو سره وختونه په خپلو
کتابچو کې ولیکي.

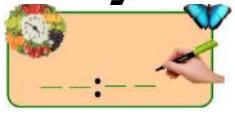
و

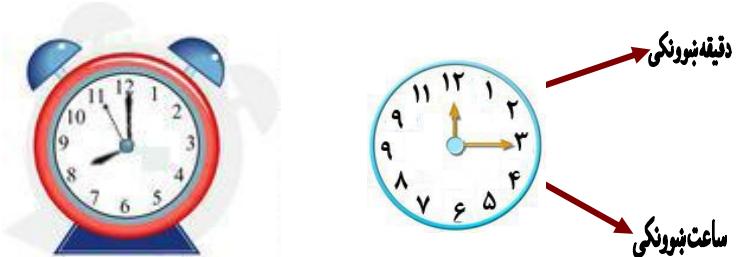
هـ

د

مشق او تمرین

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه رابنی؟
۲. یو له بله خه توپیر لري؟
۳. ساعت بسودنکی او دقیقه بسودنکی یو له بل سره خه توپیر لري؟
۴. د ساعت مخ په خو مساوي برخو ويشنل شوي دی؟
۵. که چيرې د ساعت بسودنکی عقربه د ۳ د عدد مخامنځ او دقیقه بسوونکی عقربه د ۲ د عدد مخامنځ وي، کوم وخت رابنی؟
۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ خو دقیقې دي

فعالیتونه

لاندی ساعتونه د په توګه درکړل شوي دي.
د هر ساعت لاندی تشن ځای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې ولیکي.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملنونه وکړئ او څوابونه یې وواياست.

الف: درې واره ساعتونه یو له بل سره خه توپیر لري؟

ب: که چيرې دقیقه بسودونکی د ۱۲ له عدد خخه د ۲ عددته ورسیبوي
نو موږي ساعتونه کوم وخت بنسيي؟

ج: که چيرې دقیقه بسودونکی له ۱۲ خخه حرکت وکړي او د ۶ عدد ته
ورسیبوي، په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه خو بجي رابني.

د: که چيرې دقیقه بسودونکی د ۱۲ له عدد خخه حرکت وکړي او یوه
 بشپړه دوره ووهی، بیا د ۱۲ عدد ته را ورسیبوي، هر یو ساعت کوم
وخت رابني؟

۱۰ پاتې ۵ ته

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په ..... بجو و ینسیېم.

۲. زموږ نسوونځۍ په ..... بجو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډی په ..... بجو خورم.

۴. زه په ..... بجو کورنۍ دندہ سرته رسوم.

۵. زه په ..... بجو له نسوونځۍ څخه رخصت
کیږم.

زده کوونکي دې د یوه ساعت مودل له کاغذ څخه قیچی کړي او د مازديگر د
لمانئه وخت دې په هفه کې وښي.

شپږ دېرشم لوست

ورخ، اونى، مياشت او كال

هدف: زده گروونکي به وکړۍ شي، ورخ، اونى، مياشت او كال و پېژني.

٢٤ ساعته = يوه شپه او ورخ

٧ شپې او ورځي = يوه اونى

٤ (اونى) = يوه مياشت

٣٠ شپې او ورځي = يوه مياشت

١٢ مياشتې = يو كال

٣٦٥ شپې او ورځي = يو كال

٤ فصله = يو كال

لاندې تشن چایو نه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددو نو

ډک کړئ.

مثال:

يوه مياشت ٣٠ شپې او ورځي ده.

يو كال _____ شپې او ورځي دي.

يوه اونى _____ شپې او ورځي ده.

يوه مياشت _____ اونى ده.

يو كال _____ مياشتې دي.

اووه دېشم لوست

د کلیزې یا جنتری پېژندنه

هدف: زده کونکی به کلیزې یا جنتری و پېژنی او د هغې خخه کار و اخستلی شي.

ثور - غويي ۱۳۸۵						
ربيع الاول ۱۴۲۷						
جمعة	السبت	الجمعة	چهارشنبه	پنجشنبه	سبت	شنبه
21	٢٢				٣١	٢٢
28	٨	٧	٦	٥	٤	٣
5	١٥	٤	٣	٢	١	٣
12	٢٢	١١	١٠	٩	٨	٧
19	٢٩	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤
21	٢٢				٢١	٢٠
28	٨	٧	٦	٥	٤	٣
5	١٥	٤	٣	٢	١	٣
12	٢٢	١١	١٠	٩	٨	٧
19	٢٩	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤

حمل - وري ۱۳۸۵						
ربيع الآخر ۱۴۲۷						
جمعة	السبت	الجمعة	چهارشنبه	پنجشنبه	سبت	شنبه
٤	٢٢	٣	٢	١		
24	٢٣	٢٢	٢	١		
31	١١	١٠	٩	٨	٧	٦
7	١٨	٦	٥	٤	٣	٢
14	٢٥	١٣	١٢	١١	١٠	٩
٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	١٥
٢٨	٢٧	٢٦	٢٥	٢٤	٢٣	٢٢
١٥	١٤	١٣	١٢	١١	١٠	٩
٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦
٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٥	٢٤	٢٣

سرطان - چنکابش ۱۳۸۵						
حدادي الاول ۱۴۲۷						
جمعة	السبت	الجمعة	چهارشنبه	پنجشنبه	سبت	شنبه
٢	٢٦	١				٣١
23	٢٢	١				٢٢
30	٩	٨	٧	٦	٥	٤
7	١٦	٥	٤	٣	٢	١
14	٢٣	١٢	١١	١٠	٩	٨
21	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٥
٢	٢٣	١				٣١
29	٨	٧	٦	٥	٤	٣
6	١٥	٥	٤	٣	٢	١
13	٢٢	١٢	١١	١٠	٩	٨
20	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٥

جوزا - غبرگولى ۱۳۸۵						
ربيع الآخر ۱۴۲۷						
جمعة	السبت	الجمعة	چهارشنبه	پنجشنبه	سبت	شنبه
٥	٢٧	٤	٣	٢	١	
26	٥	٤	٣	٢	١	
2	١٢	١				
9	١٩	٨	٧	٦	٥	٤
16	٢٦	١٥	١٤	١٣	١٢	١١
٢١	٣١	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦
٢٨	٣١	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦
١٢	٣١	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦
١٩	٣١	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦
٢٦	٣١	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦

سنبله - وري ۱۳۸۵						
ربيع المرجب ۱۴۲۷						
جمعة	السبت	الجمعة	چهارشنبه	پنجشنبه	سبت	شنبه
٣	٢٤	٢	١			
25	٢	١				
1	٩	٨	٧	٦	٥	٤
8	١٧	٧	٦	٥	٤	٣
15	٢٤	١٣	١٢	١١	١٠	٩
22	٣١	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦
٣	٢٤	٢	١			
31	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٥
7	١٥	٥	٤	٣	٢	١
14	٢٣	١٢	١١	١٠	٩	٨
21	٣١	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦

اسد - زمرة ۱۳۸۵						
رمضان ۱۴۲۷						
جمعة	السبت	الجمعة	چهارشنبه	پنجشنبه	سبت	شنبه
٦	٥	٤	٣	٢	١	
28	٤	٣	٢	١		
4	١٣	٣	٢	١		
11	٢٠	٩	٨	٧	٦	
18	٢٧	١٧	١٦	١٥	١٤	
٣١	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٥
٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٥	٢٤
١٣	٢٠	٩	٨	٧	٦	
١٠	١٧	٧	٦	٥	٤	
٧	١٤	٤	٣	٢	١	
١٤	٢١	١٠	٩	٨	٧	
٢١	٣١	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦

عقرب - لرم ١٣٨٥							معلم الملايين		
السبت			الجمعة			الخميس		الإثنين	
السبت		الجمعة		الخميس		الإثنين		الأحد	
fri	٤٠٢	ي	٣٧٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	دوشنبه	ي
thu	٣٧٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	پكتسي	ي
wed	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	پكتسي	ي
tue	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	پكتسي	ي
mon	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	پكتسي	ي
sun	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	پكتسي	ي
sat	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	ي	٣٩٦	پكتسي	ي
٢٧	٥	٢	٢٦	٤	٢٥	٣	٢٤	٢	٢٣
٣	١٢	١١	٢	١١	١٠	٩	٣١	٨	٧
١٠	١٩	١٨	٩	١٨	٨	١٧	٧	١٦	١٥
١٧	٢٦	٢٥	١٦	٢٥	١٥	٢٤	١٤	٢٣	٢٢
							٢١	٢٢	٢١
							١٢	٢١	٢٠
							١١	٢٠	١٩
							١٠	٢٠	١٩
							٢١	٢٠	١٩
							١٩	٢٠	١٩
							١٨	٢٠	١٩

میزان - تله ۱۳۸۵							شنبه	یکشنبه	دوشنبه	سه شنبه	چهارشنبه	پنجشنبه	جمعه	شنبه	
September 2006	October 2006	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday	Sunday	Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday	Sunday	Monday	Tuesday
fri	thu	wed	sun	tue	mon	sat	sun	mon	tue	wed	thu	fri	sat	sun	
٢٩	٣٠	٢٨	٥	٤	٣	٢٤	٢٥	٣	٢	٢٤	١	٢٣	١	٢٩	
٦	١٧	٥	١٣	٤	١٢	١١	١١	٢	١٠	٩	٨	٣٠	٨	٧	
١٣	٢١	١٢	٢٠	١٩	١١	١٩	١٨	٩	١٧	٨	١٦	٧	١٥	١٥	
٢٠	٢٨	١٩	٢٧	٢٧	١٨	٢٦	٢٥	١٧	١٦	٢٤	١٥	٢٣	١٤	٢٢	
												٢٢	٣٠	٢٩	
												٢١		٢٨	

جدي - مرغومي ١٣٨٥							دبحجه الحرام	دبحجه الحرام
							١٩٧٢	١٩٧٣
							عمرم الحرام	عمرم الحرام
جمعة	پنجشنبه	چهارشنبه	پنجم شنبه	سادھے شنبه	دوشنبه	یکشنبہ	شنبه	
fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat		
دبحجه الحرام ٢٢							عمرم الحرام ٢٠	
٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢		
٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٥	٢٤	٢٣		
١٥	١٤	١٣	١٢	١١	١٠	٩		
٥	٤	٣	٢	١	٣١	٣٠		
٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦		
١٩	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٥	٢٤		
	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	١٣		

نیشنل ہائیکوڈ							دینی تقویم						
November December			2006				1385 - لیندنی قوس			1427 العرام			
friday	saturday	sun	monday	tuesday	wednesday	thursday	friday	saturday	sun	monday	tuesday	wednesday	thursday
۲۴	۲۵	۲۶	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
December	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱
۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸
	۲۱	۲۰	۲۹	۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹

حوت - كـب							العنقر	تموز
January	February	March	April	May	June	July	August	September
٢٠٠٧		١٣٨٥					١٩٢٦	معرض المقطور
٢٣	٤	٣	٢١	١				
٢	١١	١٠	٩	٨	٧	٦	٥	٤
٩	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	١٣	١٢	١١
١٦	٢٥	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨
				٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٥
				٢٠				

January	February	٢٠٠٧	١٣٨٥ - سلواحه دلو	محرم العرام ١٤٢٨ سفر المظفر
fri	thu	جمعة ٢٦	پنجشنبه ٢٥	چهارشنبه ٢٤
	wed	پنجشنبه ٢٣	چهارشنبه ٢٣	سه شنبه ٢٢
	tue	پنجشنبه ٢٢	چهارشنبه ٢٢	دوشنبه ٢١
	mon	پنجشنبه ٢١	چهارشنبه ٢١	یکشنبه ٢٠
	sun	پنجشنبه ٢٠	چهارشنبه ٢٠	شنبه ١٩
	sat	پنجشنبه ١٩	چهارشنبه ١٩	
٢	١٣	١٢	١١	١٠
	February	١٣	١٢	١١
٩	٢٠	١٢	١١	١٠
		٨	٧	٦
١٦	٢٧	١٥	١٤	١٣
		١٥	١٤	١٣
		١٤	١٣	١٢
		١٣	١٢	١١
			١٢	١٠
			١١	٩
			١٠	٨
			٩	٧
			٨	٦
			٧	٥
			٦	٤
			٥	٣
			٤	٢
			٣	١
			٢	٠
			١	
			٠	

پوښتنې:

۱- د چنګاښ د میاشتی د ورځو تش ځایونه د جنتري له مخې ډک کړئ.

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵							جندادي الاول ۱۴۲۷	جندادي الآخر ۱۴۲۸
friday	جمعه	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	saturday
thu		wed	tue	mon	sun			sat
23	۲	۲۶	۱	۲۵				۳۱
30	۹	۳	۸	۷	۶	۵	۲۸	۲۲
7	۱۶	۱۰	۱۵	۹	۱۲	۶	۵	۳
14	۲۳	۱۷	۲۲	۱۶	۲۰	۱۵	۱۳	July ۱۰
			۱۹	۲۸	۲۷	۲۱		۱۵
								۲۴

۲- د جنتري له مخې د کال کومې میاشتی ۳۱ ورځې دی؟

.....

۳- د کال کومې میاشتی ۳۰ ورځې دی؟

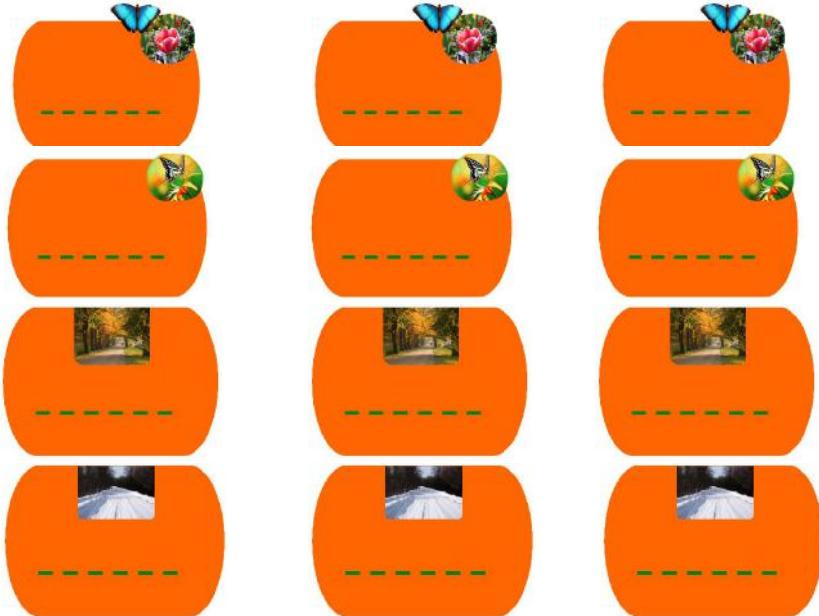
.....

۴- د کال کومې میاشتی ۲۹ ورځې دی؟

.....

۵- په جنتري کې د زمری د میاشتی ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

- ۶- د زمری د میاشتی د چهارشنبې په ورځ کوم، کوم تاریخونه دي؟
- ۷- د اوښو ورځی د جنtri له مخي وليکي.
- ۸- د کال د میاشتو نومونه په ترتیب سره د جنtri له مخي په خپلو کتابچو کي وليکي.

زده کوونکي دي هر یو د پلار او مور په مرسته د خپلو زېږيدلو، کال، میاشت او ورځ په خپلو کتابچو کي وليکي.

اټه دېرشم لوست

د مایعاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)

هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورخني ژوند کې مایعات په لیتر باندي اندازه کېږي.

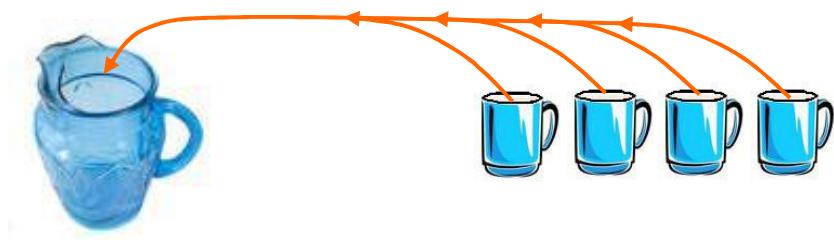

پوښتنې:

۱. خوک ويلى شي چې تېل په خه شي اندازه کېږي؟
۲. شیدي د خه شي په واسطه اندازه کېږي؟
۳. او به د خه شي په واسطه اندازه کوي؟

گرانو زده کوونکو! که چيرې خير شوي یاست د تېل په گيلنو، په مایع دواګانو، د او بو په بوشکو او په مایع غور یو باندي د لیتر کلمه ليکل شوي وي. نو باید پوه شئ چې مایعات د لیتر په واسطه اندازه کېږي، که چيرې 4 معمولي گیلاسه او به په یوه لوښي او یا یوه جك کې واچوو نو تقریباً یو لیتر او به کېږي. تاسو کولاۍ شئ چې د دغه 4 معمولي گیلاسو او بو مقدار، د یوه لیتر په توګه ومنۍ، د تیلو، شیدو، مایع غور یو او او بو په اخیستلو او پلور لو کې د لیتر خخه کار و اخليه ډېر تیل پلورونکي سر خلاصي بوتل او یا گيلن په نښه کوي، په پلور لو او اخیستلو کې له هفو خخه د مایعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

- ۱- خو گیلاسه او به یو لیتر کیږي؟
- ۲- گیلاسه او به خو لیتره کیږي؟
- ۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانی وي، د ۵ لیترو تیلو بیه خو افغانی کیږي؟
- ۴- که چیرې د دوو گیلاسه شیدو بیه ۲۰ افغانی وي، یو لیتر شیدې خو افغانی کیږي؟
- ۵- دوه لیتره او به خو گیلاسه کیږي؟
- ۶- د (ا، آر، اس) په پاكتیونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر او بو کې حل او کار ورخخه واخلي، که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ، د گیلاسوно په واسطه خرنګه لیتر اندازه کوئ؟
- ۷- د =، > او < نبسو خخه په کار اخیستنی د لاندې لوښو ظرفیت پر تله کړئ.

ب ث   ب ت   ب الف   ب الف

زده کوونکي دي د (ا، آر، اس) د پاكتیونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول، د گیلاسوно په واسطه خپلو کورنيو ته و بنسي.

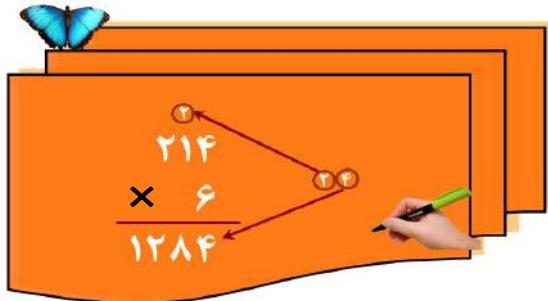
نېه دېرشم لوست

د یوه رقمي عددونو ضرب کول په خورقمي عددونو کې

هدف: زده کروونکي به وکړای شي چې یو رقمي عددونه په خورقمي عددونو کې ضرب کړي.

گرانو زده کوونکو! تاسو مخکي د یوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوسم خوارو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد ۶ په عدد کې ضرب کړو.
لومړۍ: د ۶ عدد د عدد د یویزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

$$(6 \times 4 = 24)$$

د ۲۴ د عدد د یویز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو او د ۲۴ د لسیز رقم چې ۲ دی، د ۲۱۴ د عدد د لسیزو د مرتبې په سر لیکو.
دویم: د ۶ عدد د عدد د لسیزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواود ۲ رقم سره چې حاصل نیوں شوی دی جمع کوو.

$$(6 \times 1 + 2 = 8)$$

$$6 + 2 = 8$$

چې د ۸ عدد حاصل کېږي او د ضرب د حاصل د لسیزو په مرتبه کې یې لیکو.
دریم: د ۶ عدد د عدد په سلیزو کې چې ۲ دی ضربوو $(6 \times 2 = 12)$ کېږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سلیزو په مرتبه کې او د (۱) رقم یې د زریزو په مرتبه کې لیکو او د ۱۲۸۴ د عدد په لاس رائحي.

کوانۍ دندہ

د ۷۰۲ عدد په ۴ کې ضرب کړي.

- ۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.
- ۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.
- ۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.
- ۴- لاندې پونستني حل کړئ.

۳۴۱

$\times 5$

۷۴۵

$\times 6$

۶۵۴

$\times 7$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 6 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 7 \\ \hline \end{array}$$

- ۵- له لاندې مثال نه په ګته اخستن، سره لاندې پونستني حل کړئ.

۶ ۵ ۱

مثال :

۳۸۷۲

$\times 8$

$\hline 30976$

۱۲۸۴

$\times 5$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$$

۶۰۰۲

$\times 8$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$$

۹۶۰۴

$\times 7$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 7 \\ \hline \end{array}$$

۶- لاندې پونستني حل کړئ.

۷۰۴۳

$\times 8$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$$

۱۱۷۸

$\times 5$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$$

۵۱۴

$\times 7$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 7 \\ \hline \end{array}$$

۷۳۲

$\times 6$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 6 \\ \hline \end{array}$$

لاندې پونستني حل کړئ.

۹۰۴۴

$\times 8$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$$

۷۰۰۴

$\times 9$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 9 \\ \hline \end{array}$$

۱۷۴

$\times 4$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

څلويېنتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کورنکي به وکړۍ شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کري.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱۶ په عدد کې ضرب کرو.

$$\begin{array}{r}
 23 \\
 \times 16 \\
 \hline
 138 \\
 + 23 \\
 \hline
 368
 \end{array}$$

لومړۍ: د ۱۶ د عدد دیویزو مرتبه چې د ۶ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل يې ۱۳۸ کېږي.

$$\begin{array}{r}
 23 \\
 \times 16 \\
 \hline
 138 \\
 + 23 \\
 \hline
 368
 \end{array}$$

دو ټه: د ۱۶ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضربوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضربول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم يې د لسیز و د مرتبې لاندې او د رقم يې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو، په پای کې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعي حاصل په لاس راورو، په تیجھه کې د ۳۶۸ عدد حاصل کېږي چې د ۱ د ۱۶ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

لاندې پښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r}
 15 \\
 \times 21 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 19 \\
 \times 13 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 25 \\
 \times 11 \\
 \hline
 \end{array}$$

ددی له پاره چې صفر لرونکي عددونه په اسانۍ سره ضرب کړای شو، لاندې مثال په نظر کې نیسو.

$$40 \times 30 = ?$$

$$\begin{array}{r}
 40 \\
 \times 30 \\
 \hline
 120 \\
 \hline
 1200
 \end{array}$$

لومړۍ حالت:

دویم حالت:

$$40 \times 30 = ?$$

په دې حالت کې د عددونو صفر ونه په نظر کې نه نیسو، یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضربوو یعنې $(4 \times 3 = 12)$

بیا د ضرب د دواړو اجزاء د صفر ونو په شمېر صفر ونه د ضرب د حاصل

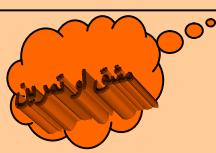
$$40 \times 30 = 1200$$

مخې ته لیکو، لکه:

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

$ \begin{array}{r} 630 \\ \times 40 \\ \hline 25200 \end{array} $	$ \begin{array}{r} 98 \\ \times 60 \\ \hline \end{array} $	$ \begin{array}{r} 80 \\ \times 70 \\ \hline \end{array} $
	$ \begin{array}{r} 1000 \\ \times 100 \\ \hline \end{array} $	$ \begin{array}{r} 300 \\ \times 70 \\ \hline \end{array} $

۱. د لاندی عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

الف: ۴۰ او ۱۳۰   ذ: ۲۰۰ او ۱۰

ب: ۹۰ او ۶۱   ر: ۱۰۰ او ۶۳

د: ۳۰۰ او ۶۰   ز: ۸۰ او ۱۷۲

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندی تشنځایونه د حل

شوي مثال په دوں د صفر وونو په شمير سره دک کړئ.

$$\text{مثال: } 60 \times 7 = 4200$$

$$70 \times 6 = 4200 \quad \text{الف: } \boxed{} \times 8 = 4000$$

$$65 \times 1 = 650 \quad \text{ب: } 1 \times 73 = 7300$$

$$4 \times 5 = 200 \quad \text{ه: } \boxed{}$$

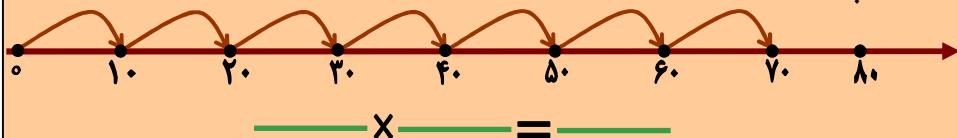
۳. خودو رقمي عددونه چې د هفو نۍ خواته صفر وي
وليک، بیا بی یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې
لاس ته راوړئ.

٤ - لاندې پونستنو ته په شفاهي توګه ټواب ووايast.

$2 \times 5 = ?$	$1 \times 7 = ?$	$10 \times 0 = ?$
$50 \times 20 = ?$	$1 \times 22 = ?$	$80 \times 0 = ?$
$80 \times 40 = ?$	$32 \times 1 = ?$	$10 \times 50 = ?$
$70 \times 40 = ?$	$80 \times 10 = ?$	$0 \times 1 = ?$
$60 \times 8 = ?$	$90 \times 20 = ?$	$140 \times 0 = ?$
$40 \times 90 = ?$	$11 \times 1 = ?$	$22 \times 20 = ?$

۵- الف: د لاندې شکل له مخي د ضرب یوه پونستنه ولیکو او په هفه
باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ.

ب: لاندې عددونو ضرب کړئ او په شکل کې ونسیاست.

$$3 \times 10 = ?$$

۱. لاندې پونستني حل کړئ.

$$80$$

$$\times 40$$

$$95$$

$$\times 27$$

$$63$$

$$\times 35$$

$$31$$

$$\times 22$$

یوچلوبینتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کرونکي به وکړائ شي چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړي او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربو.

$$\begin{array}{r}
 765 \\
 \times 58 \\
 \hline
 6120 \\
 + 3825 \\
 \hline
 44370
 \end{array}$$

مثال: غواړو چې د 765 عدد د 58 له عدد سره ضرب کړو.

لومړۍ د 58 د عدد د یویزو رقم یعنې ۸ د 765 په عدد کې ضربوو چې د 6120 عدد په لاس راخي بیا د 58 د عدد د لسیزو رقم یعنې ۵ په 765 عددکې ضربوو چې د 3825 عدد حاصلېږي، ددې عدد د یویزو رقم د 6120 د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د 44370 عدد لاس ته راخي.

فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

910

725

601

136

208

840

900

$\times 62$

$\times 20$

$\times 14$

$\times 27$

$\times 96$

$\times 67$

$\times 71$

کوژنې دنده

910

725

$\times 62$

$\times 20$

۱. لاندې در کړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۹۰۰

$\times 10$

۱۰۱

$\times 73$

۱۷۳

$\times 64$

۷۶۴

$\times 73$

۶۸۷

$\times 98$

۱۹۸

$\times 87$

۱۰۲

$\times 44$

۷۰۴

$\times 62$

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه

در جن (۱۲ دانو)

۳. بیه به خو افغانۍ وي؟

۴. که چیرې د یوه صندوق منو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د

صندوقو نو بیه معلومه کړئ؟

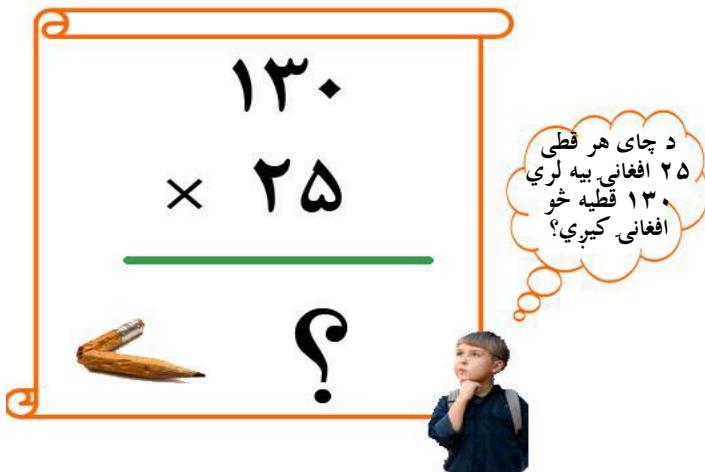
۵. شریف د یوې ځفاستې په سیالی کې ۶۰ متره لاره په یوه
دقیقه کې وهی معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به خو
متره لاره وهی؟

۶. د یوه قطی گوګرو بیه یوه افغانۍ ده، د یوه در جن
(۱۲ قطیو) بیه خو افغانۍ کېږي؟

۷. د یوه کيلو گرام غور یو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کيلو گرامه
غور یو بیه خو افغانۍ کېږي؟

۸. یو پلورونکی په یوه ورڅ کې ۲۰۰ افغانۍ ګته لوړ او په یوه
ورڅ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه
میاشت کې خو افغانۍ سپمولای شي؟

- ۱- که چیرې یوه کورنۍ په یوه ورڅ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به خو گرامه بوره مصرف کړي؟
- ۲- یو تن په یوه شپه او ورڅ کې ۳۲ رکعته لموټخ کوي، په یوه میاشت کې به خو رکعته لموټخ وکړي؟

لسم فصل

تقسیم

دوه خلویښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کونکی به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیي په واسطه خپلې ورخینی ستونزې حل کړي.

فعالیت

درې زده کونکی دې د تیولګي مخي ته ودریېږي.
بساغلی بسوونکی دې ۱۲ دانې لوبياوې، وړې ډبرې او یا نور
محیطي مواد په لاس کې ونیسي. په لوړۍ وار دې هر زده
کونکی ته یوه، یوه دانه لوبيا ورکړي.

دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو خخه یوه، یوه

دانه هر زده کونکی ته ورکړي.

درېم وار دې له ۶ پاتې شوو دانو خخه یوه، یوه

دانه هر زده کونکی ته ورکړي.

څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو خخه یوه، یوه

دانه هر زده کونکی ته ورکړي.

په پای کې:

هر زده کونکی ته خو دانې لوبيا وې یا نور موادر سیدلي دي؟

د تفریق عملیه خو واري سرته رسول شوي ده؟

د خو واري ۳ له ضرب کولو خخه د ۱۲ عدد لاس ته رائحي.

په تیولو حاټاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد خخه ۳ څلور

وارې تفریق شوی او یا ۳ څلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل

دي، د تفریق دا تکرارې عملیه د تقسیم په توګه داسي ليکو:

$$12 \div 3 = 4$$

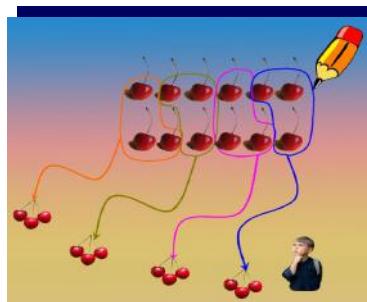
د تقسیم حاصل
مقسوم
مقسوم علیه

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد د مقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیېږي.

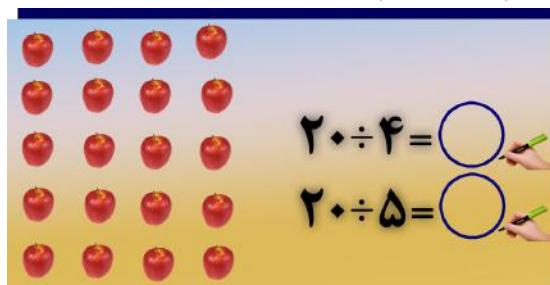
پونستې

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش څوab ولیکو.

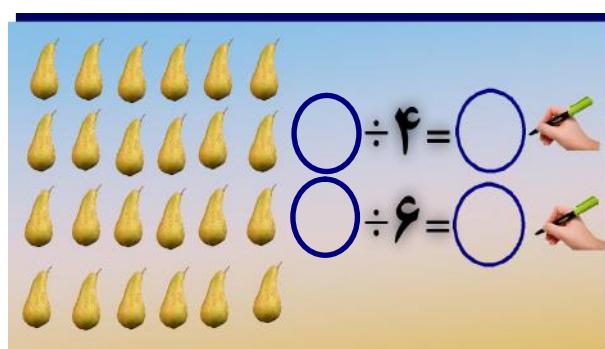

$$12 \div 4 = \bigcirc$$

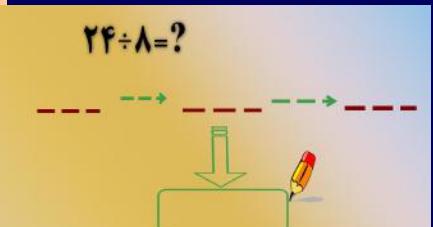
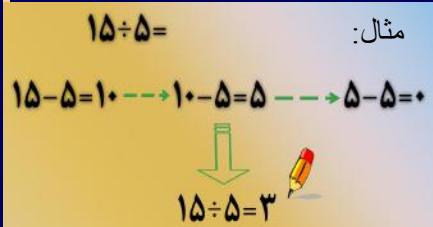
۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکو او په هفه کې مقسوم، مقسوم عليه او خارج قسمت وښیاست.

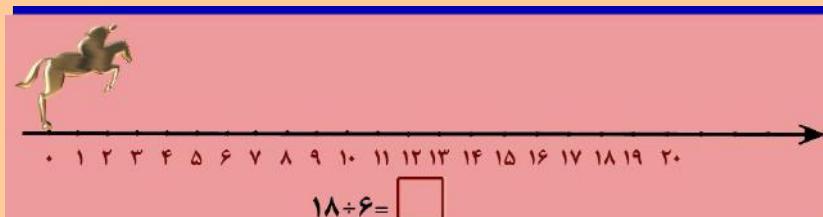
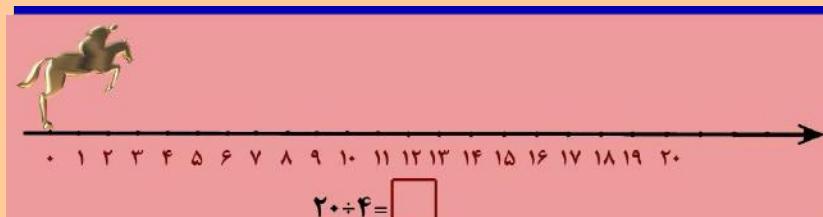
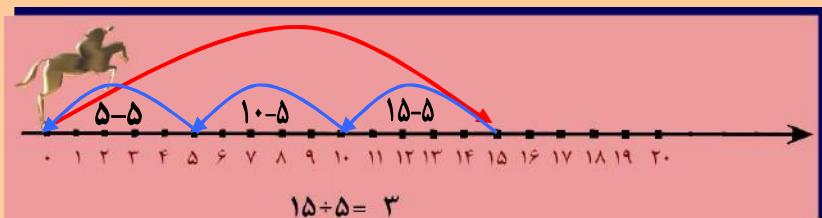
۳. د پورته شکل له حل شوې پونستې څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې تشن ځایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې دک کړئ.

۱. د تقسیم د حاصل يا (خارج قسمت) د پیدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفريقي عمليله سرته ورسوئ او ځواب يې ولیکي.

$24 \div 8 = ?$ 	مثال: $15 \div 5 =$ $15 - 5 = 10$ $10 - 5 = 5$ $5 - 5 = 0$
--	--

۲. عددونو د خط په مرسته د حل شوي مثال په ډول د تفريقي عمليلي سرته ورسوئ.

د عددونو د خط په مخ باندي د $16 \div 4 = ?$ افادې د تقسيم حاصل په لاس راوړئ.

درې څلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسيم په یوه رقمي عددونو باندي

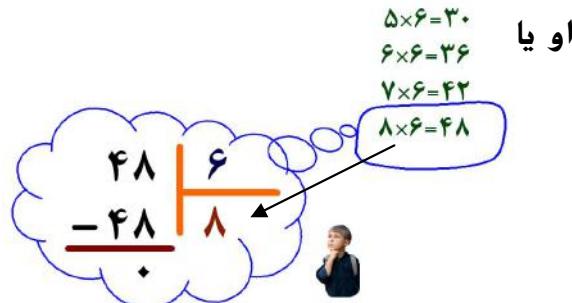
هدف : زده کوونکي به وکړۍ شي دوه رقمي عددونه په یو رقمي عدد باندي تقسيم کړي.

لومړۍ مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندي وویشو، ليدل کېږي چې د مقسوم د کېنې خوارقم یعنې ۹ د مقسوم عليه یعنې د ۷ څخه لوی دی او په هفه باندي ویشل کېږي چې خارج قسمت یې (۱) دی، هفه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندي لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کېږي. بیا ۸ را کښته کوواو د تفریق د حاصل بنې خواته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته رائحي او س د ۲۸ عدد په ۷ باندي ویشو د ژبني ضرب څخه په ګټې اخیستنې سره پوهیې و چې.

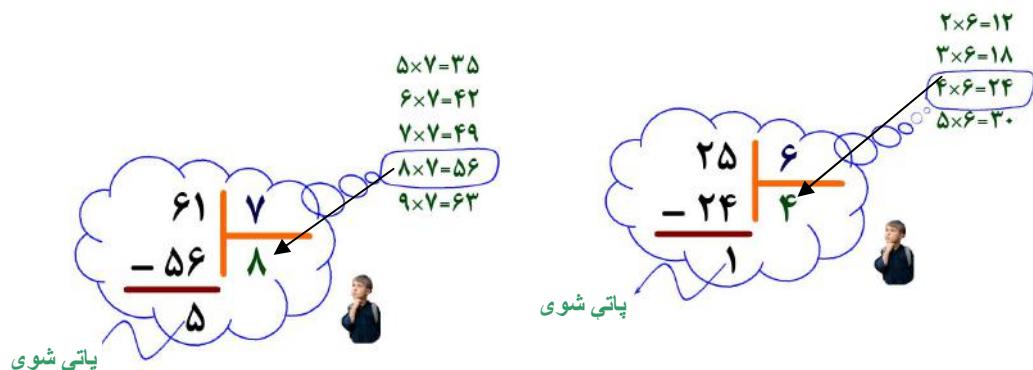
$$4 \times 7 = 28$$

د ۴ عدد په خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې یې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندي لیکو او له ۲۸ څخه یې تفریقوو. په نتیجه کې ليدل کېږي چې د تفریق حاصل یې صفر(پاتې) او خارج قسمت یې د ۱۴ عدد په لاس رائحي.

دو هم مثال: د ۴۸ عدد په ۶ باندې ويشه، که چيرې د تقسيم د حاصل د پيدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پامله و کړو، ليدل کېږي چې. $8 \times 6 = 48$
 $48 \div 6 = 8$

در یم مثال: د لاندې پونستنو د حل طریقې ته پامله و کړئ.

لاندې پونستني په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

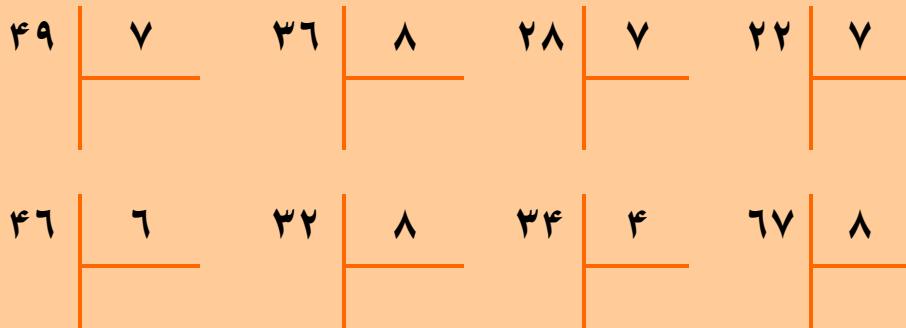
$$94 \quad | \quad 7$$

$$63 \quad | \quad 8$$

$$72 \quad | \quad 9$$

۱ - د لاندی عملیو خارج قسمت پیداکرئ.

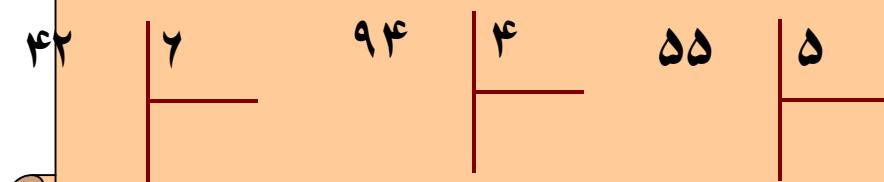

۲ - لاندی پونستنی حل کري.

کورنى دنده

کورنى دنده: لاندی پونستنی حل کري.

- عبد الله غواړي چې ۸۸ داني نیالګي په ۹ پتیو کې په مساوی توګه کښینوي، معلوم کړئ چې خو نهاله زیات پاتې کېږي.
- که چیرې په یوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره خو موټروته اړتیا ده؟
- که چیرې په یوه غوري کې ۲ تنه ډودۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ۶۸ تنو لپاره خو غوري یا نو ته اړتیا ده؟
- که چیرې یو زده کوونکی ۶ تیوله کتابچو ته اړتیا ولري، ۵۶ توکه کتابچې خو زده کوونکو ته رسیېږي او خو کتابچې پاتې کېږي؟
- که چیرې یوې کورنې په یوه اوښ کې ۸۶ کيلو واته برق مصرف کړي وي، معلوم کړئ چې په یوه ورخ کې یې خو کيلو واته برق مصرف کړي دي؟
- که چیرې یوتن په یوه ورخ کې ۸ گرامه بوره مصرف کړي، نو ۹۶ گرامه بوره د هفه د خو ورخو له پاره بس کېدلې شي؟
- ۶۳ تنه په ۹ موټرو کې ټوي، که چیرې په هر موټرو کې د سر یو شمېر سره مساوی وي، معلوم کړئ چې په هر موټرو کې خوتنه ناست دي؟

څلور څلو یشتم ټوست

د درې رقمي عددونو تقسيم په یوه رقمي عدد باندي

هدف: زده کوونکي وکړۍ شي چې درې رقمي عددونه په یوه رقمي عدد باندي تقسيم کړي.

لومړۍ مثال: د ۶۹۳ عدد په ۳ باندي ويشه.

حل: لومړۍ د مقسوم د سلیزو و مرتبه یعنی ۶ د ۳ په عدد باندي ويشه چې خارج قسمت یې ۲ کېږي. په خارج قسمت کې لیکو بیا ۲ په ۳ کې ضربو او د ضرب حاصل یې د ۶ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کېږي.

په همدي ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرهه رسوو، په پای کې لیدل کېږي چې پاتې یې صفر دی.

دوهم مثال: د ۱۳۶ عدد، د ۵ په عدد باندي ويشه. لیدل کېږي چې د سلیزو و رقم له مقسوم عليه څخه کوچنی دی، نود لسیزو و رقم د سلیزو و له رقم سره چې ۱۳ کېږي، په ۵ باندې ويشه. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ۲ دی. ۲ په ۵ کې ضربو، د ضرب حاصل یې له ۱۳ څخه تفریقو و چې د تفریق حاصل یې ۳ کېږي، اوس د مقسوم د یویز رقم یعنی ۶ را کښته کوو د ۳۶ عدد حاصل کېږي. هفه په ۵ باندې و پېشو چې د وېش حاصل یې ۷ کېږي. د ۷ عدد په ۵ کې ضربو او د ضرب حاصل یې له ۳۶ څخه تفریقو و په پای کې لیدل کېږي چې د (۱) عدد پاتې شوی او له مقسوم عليه څخه کوچنی دی.

د لاندی پونتنو حل په نظر کې و نیسی.

$$\begin{array}{r}
 960 \\
 - 6 \\
 \hline
 36
 \end{array}$$

پاتې شوی

$$\begin{array}{r}
 709 \\
 - 7 \\
 \hline
 009
 \end{array}$$

پاتې شوی

$$\begin{array}{r}
 574 \\
 \hline
 56 \\
 \hline
 14 \\
 \hline
 8 \\
 \hline
 4
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 636 \\
 - 6 \\
 \hline
 036
 \end{array}$$

پاتې شوی

خرنگه چې د لسيزو د مرقي
رقم يعني ۳ له مقسوم عليه
څخه کوچنی دي، د خارج
قسمت په اړوند مرتبه کې
صفر ليکو. او بيا د مقسوم بل
عدد را کښته کوو.

کولني دندنه

تقسيم کري.

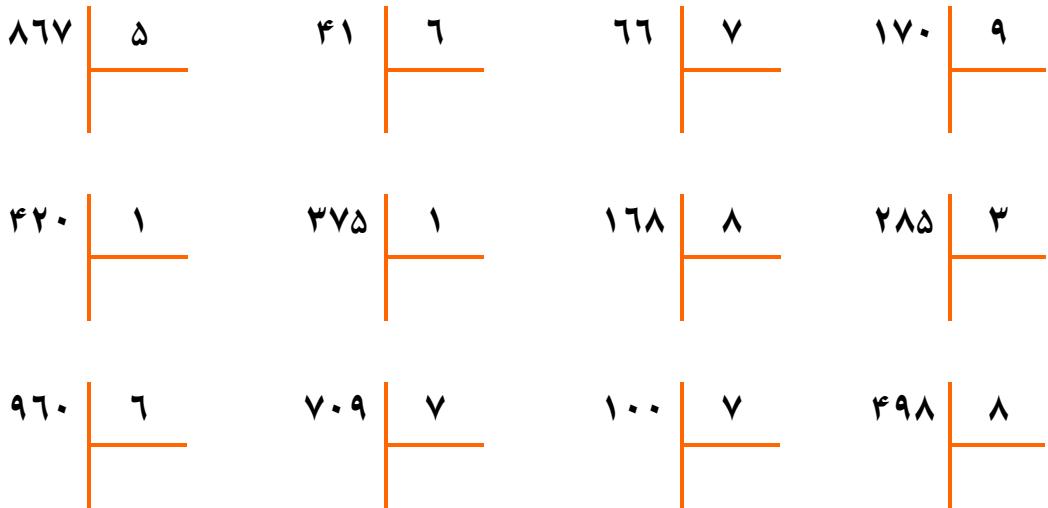
$$\begin{array}{r}
 452 \\
 \hline
 3
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 284 \\
 \hline
 6
 \end{array}$$

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتو کې د تقسيم عملی سرته ورسوئ؟

۲- یوه بزگر ۹۸۰ کيلو گرامه غند حاصل واخیست، که چېري
نوموري بزگر د ورځي ۷ کيلو گرامه غند مصرف ولري،
معلوم کړئ چې نوموري غند د بزگر د خو ورځو له پاره بس
دي.

۳- یوه بنوال ۸۰۱ کيلو گرامه زردالو حاصل واخیست، که چېري
وغواړي هفه په ۹ کيلو گرامه صندوقونو کې واچوي، نو خو
صندوقونو ته ارتیا پیداکوي. د ارتیا ور صندوقونو شمېر
معلوم کړئ؟

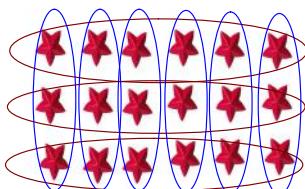
زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

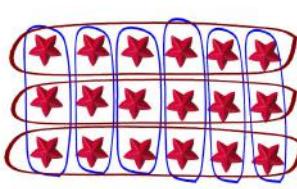
پنځه خلوېښتم لوست

د ضرب او تقسيم د عمليو ازموينه د یو بل په واسطه

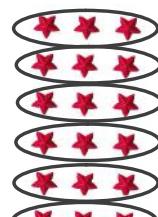
هدف: زده کورونکي به وکړۍ شي چې د ضرب او تقسيم عملېي د یو بل په واسطه را زمانې.

$$6 \times 3 = 18$$

$$18 \div 3 = 6$$

$$18 \div 6 = 3$$

د ضرب او تقسيم د آزموليو د عمليو په کار ولو سره ليکلی شو چې:

$$\begin{array}{r} 68 \\ - 6 \\ \hline 8 \\ - 6 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$11 \times 6 + 2 = ?$$

$$7 \times 4 = 28$$

$$5 \times 6 = 30$$

$$66 + 2 = 68$$

$$28 \div 4 = 7$$

$$30 \div 6 = 5$$

$$28 \div 7 = 4$$

$$30 \div 5 = 6$$

د پورتنيو پوبنتنو له حل خخه نتیجه اخستلای شو، که چيري د ضرب حاصل د ضرب په یوه جز باندي و ويشهو، د ضرب بل جز لاس ته راخي او همدارنګه، که چيري مقسوم عليه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره یې جمع کړو مقسوم لاس ته راخي.

د ۶ او ۸ د ضرب حاصل په لاس را وړئ او د هفه له پاره د وېش یا تقسيم دو ه عملېي وليکي.

۱- مثال ته په پاملر نې سره په تشو حایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

مثال:

$$72 \div 9 = \boxed{}$$

$$54 \div 6 = \boxed{9}$$

$$72 \div 8 = \boxed{}$$

$$54 \div 9 = \boxed{6}$$

$$\boxed{} \times 8 = 72$$

$$6 \times \boxed{9} = 54$$

$$21 \div 3 = \boxed{}$$

$$32 \div 4 = \boxed{}$$

$$\boxed{} \div 7 = 3$$

$$\boxed{} \div 8 = 4$$

$$3 \times \boxed{} = 21$$

$$\boxed{} \times 8 = 32$$

۲- تشن حایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$$9 \times 7 = \boxed{63}$$

$$9 \times 8 = \boxed{72}$$

$$7 \times 8 = \boxed{56}$$

$$63 \div 7 = \boxed{}$$

$$72 \div 8 = \boxed{}$$

$$56 \div 8 = \boxed{}$$

$$63 \div 9 = \boxed{}$$

$$72 \div 9 = \boxed{}$$

$$56 \div 7 = \boxed{}$$

۳- په لاندې پوبنتنه کې د مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت تر منځ اړیکې په غور سره وګوري او تشن حایونه یې ډک کړئ.

خارج
علیه
مقسوم
مقسوم علیه
قسمت

$$15 \div 3 = 5$$

$\cancel{15} \div \cancel{3} = 5$
 $3 \times 5 = 15$

د مقسوم ويشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي، که چېري خارج قسمت په مقسوم علیه کې ضرب کړو مقسوم په لاس رائئي.

۴- لاندی پونستنی حل او امتحان کړئ.

$$972 \quad | \quad 8$$

$$640 \quad | \quad 5$$

$$970 \quad | \quad 8$$

$$706 \quad | \quad 6$$

$$105 \quad | \quad 8$$

$$100 \quad | \quad 9$$

۵- د ۵ متره توکر بیه ۷۵ افغانی ده، د یوه متر توکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارگر په میاشت کې ۲۱۰ متره توکروابودي، معلوم کړئ چې نوموری کارگر په ۹ ورخوکې خومتره توکر او بدلاي شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اوښ کې ۵۶۰ افغانی تنخا (معاش) واخلي، معلوم کړئ چې په یوه ورخ کې خوافغانی تنخالري.

لاندی پونستنی حل کړئ.

$$611 \quad | \quad 8$$

$$609 \quad | \quad 8$$

یوولسم فصل کسر

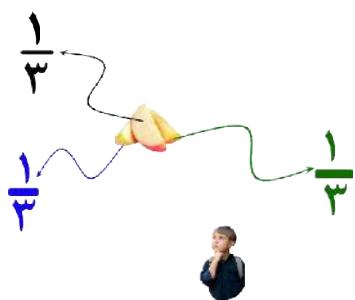
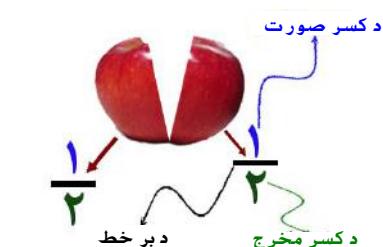
شپړ، خلوېښتم لوست:

هدف: زده کونکۍ به $\frac{1}{2}$ د یوه شي د نیمایي په توګه، $\frac{1}{3}$ د یوه شي د دریمې برخې په توګه او $\frac{2}{3}$ د یوه شي دوہ دریم برخې په توګه ویژنې.

پاملرنه وکړئ:

که موږ یوه منه په دوو مساوی برخو وویشو په حقیقت کې مومنه نیمایي کړي ده چې په ریاضي کې داسې لیکل کېږي:

که موږ یوه منه په درې مساوی برخو وویشو اوله هفي خخه یوه برخه واخلو دریمه برخه داسې بنودل کېږي.

که چیرې د یوې منې له دریو برخو خخه یوه برخه په یوه قاب کې او دوہ برخې یې په بل کې کښې دو داسې لیکو:

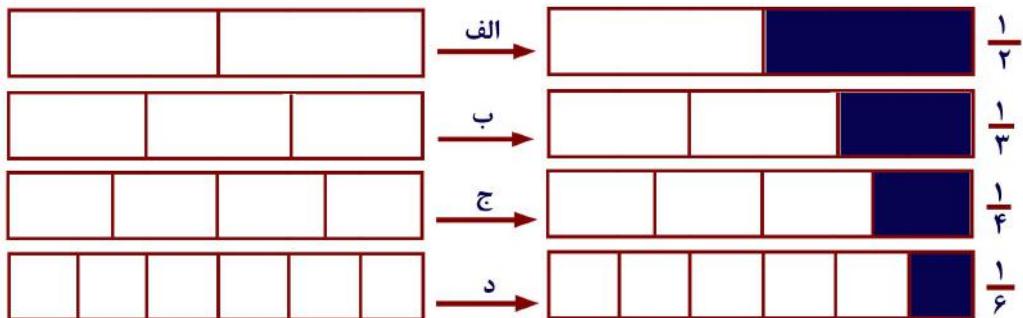

الف: $\frac{1}{3}$ برخه په یوه قاب کې

ب: $\frac{2}{3}$ برخې په بل قاب کې

د لاندي شکلو نو اړوندو کسر و نو ته پاملرنه و کړئ.

د الف په شکل کې د $\frac{1}{2}$ کسر نسيي چې د دوو برخو خخه يې یوه
برخه يې جلا شوي ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{1}{3}$ کسر نسيي چې له دريو برخو خخه يې یوه
برخه يې جلا شوي ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{1}{4}$ کسر نسيي چې له خلورو برخو خخه يې یوه
برخه جلا شوي ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{1}{6}$ کسر نسيي چې له شپږو بو خو خخه یوه برخه
جلا شوي ده.

د دې لپاره چې تا سو د یوه کسر د ليکلو سره نهه بلدتيا پيدا کړئ،
لاندي کسر ته پاملرنه و کړئ.

$$\frac{2}{5}$$

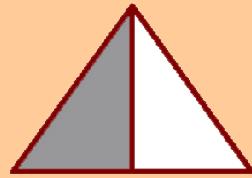
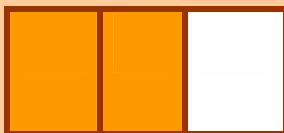
د کسر صورت ←

کسر خطیاب دیرظ ←

د کسر مخرج ←

۱- د لاندی شکلونو د تورو شوو او سپینو بر خو کسريي بر خې په خپلوكتابچو کي بنياست او وي ليکي.

تورو

سپينه

سپينه

تورو

کسر	صورت	مخرج
$\frac{1}{2}$	۱	۲
$\frac{2}{3}$		
$\frac{3}{5}$		
$\frac{4}{5}$		
$\frac{5}{6}$		

۲- لاندی جدول بشپړ کړئ.

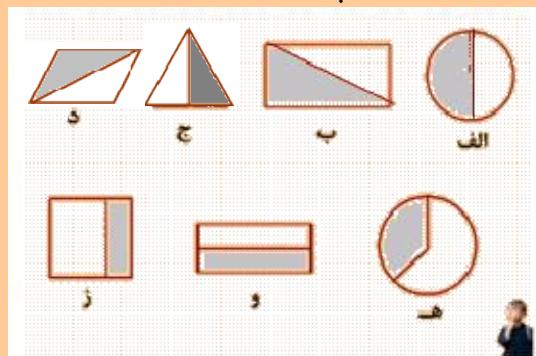
د $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{2}{3}$ په کسر و نو کي صورت او مخرج ولیکي.

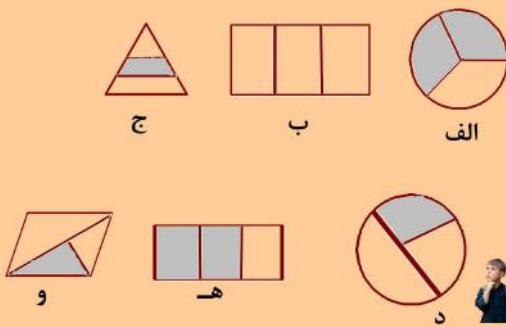
-٣- له لاندې جدول خخه کسرونه په خپلو کتابچو کې وليکي.

صورت	٣	٤	٥	٦	٢	١
مخرج	٤	٧	٨	٧	٥	٦
اړوند	<u>٣</u>					
کسر	<u>٤</u>					

-٤- کوم شکل په دوو مساوي برخو ويشنل شوي دي، د هفه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکي.

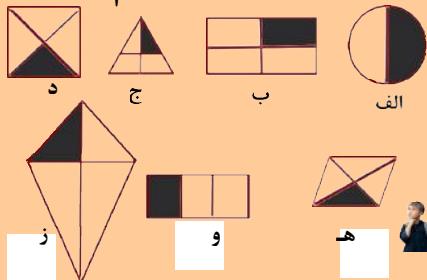
-٥- کوم شکل په درې مساوي برخو ويشنل شوي دي، د هفه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکي.

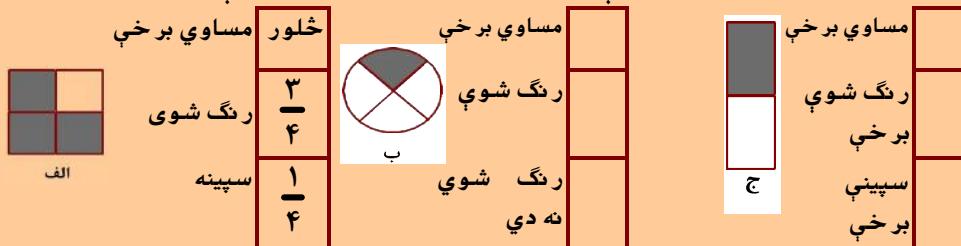
کړانۍ دندو

د $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{4}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې ونسیاست.

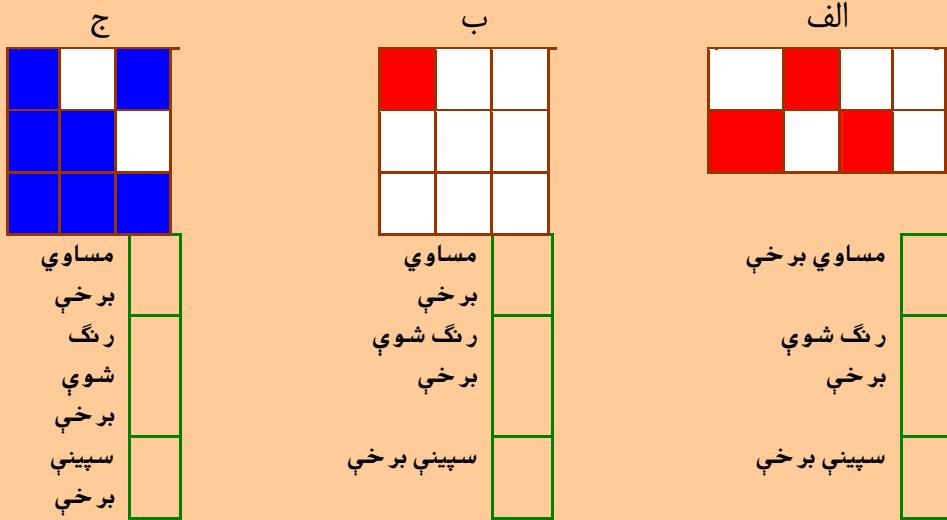
٦- په لاندې شکلونو کې کوم يوه ته $\frac{1}{4}$ کسر ليکلی شو.

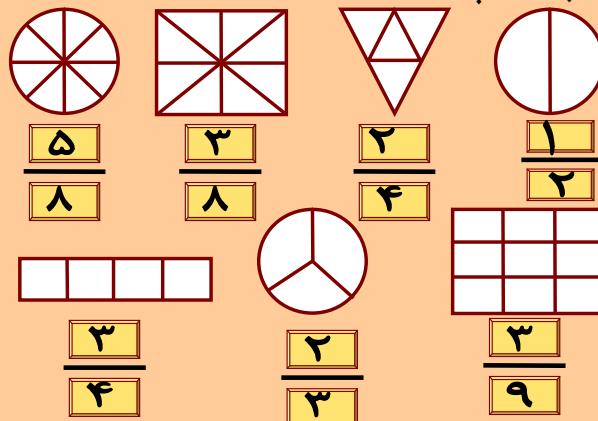
٧- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپينيو برخو
کسرونه، د نمونې په ډول په تشه حایونو کې ولیکئ.

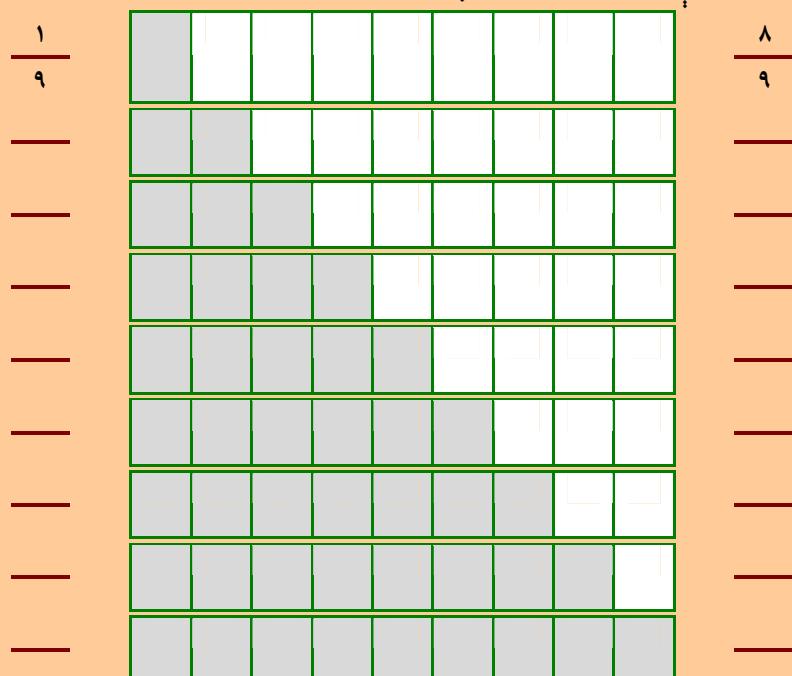
٨- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، د سپيني او رنګه شوي
برخي په کسر سره ولیکئ.

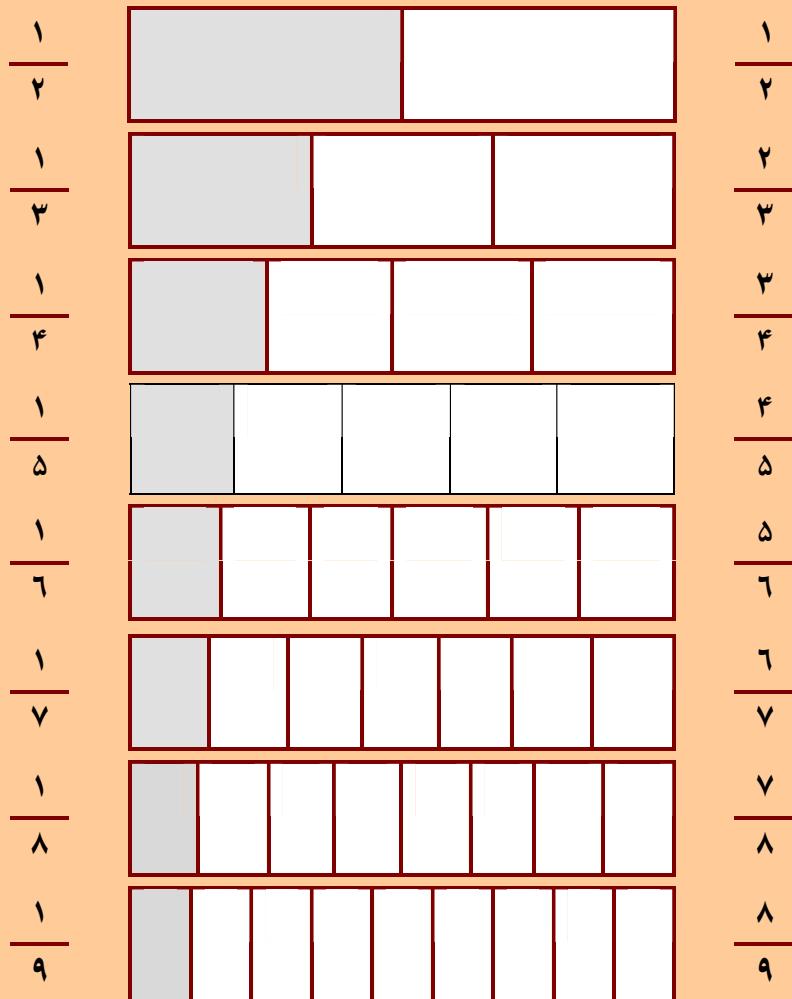
۹- لاندی هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هفه برخې په خپلو کتابچو کې توري کړئ.

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندی شکلونو درنګ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر بنسی خواته ولیکي.

۱۱- د لاندی شکلونو د رنگ شوو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره و ګوري. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه و بنیاست.

کوئاني دنده

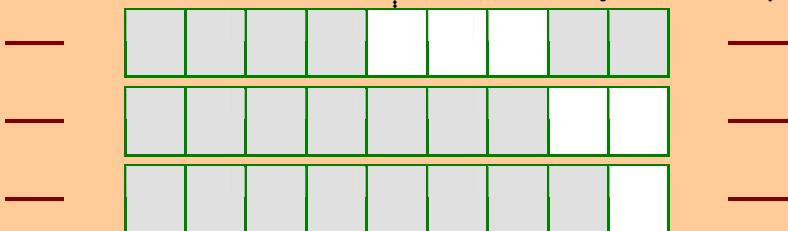
د $\frac{2}{9}$ ، $\frac{2}{8}$ ، $\frac{2}{7}$ ، $\frac{2}{5}$ ، $\frac{2}{3}$ او $\frac{2}{6}$ کسرونه د شکل په رنګولو سره و بنیاست.

۱۲- د $\frac{3}{8}$ ، $\frac{3}{7}$ ، $\frac{3}{5}$ او $\frac{3}{9}$ کسرونه د شکل د رنگولو په واسطه و بنیاست.

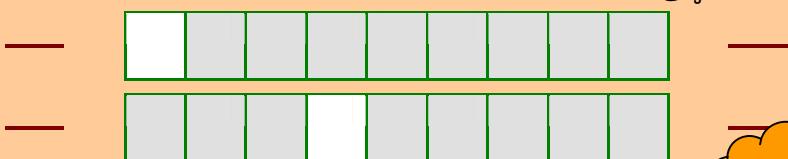
۱۳- د $\frac{4}{5}$ ، $\frac{4}{6}$ ، $\frac{4}{7}$ ، $\frac{4}{8}$ او $\frac{4}{9}$ کسرونه په شکل کې وبنیاست.

۱۴- د $\frac{5}{6}$ ، $\frac{5}{7}$ ، $\frac{5}{8}$ او $\frac{5}{9}$ کسرونه د شکل د رنگولو په واسطه و بنیاست، رنگ شوی او سپینې برخې سره پر تله کړئ او د <، > او = نبتو په واسطه یې وبنیاست.

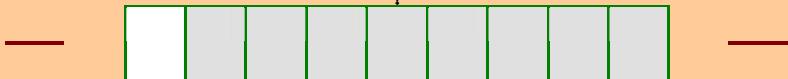
۱۵- د لاندې شکلونو درنګ شوو برخو کسر بنسی خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کینې خواته ولیکۍ.

۱۶- د لاندې شکلونو درنګ شویو برخو کسر بنسی خواته او د سپینو برخو کسر کینې خواته ولیکۍ او یو له بله سره یې پر تله کړئ.

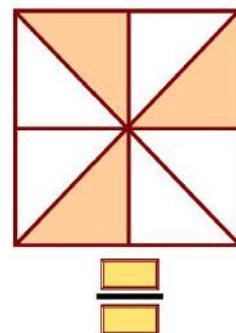
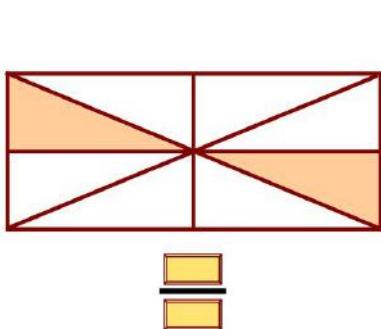
د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر بنسی خواته ولیکۍ او پر تله یې کړئ.

پښتنې:

- ۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ خخه $\frac{1}{3}$ برخه پر ېکره، تاسو هم دا کار په عملی توګه سرته ورسوئ او وواياست چې خومره برخه یې پاتې ده، په کسر سره یې وبنیاست.
- ۲- کريم یوه دائيره په درې مساوی برخو ووېشله او د هفې $\frac{2}{3}$ برخې یې توړې کړې، خومه برخه یې سپینه پاتې ده؟ د رسم په واسطه یې وبنیاست.
- ۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

- ۴- یو ليتر او به خو گیلاسه کېږي؟
- ۵- یوه دائيره رسم کړئ $\frac{1}{4}$ برخه یې توړه کړئ.
- ۶- له یوه ګیلن او بو خخه یو ليتر او به خرنګه جلا کوي؟
- ۷- د < او = نبسو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزونه سره پر تله کړئ.

الف:	<input type="text"/> ۵۰۰ ګرامه
ب:	<input type="text"/> ۳۰۰ ګرامه
ج:	<input type="text"/> نیم کيلو گرامه
د:	<input type="text"/> ۷۵ ګرامه + ۱۰۰ ګرامه = ۲۵۰ ګرامه

یو مستطیل رسم کړئ چې او بدوالی یې ۶ سانتې متره او سور یې ۳ سانتې متره وي، بیا د هفې $\frac{1}{2}$ برخه توړه کړئ.

- ۸- یوتن آشپز ۷۵۰ گرامه وریژی در لودلې چې ۴۵۰ گرامه یې له هفو
خخه پخې کړي معلومې کړئ چې خو گرامه وریژی یې پاتې دی.
- ۹- یوه ډوډی پخوونکي یو کيلو گرام خميره در لودله چې له ۳ ورڅو
خخه وروسته ۲۵۰ گرامه خميره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ
چې په دريو ورڅو کې یې خومره خميره مصرف کړي ده؟
- ۱۰- یوې مور ۵ کيلو گرامه وریژي، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوري او
۲۵۰ گرامه لوبيا واخيسټل. د تولو شيانو وزن معلوم کړئ.
- ۱۱- لاندې شيان د خه شي په واسطه اندازه کېږي، څوابونه یې په
څپلو كتابچو کې ولیکۍ؟

الف: نفت

ب: د وره لوړوالی

ج: او به

د: بوره

که چيرې یو لوښی د ۱۲ معمولي ګيلاسونو او بوئای ولري، معلوم
کړئ چې په نوموري لوښي کې خوليتړ او به ځایېږي؟

- ۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، ونسیاست.
الف: له ۹ سانتي مترو خخه لپه وي.

ب: د یوه متر په حدودو کې وي.

ج: د ۱۰ او ۱۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

- ۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه
رسم کړئ.

- ۱۴- د هر غوري خورو لپاره ۳ منو لرونکي یو قاب ته اړتیا ده، که چيرې
۲۱۰ داني منې ولرو خو دانو غوريو او خو دانو قابونته اړتیا ده؟

- ۱۵- د دانو قلمونو بيه ۶۶ افغاني ده، د ۷ دانو قلمونو بيه معلومه کړئ؟

- ۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنې ده له ۳ کلو وروسته د هفي عمر معلوم کړئ.

- ۱۷- که چيرې احمد د ورڅي ۹ افغانۍ سپما و کړي، د هفه د یوې کال او
یوې میاشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟